

Jović se je uštel

Po nedavnem zasedanju zvezne skupščine lahko zapišemo, da se vse bolj na jug seli spoznanje, da druge avnojske Jugoslavije dokončno ni več. Kot kažejo manevri dr. Borisa Jovića pred tem zasedanjem in na njem, tega novepečeni predsednik kolektivnega vodstva ni čisto verjel, zato se je moral o tem prepričati na svoji koži. Ker mu ni uspelo spraviti skupaj niti pol tistega »zgodovinarskega dneva«, s katerimi nas je svojčas držal v napetosti CK ZKJ, lahko zapišemo, da zdaj tudi dr. Jović glede Jugoslavije ne more ničesar več ugotavljati.

Njegov spravljen ton ob koncu zasedanja skupščine nam govori, da se je vendarle zavedal nevarnosti kontraproduktivnosti nasilnega krpanja počenega balona, ki ima svoj izvor v boljšeistično imperialistični hegemoniji nad jugoslovanskimi narodi. In ker je že pred tem Srbija dokončno zapravila svojo piemontsko jugoslovansko vlogo, bi utegnili biti vsakršno retrogradno delovanje dr. Jovića v teh dveh smereh lahko usodno ne samo zanj, temveč tudi za miroljubno, se pravi politično dogovarjanje o novi podobi Jugoslavije kot skupnosti samostojnih in suverenih držav. Na dlani je, da so takšni procesi neustavljivi, kar so s svojo držo v skupščini nazorno pokazali tudi slovenski in hrvaški delegati, na veliko preseenečenje domače in tuje javnosti pa lahko v ta sklop štejemo tudi nastope Kosovarjev, kar pomeni, da lahko poskuse njihovega preprečevanja ali zaustavljanja štejemo za naravnost samomorilsko dejanje.

Z drugimi besedami rečeno: po partiji, mladini, socialistični zvezi in drugih vsedravnih organizacij zdaj tudi zvezno predsedstvo z dr. Jovićem na čelu tvega, da bo razpadlo. In ker je Jugoslavija kljub svojim notranjim protislovjem in obnovitvenim procesom za zdaj še vedno mednarodno pravna kategorija, bi morala biti naloga zveznega predsedstva predvsem ta, da teh procesov ne bi motilo, a da hkrati predstavlja in zastopa Jugoslavijo v svetu, kot da se v njej ne dogaja nič usodnega. Prav to je z vsemi močmi poskušal delati (in splošna ocena je, da uspešno) pred njim dr. Drnovšek. Hudo narobe za vse jugoslovanske narode in narodnosti bi bilo, če bi zdaj dopustili, da Jović v enem dnevu podre vse tisto, kar je s težavo uspelo zgraditi Drnovšku. Ker se to kljub mnogim (srbskim in armadnim) asistencam Joviću ni posrečilo, imamo kanček upanja, da se je Jugoslavija le začela normalizirati.

I. K.

Direktor odžagal novinarja

Najprej se moram iskreno opravičiti bralcem. O težavah El-koma, glasila mariborske Elektrokovine, sem namreč pisal že v prvomajski številki. Takrat sem zdrknil v lažno upanje, da je direktor Henrik Marko širok in umen možak, ki bo imel verjetno za obveščanje več posluha kot njegovi predhodniki.

Prav za to lažno upanje se moram zdaj opravičiti. Širina in umnost sta se takole pokazali:

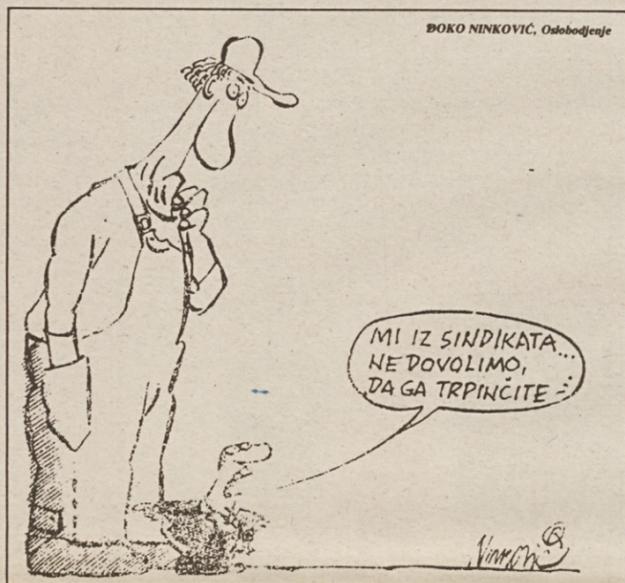
»Zgodilo se je v Elektrokovini. Direktor je odžagal novinarja.« Utemeljil pa je umnost in širino s temle:

»Delavec je utemeljeno sumljiv, da je huje kršil delovne obveznosti po 33. tč. 45. člena pravilnika o disciplinski in materialni odgovornosti tako, da je kot glavni in odgovorni urednik v Biltenu št. 14 z dne 18. maja 1990 objavil trditev, da »nekateri z delavci, ki so naša največja vrednota, ravnajo kot svinja z mehomo« (smiselni citat)...

Ne bom vas več gnjavil z umotvori iz te obrazložitve. Že sankcija za v okvirčku objavljen aforizem, ki sem ga, mimogrede v zadnjih letih v takšni ali drugačni obliki prebral že kar nekajkrat, pove vse o avtorju obrazložitve suspenza.

Tako se pač opečeš, če upaš in to za povrh še zapišeš. Se bo treba opravičevati tudi za tole upanje – Boris Bergant, predsednik društva novinarjev, je bil med najbolj odločnimi zagovorniki stavke televizijcev. Stavkali so zgolj zaradi pogojno izrečnih groženj. Tudi urednik El-koma Milan Oder je član društva, ki mu stoji na čelu Boris Bergant. Torej upravičeno upam v njegovo še dosti večjo odločnost pri varovanju člana?!

Ciril Brajer

Naj mu bo lahka zemljica

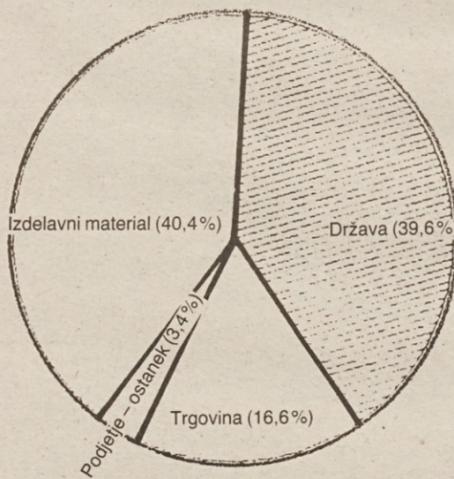
Razbremenitev gospodarstva je tako zguljena fraza, da se ti želodec obrne, ko jo zapišeš. Kaže pa, da bodo prazne obljube vendarle kaj kmalu uresničene. Dve možnosti sta. Ali se bo sesula država ali pa gospodarstvo. In naj mu bo lahka zemljica!

Ko prebiraš analize položaja tovarna, ti tako in tako ni jasno, zakaj oziroma kako se delajo. Jugoslovanski trg potrebuje na primer 600.000 televizorjev s 5-odstotno letno težnjo rasti. Zmogljiivosti petih jugoslovanskih proizvajal-

cev te potrebe daleč presegajo in morajo torej pomembne količine izvoziti.

Morajo že, toda ali jih tudi lahko? Jugoslovanski trg je za

Razdelitev maloprodajne cene Iskrinega televizorja pri nas

uvoz televizorjev popolnoma odprt, lani smo pokupili 250.000 domačih barvnih televizorjev in 250.000 uvoženih.

Če prodaj televizor v evropski skupnosti za recimo 1.200 mark, gre od tega le 400 mark za vse vrste dajatev, uvoznih carin, davkov, prispevkov... Isti televizor bi stal doma 1.800 mark, saj je treba od te cene odšteti za dajatve 900 mark. Dajatve so pri nas tudi do 50 odstotkov višje kot na evropskem trgu.

Kupci televizorjev torej ne trpimo pod monopolom proizvajalcev ampak pod monopolom države. Država za povrh z uvoznimi dajatvami krši obveznosti, ki jih je prevzela v okviru sporazuma GATT. Zato naši proizvajalci pri uvozu reprodukcijskega materiala plačujejo bistveno višje dajatve kot jih predvidevata zakon in sporazum GATT.

Rezultat vsega tega je udarec po kupcu in proizvajalcu. Kdo pa se na ta rovaš debeli, bosta najbolje pokazala grafikona:

Ciril Brajer

Posvet gostincev brez ministra

Ingo, turizem smo ljudje

Republiški odbor sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije si v svoji novi sestavi ni privoščil veliko počitka. Nemudoma se je lotil dela in priskočil na pomoč nekaterim kolektivom, ki so v najbolj vidljivem položaju. Organiziral pa je tudi že dvodnevni seminar v izobraževalnem centru v Radovljici. Udeležilo se ga je blizu petdeset članov republiškega odbora, predsednikov sindikalnih organizacij in sekretarjev regijskih odborov. Glavna tema posveta je bila delovanje in vloga sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije kot samostojnega elementa Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in dogovor o konkretnih nalogah sindikata dejavnosti za letošnje leto. Na dnevnem redu pa so bili še republiški zakon o delovnih razmerjih in vlogi sindikata, splošna in panožna kolektivna pogodba, kaj smejo in kaj ne smejo poslovodni delavci pri urejanju delovnih razmerij in pa, brez tega seveda ne gre – aktualna družbena dogajanja.

Z udeleženci seminarja naj bi govoril tudi Ingo Paš, novi predsednik republiškega komiteja za gostinstvo in turizem, pa je moral, žal, v zadnjem hipu svojo udeležbo odpovedati.

A. U.

Veliko pričakovanj in malo upanja

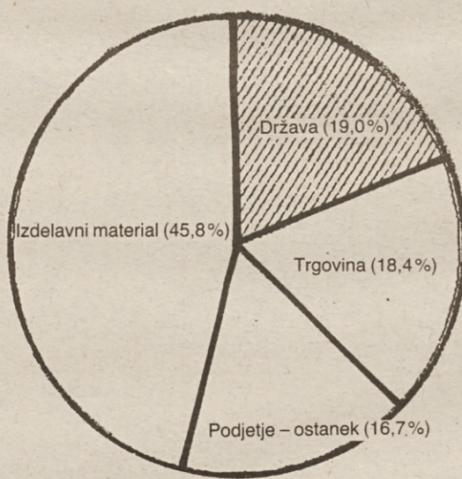
Zvezni zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja je omogočil dolgo pričakovane določbe dobe delavcem, katerih delo ni več potrebno zaradi tehnoloških in drugih izboljšav. To pravico imajo samo tisti delavci, ki jim do starostne pokojnine manjka do pet let pokojninske dobe. Podrobnejše pogoje določa republiški zakon, ki pooblašča SPIZ, da določi višino in način plačila prispevkov za dopolnilno pokojnino. Dokup let bodo izračunavali po zavarovalniških načelih. Prispevek bodo računali posamično, pri čemer bodo upoštevani starost zavarovanca, njegov spol, pokojninsko osnovo, doseženo pokojninsko dobo in število let, ki jih bo dokupoval. Zahtevku za dopolnilno pokojnino bodo moral delavec priložiti še dokazilo podjetja, da njegovo delo ni več potrebno. Prav tako bo moral priložiti še dokazilo o zagotovljenih sredstvih za plačilo prispevka. Ta pa vsekakor ne bo majhen, kar pomeni, da so se velika pričakovanja v mnogem razblinila. Kot rečeno, se bo prispevek za dopolnilno pokojnino računaval posamično in tudi višina le tega se bo sproti spreminjala, glede na usklajevanje pokojnin.

Zato naj samo kot usmeritev navedemo, da bi prispevek za dopolnilno pokojnino za žensko, staro 49 let, ki ima za sabo 30 let dejanske delovne dobe, ob najnižji pokojninski osnovi znašal kar 204.361 dinarjev. Ob najvišji pokojninski osnovi pa znaša prispevek za dopolnilno pokojnino za žensko, staro 49 let, ki ima za sabo 30 let dejanske delovne dobe, ob najnižji pokojninski osnovi znašal kar 968.530 dinarjev.

Če upoštevamo, da bo do tehnoloških presežkov delovne sile prihajalo predvsem v podjetjih, ki so tako ali tako do vratu v težavah, je višina prispevka za dopolnilno pokojnino močno vprašljiva. Za sedaj lahko rečemo samo to, da je od velikih pričakovanj ostalo bore malo upanja. Morda bi bilo bolje odpirati nova delovna mesta. To pa je že stvar strategije razvoja in poslovne politike.

iz Tedenskega biltena Helios Domžale

Razdelitev maloprodajne cene televizorja v ZR Nemčiji (ocena)

Sindikalna lista

Dnevnice, prenočnine, terenski dodatek

Povprečni OD v gospodarstvu SFRJ v obdobju: januar 90-marec 90 3004.00

- Dnevnice za službeno potovanje v državi
  - cela dnevnicca, nad 12 ur 240.30 din
  - polovična dnevnicca, od 8 do 12 ur 122.60 din
  - mini dnevnicca, nad 6 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom dela ali dve uri po njem 88.90 din
- Stroški prenočnine
  - predložen račun, razen za hotel luksuzne kategorije
  - prenočnina v luksuznem hotelu 210.30 din
  - prenočitev brez računa 90.10 din
- Terenski dodatek (nastanitev, prehrana za delo na terenu) 180.20 din

Pismo javnosti

Položaj samostojnih kulturnih delavcev in drugih v svobodnih poklicih se zadnja leta nenehno slabša, naravnost nevzdržen pa je postal od 1. januarja 1990, ko je SPIZ kot monopolna organizacija za zavarovanje začela uveljavljati Zakon o zagotavljanju sredstev za skupne družbene potrebe. Gre za širši problem sistemskega reševanja zagotavljanja socialne varnosti in družbenih obveznosti (dajatev), ki ga bo treba v bližnji prihodnosti posebej reševati že za čas po 1. 1. 1990. Zaradi življenjske ogroženosti in neizterljivosti prispevkov teh kategorij zavarovancev pa zahtevamo reševanje nastalega položaja retroaktivno od 1. 1. 1990 z naslednjimi predlogi:

- odpis prispevkov za otroško varstvo v višini 100%;
- odpis prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje vsaj v višini 60%, brez krčenja pravic iz tega zavarovanja;
- prispevke za zdravstveno zavarovanje naj bi plačali v celoti;
- davek na avtorsko delo naj se spremeni v prispevek, ki se nabira v posebnem republiškem skladu in se z njegovo pomočjo vsaj omili plačevanje prispevkov za samostojne kulturne delavce in druge v svobodnih poklicih, zlasti pa za socialno ogrožene, začetnike ter ostarele v teh poklicih;
- ker večina ne more redno mesečno plačevati prispevkov, saj tudi nimamo rednih mesečnih dohodkov, zahtevamo, da davčna uprava ne zaračunava zamudnih obresti, ne blokira žiro računov in ne izvaja prisilnih izterjav;
- glede na specifičnost naših poklicev, ki so vezani na občasne honorarje, predlagamo, da se uvede fleksibilno plačevanje (brez zamudnih obresti) prispevkov, tako kot imajo to urejeno v tujini.

Če na naše zahteve ne bo odziva, bomo prisiljeni h kolektivnemu izpisu iz obstoječega razvida samostojnih kulturnih delavcev in k množičnim prijavam na zavod za zaposlovanje oziroma na listo brezposelnih.

Združenje samostojnih kulturnih delavcev RS

O položaju samostojnih kulturnih delavcev in pisnu javnosti je razpravljal tudi republiški odbor sindikata delavcev v kulturi in ga sklenil podpreti.

V družbi z eno partijo na oblasti in brez legitimne opozicije se je doslej tudi problematika osebnih dohodkov reševala enostransko. V partiji so se izoblikovale teze; najbolj znamenite so bile pred leti tiste o dve delih osebnih dohodkov. Sindikati in stroka so smeli sodelovati pri (iz)oblikovanju stališč na podlagi tez, nato pa je skupščina sprejela predpis ali pa smo se nesamoupravno »samoupravno sporazumeli« ali »družbeno dogovorili« o delitvi.

Zdaj imamo dva partnerja v pogajanju pri oblikovanju (in potem uresničevanju) kolektivnih pogodb o osebnih dohodkih. Vloga stroke in države pri takšnem položaju (konstataciji) še ni povsem opredeljena. V mislih imam njeno vlogo po prvem polletju letos in pa vlogo republike Slovenije pri določanju osebnih dohodkov delavcev v (državni) upravi in pokojnin upokojencem, o čemer bo govor na koncu prispevka.

Stroka se občasno, tudi še zelena, s svojimi stališči vsiljuje novim partnerjem; dejansko pa stari partnerjem iz družbenega dogovarjanja, zbornici in sindikatu. Zelenost stroke VREDNOTENJE DELA se kaže v (še) premajhni organiziranosti in (tudi zategadelj) v premajhni skladnosti stališč med posameznimi strokovnjaki. Preostrog bi sodili o stroki, če bi dejali, da je (še) neboljena, saj je v njenih vrstah nemalo (tudi vrhunskih) strokovnjakov, še posebej praktikov iz podjetij. Naša neizkušenost izhaja bolj iz novih razmer, ki jih ponazarjajo pojmi: kolektivne pogodbe, podjetništvo, izjemni poslovni rezultati, visoki osebni dohodki – to so novosti, ki jim moramo biti kos – že danes – in dodajmo – tudi tukaj, v Sloveniji!

Nedavno smo od belgijskih strokovnjakov slišali, da so začeli uvajati kolektivne pogodbe pri njih leta 1919; da pa so na tem področju dozorele razmere zanje šele leta 1960.

Kje so viri za osebne dohodke in kolikšni so

Strokovni prijem pri oblikovanju osebnih dohodkov je možen le z upoštevanjem obstoječih razmer in dobro zasnovanih ciljev, vključno s trasiranjem poti do njih. (glej tabelo 1).

Zaradi primerljivosti s prejšnjimi leti obravnavamo osebne dohodke kot sestavino dohodka in ne (vračunane osebne dohodke) kot strošek.

Med prikazanimi kategorijami kažejo najvišjo rast osebni dohodki in izgube, vtem ko dobiček pada. Delež bruto osebnih dohodkov v prihodku se je povečal za 45% (računamo s 14,4% deležem v letu 1989), delež neto osebnih dohodkov pa za 19%.

Ekonomičnost poslovanja se je izboljšala, saj pada delež stroškov. Znotraj stroškov oziroma dohodkov pa so veliki premiki. Samo delež odhodkov financiranja se je povečal od 6,2% v letu 1985 na 22,4% v letu 1989. Težave podjetij zaradi pomanjkanja lastnih sredstev so splošno znane, kažejo se v veliki nelikvidnosti in tudi v izgubah ter celo v stečajih podjetij.

Manj znane so primerjave z osebnimi dohodki. Leta 1985 so odhodki financiranja znašali skoraj toliko kot celotni neto osebni dohodki, leta 1989 pa so že presežali trikratno (2,8!) vrednost neto osebnih dohodkov. V prihodnje (že danes) to ne bo več mogoče vzdržati! Ob restriktivni reformski politiki zvezne vlade postaja obstoječe stanje za nelikvidna podjetja še nevzdržnejše. Semkaj sodi tudi »presenečenje« primera Elan. Republiška vlada gasi razmere s finančnimi transfuzijami najhujšim bolnikom (TAM, Impol, Videm).

Smo pred najbolj okrutno odločitvijo po vojni. Nekaj (najbolj) slabokrvnih podjetij bo moralo umreti, drugim bo treba spustiti nekaj slabe krvi in jim hkrati dati močnejšo transfuzijo, tretjim, manj slabokrvnim pa predvsem močnejšo hrano. Kri je v tej prispodobi denar, zdrava kri zdrav denar (predvsem iz tujine), močnejša hrana pa višji osebni dohodki. Bolni in neproduktivni so odvisni predvsem od sposobnejših aktivnih članov družbe kot v vojni ranjeni od drugih še sposobnih, vendar utrujenih vojakov.

V tej okrutnosti vidijo kvazi gospodarstveniki pomembno rešitev tudi v slabši hrani, v premizkih osebnih dohodkih. Mednje šteje tudi Gospodarska zbornica Slovenije, ki se je vkrcala kot admiral na zaostajajoče ladje konvoja slovenskega gospodarstva, od koder želi poveljevati njihovim posadkam družno tudi s slabimi kapitani vključno s predpisovanjem njihove prehrane.

Dr. Stane Uhan

V kateri glavi se je spočela tako nizka cena dela

Kvazi gospodarstveniki vidijo svojo rešitev v slabši hrani, v prenizkih osebnih dohodkih. Gospodarska zbornica, ki se je vkrcala kot admiral zaostajajoče ladje, od koder želi poveljevati svojim posadkam družno tudi s slabimi kapitani, gradi na ceni dela za vbogajme. Gospodje, vam tudi ti argumenti nič ne povedo?!

Tabela 1

Poglejmo nekatere podatke, ki kažejo obstoječe razmere:

Kategorija	1985	1988	1989
Prihodek	100,0	100,0	100,0
Stroški	82,0	78,6	78,1
Družbeni proizvod	18,0	21,4	21,9
Dohodek	14,9	17,6	17,9
Osebnih dohodki	9,9	12,8	14,9*
od teh: osebni dohodek neto	6,7	7,5	8,0
Dobiček	5,0	4,8	3,5
Izguba	0,4	0,9	3,5

* Upoštevani so tudi osebni dohodki iz dobička po zaključnem računu, brez njih je delež osebnih dohodkov 14,4%.

Ostanimo pri hrani. Sindikati so s sindikalno listo, ki jo večina delavcev in večino njenih določil upošteva, določili mesečni znesek 711 din (zdaj že 805 din) za malico, tj. obrok delavca med delom. Če upoštevamo, da bi ta delavec moral zaužiti še tri dnevne obroke, bi s poenostavljenim računom dobili znesek 2133 din (2415 din), to je nekaj več kot 300 DEM ali toliko kot zahteva GZS (do največ 350 DEM) za vrednotenje celomesečnega dela delavca pri (najbolj) enostavnih delih. Kje so preostale dobrine (obleka, stanovanje, zdravje, šolanje in druge dobrine) in košarice življenjskih potrebščin zanj – za delavca? Kje so stroški za člane njegove družine? Jih ni!

Pogled z vidika delavca in njegovega zastopnika – sindikata je na takšno vrednotenje dela ne le mizeren (iz slovarja: usmiljenja vreden), ampak zastrašujoč, obtuzujoč: »V kateri(h) glavi(ah) se je spočelo tako nizko vrednotenje dela? Ali je bila posredi »znatnost«, imenovana »ekonomija«, ekonometrija, kvazi analitika? Morda pa je samo primerjava s hrano (malico) neposrečena? Pritrdilen odgovor za takšen dvom daje zbornično gradivo (april 1990), v katerem predlagajo znižanje (odstotka) sredstev za prehrano med delom.

Ko iščemo izhod iz težkih razmer, hkrati pa sprejemljiva izhodišča za vrednotenje dela v kolektivnih pogodbah, bomo morali vendarle zgrabiti bika za roge, ne pa za smrdljiv rep.

Zagotovo ni rešitve v preračunljivosti revščine, to je v povečanem deležu za osebne dohodke v majhnem dohodku, in to na račun še manjše akumulacije oziroma dobička. V Sloveniji razporejamo 35 do 40% narodnega dohodka na neto osebne dohodke, v razvitih državah pa precej več kot 50%, tj. blizu 2/3, o čemer smo na raznih posvetovanjih že podrobneje govorili. Zatorej bo moral delež osebnih dohodkov v prihodnje prejšnji naraščati kot pa padati.

Rešitev je v znižanju vseh stroškov, še najmanj stroškov dela. Kajti strošek dela se od drugih vrst stroškov bistveno razlikuje po tem, da ima edini za nosilca živega človeka – delavca z vso njegovo družbeno, zapleteno motivacijsko sestavo. Motiviran in usposobljen delavec, predvsem sposoben vodilni delavec (menadžer), bo izvlekel voz iz krize ali pa bo voz obtičal v blatu z nepredvidljivimi posledicami.

Katere stroške (odhodke) moramo tedaj predvsem znižati? Največje; ti so: materialni in nematerialni stroški, nabavna vrednost blaga in stroški financiranja – vsi skupaj so znesli v slovenskem gospodarstvu leta 1989 skoraj 80% (!) prihodka ali prodajne cene povprečnega izdelka oziroma storitve.

Retorično se vprašamo, ali jih lahko znižamo za odstotek. To bi predstavljalo 0,8% prihodka. Pri deležu neto osebnega dohodka v prihodu 8,0% letno oziroma 0,7% mesečno spoznamo, da predstavlja znižanje odhodkov

samo za en odstotek več kot zagotovljeno 14. neto plačo! Dober gospodar pa bi lahko znižal stroške tudi 5% in več, kar da 4% od prodajne cene ali polletni sklad neto osebnih dohodkov oziroma več kot tri mesečne bruto osebne dohodke! Vidimo, da zahteva sindikata po 14. plači sploh ni težko uresničljiva, še manj utopična – seveda pri umnem gospodarjenju in ob podpori (transfuziji denarja) od zunaj – pa vsa tista podjetja, ki so ozdravljivo bolna.

Za kolikšno izhodiščno vrednost se bomo pogodili

Dilema bruto – neto osebni dohodek je pomembna in pritegniti bi veljalo pobudi Gospodarske zbornice, da je treba v generalni kolektivni pogodbi opredeliti bruto osebne dohodke; morda na začetku bruto in neto osebne dohodke. Sprva oboje tudi zato, da bi imeli prispevke in davke iz osebnih dohodkov z izhodiščnim deležem (odstotkom), in verjetno tudi določiti dinamiko zmanjševanja teh dajatev.

V času nastajanja kolektivnih pogodb je najbolj pomembna višina izhodiščne vrednosti za enostavno opravila in potem tudi razmerja do bolj zahtevnih opravil.

Dodatno si delamo težave s tem, ko te vrednosti prikazujemo enkrat v DEM, drugič pa v dinarjih. Sredi decembra je znašalo razmerje med njima 1:7. Zdaj, ko so se odtlej pri nas povečale cene za več kot 60%, pa še vedno velja razmerje 1:7. (Ne)realnost te paritete je najbolj očitna pri cenemem uvozu, pri nizkih cenah v tujini in visokih domačih cenah. Razmere na trgu kažejo na realnejše razmerje 1:9 do 10. Pri takšnem rezo-

niranju znaša najnižji OD 3685 din (4200 din) prejkone 400 DEM (460 DEM) kot pa 520 DEM 600 DEM. Zadnja navedena vrednost 600 DEM kot najnižja vrednost za osnovni osebni dohodek za najbolj enostavno delo je sporna tudi zategadelj, ker bi dobili pri pariteti 1 DEM = 9 YUD najnižjo vrednost (600 x 9) = 5400 dinarjev, kar je precej več kot znašajo povprečni osebni dohodki v gospodarstvu Slovenije, ki znaša 4715 din za marec 1990, izplačani v aprilu.

350 DEM je mizerno nizka vrednost, smo rekli, 600 DEM je nedosegljivo visoka vrednost, pravimo, vmes pa navajamo različne dinarske vrednosti. Kje je »ta prava« vrednost? Preden poskusimo odgovoriti na to vprašanje, moramo odgovoriti na dvojeh drugih:

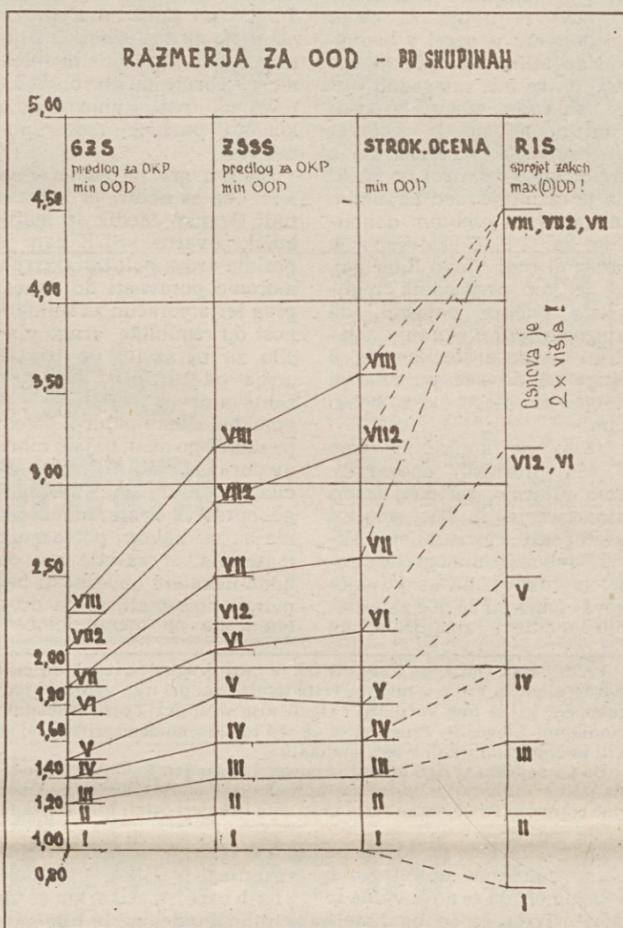
1. Kakšno je razmerje med povprečnimi in najnižjimi osebnimi dohodki?

2. Ali moramo izhajati (samo) iz obstoječega stanja?

Obstaja daljše besedilo: kolektivne pogodbe, odgovori na vsebinska vprašanja pri oblikovanju okvirne (generalne, splošne) kolektivne pogodbe in panožnih kolektivnih pogodb v normativnem delu, ki zadeva osebne dohodek in druga plačila (Delavska enotnost, 11. maja 1990), v katerem je med drugim ugotovljeno razmerje med najnižjim osnovnim osebnim dohodkom (OOD) in povprečno izplačanimi osebnimi dohodki v gospodarstvu Slovenije 1:1,95.

Upoštevajoč to razmerje in višino povprečnih osebnih dohodkov – aprila za marec 1990 – 4715 dinarjev, bi »morala« znašati izhodiščna vrednost OOD (4715 : 1,95 =) nekaj čez 2400 dinarjev, kar da po uradnem tečaju 345 DEM. Iz tega računa moremo povzeti, da obstoječe stanje ni dobro oziroma primerno merilo za vrednotenje (enostavnega) dela. Znesek 2400 dinarjev je seveda še nižji, če upoštevamo drugačen tečaj; pri razmerju 1 DEM = 9 YUD dobimo vsega 268 DEM.

Tako ali drugače izračunani zneski so tako zelo nizki in za preživljanje nezadostni, da smo dolžni narediti vse, kar je v naših

skupinah (z)možnostih, »določiti« jih vendarle na višji ravni! To je moč narediti samo s prelomno odločitvijo, s prevrednotenjem (deleža) živega dela v ceni izdelkov oziroma storitev. Hkrati pa določiti dva, tri roke (pol leta, leto; celo dve leti), v katerih bi podjetja, ki imajo možnosti za preživetje, dosegla raven, določeno v kolektivnih pogodbah. Odločitve (selektivne glede rokov) bi sprejemali delavci v podjetjih na predlog svojih vodstev.

Upoštevamo torej tako obstoječe stanje kot predvideno stanje v naprej določenem roku. Določeno raven bi ob prehodu na določila kolektivnih pogodb lahko uveljavila samo nadpovprečno uspešna podjetja, druga pa po bolj ali manj strmih ravni in ob prehodu z določenim skokom. (glej grafikon 1)

Vidimo, da je možno obstoječe stanje povezati z željenim predvidenim stanjem le s pomočjo prehodne dobe in začetnim večjim ali manjšim skokom. (Slika je razumeti kot ponazoritev in ne kot možno pot oziroma kot konkretno

kvantificiran odgovor). Prekinjena črta spodaj ponazarja predlog Gospodarske zbornice Slovenije, tj. – 20% od izhodiščnih vrednosti 300 oziroma 350 DEM.

Nesprejemljive razlike med skupinami

Kolektivne pogodbe ne vsebujejo samo spodnje ravni OOD, ampak tudi ravni po (izobrazbenih, poklicnih) skupinah.

Predlog za skupine – v opredeljenih in razporejenih med njimi – je v okvirni (generalni) kolektivni pogodbi, kot jo je predlagal sindikat, precej drugačen od predloženih skupin zbornice. Poglejmo predloge:

Podatki v tretjem, neimenovanem stolpcu, so povzeti iz že omenjenega besedila (S. Uhan, Kolektivne pogodbe, odgovori... Delavska enotnost); v četrtem stolpcu pa so ravni osebnih dohodkov, kot so določeni v zakonu o delavcih v državnih organih (Ul. RS, št. 15/90, 64. člen). Za podatke v zadnjem stolpcu je koristno navesti tri značilnosti:

● Izhodišče zanje ni enota enostavnega dela 1,00 (razizgavljanje...), kot je to pri preostalih (prvih treh stolpcih), ampak povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Republike Slovenije (po 59. členu zakona), ki je po naših računih skoraj dvakrat višji (1,95). Zato so dejanska razmerja, primerljiva s podatki v prvih treh stolpcih, takole:

Skupina	Zakon	Izračun	ZSSS	Indeks*
VIII, VII/2, VII/1	4,50 x 1,95 =	8,78	3,20	275
			2,90	303
			2,50	351
VI/2, VI/1	3,20 x 1,95 =	6,24	2,25	277
			2,10	297
V	2,50 x 1,95 =	4,88	1,95	264
IV	2,00 x 1,95 =	3,90	1,60	244
III	1,60 x 1,95 =	3,12	1,40	223
II	1,20 x 1,95 =	2,34	1,20	195
I	0,80 x 1,95 =	1,56	1,00	156

* Upoštevati je treba različen sistem, po katerem imajo delavci v državnih organih določen maksimum (zakaj?), drugi delavci v kolektivnih pogodbah pa minimum. Povprečen indeks znaša 258!

● Postopek za sprejemanje tega zakona, kot ga je opisal delegat slovenske skupščine prejšnje sestave, B. Drvarič. (Delo, 4. 5. 1990, str. 3), kaže na poseben način o vrednosti obravnavanega

zakona, s tem pa tudi obravnavanih razmerij:

»Kako smo se na zadnji seji odločili o zakonu o delavcih v državni upravi in o funkcionarjih? Kategorično lahko trdim, da je

bilo to glasovanje eden od največjih skandalov v skupščini v tem mandatu, še več, delegati smo bili izigrani.«

Predsednik zbora, V. Dvojmoč, (Delo, 9. 5. 1990, str. 5), odgovarja:

»Zbor občin in družbenopolitični zbor skupščine Republike Slovenije sta predlog zakona sprejela. V zboru združenega dela pa je manjšina delegatov hotela, da se zakon ne sprejme.

Nadalje lahko ocenimo, da ta manjšina očitno ni imela pravih argumentov, ki bi prepričali večino v zboru in predstavnike drugih dveh zborov, da zakona ne bi sprejeli.«

3. Posledice sprejetega zakona se (bržčas) že poznajo v majskega poročila SDK, centrala Ljubljana. Izplačani čisti osebni dohodki in nadomestila čistega osebnega dohodka v republiki Sloveniji, v katerem so med drugim tudi tile indeksi rasti izplačanih osebnih dohodkov aprila v primerjavi z marcem 1990:

Skupaj Slovenija	115,6
Gospodarstvo Slovenije	112,7
Družbene dejavnosti	120,1
Organi in organizacije družbenopolitičnih skupnosti	150,2

Že tri značilnosti oblikovanja osebnih dohodkov za delavce v državnih organih so – milo rečeno – čudne; nevzdržno pa je, da bodo (lahko) upravni delavci – če bo zakon uveljavljen – dobivali bistveno višje osebne dohodke za enaka oziroma podobna opravila kot drugi delavci v Sloveniji. Kvalificiran delavec v IV. skupini, s količnikom 2,00 (po zakonu) bi v februarju pri povprečnem osebnem dohodku v gospodarstvu 4393 din prejel do 8800 din, delavec z visoko izobrazbo s količnikom 4,50 pa do 19800 din (kar glede na kupno moč sploh ni »preveč«, četudi izrazimo z 2830 DEM). Kvalificiran delavec pa bi hkrati po predlogu GZS dobil najmanj (300 DEM x 7 x 1,40 =) 2940 din, delavec z visoko izobrazbo pa najmanj (300 x 7 x 1,90 =) 4000 din. Razlike so tako po vsebinski kot metodološki strani nerazumne, pa vendar obstajajo in jih celo »strokovno« in družbeno zagovarjamo. Ali jih res?

Pokojnine so oblika osebnih dohodkov za minulo delo

Na koncu omenimo še pokojnine. V članku Pogajanja o splošni kolektivni pogodbi na slepem tiru, s podnaslovom Zbornica se petelini nad tistimi, ki jo vzdržujejo (Delavska enotnost 24. aprila 1990, str. 5) so bili objavljeni trije faksimili.

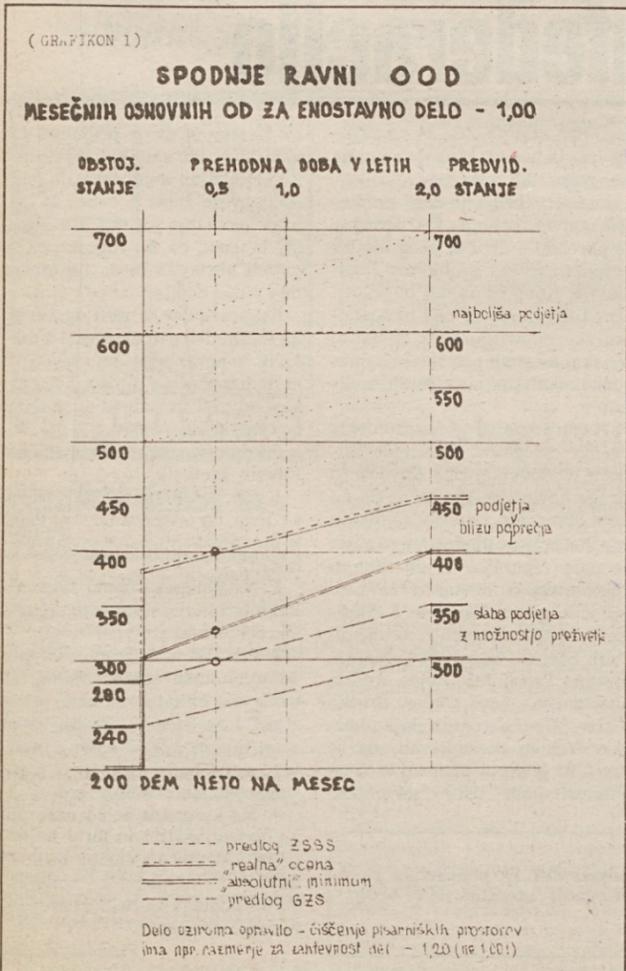
V prvem je odlok Izvršnega sveta Slovenije o najnižjem znesku, ki zagotavlja materialno in socialno varnost delavcev. Znesek znaša 1870 dinarjev.

V drugem faksimilu je članek iz Dela o najnižji pokojnini za polno delovno dobo, ki znaša 2895 dinarjev.

V tretjem pa je pismo bralca, ki ugotavlja, da zajamčeni osebni dohodek danes predstavlja komaj 55% zneska najnižje pokojnine. Potem pa nadaljuje: »Kot delavec in član sindikata zahtevam od svoje sindikalne organizacije, da si izbori višino zajamčenega osebnega dohodka delavca enako višini najnižje pokojnine.«

Ali je komentar potreben? Ali je potrebno vprašanje, kdo napaja pokojninski sklad.

Omenjene spremembe, že sprejete in predvidene, kažejo na preveč kosmato ali premalo pretanjeno in pretehtano, da ne rečem premalo strokovno ali preveč (spet) volontaristično obravnavanje tolikanj občutljivega področja, kot so osebni dohodki. Doklej še tako? Člani Društva za vrednotenje dela, strokovni delavci – pa tudi drugi – zbudimo se!

Z izredne seje IO RO sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije

Do infarkta je le še korak

Koliko je od kolapsa do infarkta? Tako so se na izredni seji IO republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije spraševali delegati z vseh koncev in krajev Slovenije. Odgovor je bil praviloma vselej enak: samo še nekaj dni...

Da je položaj v teh dejavnostih zelo težaven, menda že lep čas čivkajo tudi »njihovi« vrbci. Koliko točno pa je težak, pa po besedah predsednika RO Alberta Vodovnika ne vedo niti v Gospodarski zbornici Slovenije niti na republiškem izvršnem svetu. »Kajti vsem prošnjam navkljub, številke še nismo dobili.« Zato velja za današnjo rabo kot verodostojne uporabiti le tiste podatke, ki so jih kar iz rokavov stresali na mizo člani republiškega panožnega vrha. »Pri nas v Litostroju je razpoložljive delavce iz dneva v dan bolj napeto,« je poročal Vasja Kreft, »saj so vsak dan na dnevnem redu vprašanja, kako bo s prevozi na delo, kako bo z malicami in podobnimi zadevami, ki nam pripadajo tudi po sindikalni listi. Še bolj pa nas vse skupaj mori, kaj bo z nami, če bo res prišlo do stečaja. Poslovodeči moške nas imajo za bedake, če že ne za norce, češ, kaj pa to vas zanima; mi pa vemo, da se bo konec meseca iztekel rok, ko nam bo Služba družbenega knjigovodstva dokončno zabeležen račun...«

Damoklejev meč visi tudi nad kolektivom celjskega Ema. »V tej deželi nihče več ne poravnava svojega dolga,« je potalar Edvard Misja iz celjskega Ema in dodal, da so poslali »ven« za 102 milijona dinarjev terjatev, ob katere pa so se dolžniki zgolj obregnili. Zato so si morali v banki za 37-odstotne obresti sposoditi denar, če so hoteli (z enotensko zamudo!) izplačati osebne dohodke. »Naš žiro račun je danes blokiran, šele 33. dan, zato imamo teoretično še kar nekaj časa, da se izvlečemo. Praktično pa smo spet pred uganko, kako do 18. junija zbrati 20 milijonov dinar-

jev za izplačilo plač in regresov...« Da bi bila nesreča še hujša, jim je računalnik vrgel na plan kar 1.200 tehnoloških in ekonomskih presežkov. »Ljudje se bojijo za svojo usodo,« mu je segel v besedo kolega Milan Ramšak in dodal, da se mu zategadelj niti ne zdi čudno, da so v posameznih obratih že večkrat prekinili delo, pri čemer jim je srčni tlak še povečal podatke, da je razmerje med najnižjim in najvišjim osebnim dohodkom kar 1:8. Z emovcema je potegnil tudi Vlado Rančigaj, ki je kot predsednik regijskega odbora pojasnil, da utegnejo tudi v Gorenju zadržati v rdeče številke, če ji »jug« ne bo več poravnava dolga za blago. »Pa bomo tam!«

»Kdo ve, kolikih že smo v teh prostorih opozarjali, kam plujemo, pa nam smeri niso spremenili. Zdaj smo vsi v isti godlji,« je nadaljeval Miloš Pavlica in mimogrede stresel iz rokava, da se je »njegov« Iskra od 36.000 zaposlenih medtem zmanjšala na

Predstavniki celjskega Ema v ROS je med drugim povedal, da med novačenjem za vstop v njihove vrste tomšičevci pri njih agitirajo tudi tako, češ, saj se tudi kovinarji z Obale niso včlanili v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije. Primorci so na seji to odločno demantirali, saj so bili in bodo tudi ostali v tem sindikatu.

Bo pa najbrž kar držalo, kar je povedal Slobodan Radujko. Namreč, da takšne informacije najbrž prihajajo »z morja«, ker so na Obali pač odpravili tri občinske svete in so zato nekateri ostali brez stolčkov.

28.000 delavcev, do jeseni pa se bo gotovo še precej osula. »Razumen, da se nova vlada še 'lovi'. Toda če se bo hotela ujeti, bo morala zajeziti nestrpnost naših ljudi. Ta pa iz dneva v dan bolj narašča in je zdaj že tik pod zgornjo mejo...« Takoj mu je pritegnil Edo Ozimič, sekretar območnega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Maribor. »Samo vpraša-

nje časa je še, doklej bomo lahko pomagali tistim našim delavcem, ki so zavoljo stečaja ostali na cesti. Če bo ta tok še tako naraščal, ne bomo vzdržali,« je odkimal. Po njegovem bi morali gospodarstvo razbremeniti za najmanj 40 odstotkov davkov, »saj so sedanjše tudi za 100% večje kot drugod po Zahodni Evropi,« razmerje med družbeno režijo in gospodarstvom pa bi sploh morali obrniti na glavo. »Zahtevajmo, naj njihovo delo končno postane tudi uporabno!«

Da jim gre na Štajerskem res hudo za nohte, je dokazal tudi Branko Medik iz mariborske livarne. »SDK nam je poslala troje položnic, ki jih moramo poravnati do danes: prva terja poračun za solidarnost do republike, drugo plačilo za nerazvite (je trikrat 'težja' od prejšnje!), tretja pa zahteva davek na dobiček,« je pomahal s temi papirji, potem pa udaril po mizi, naj jih nihče ne poravnava. »Mi imamo naročila, vendar dela ne bomo mogli opraviti, ker nimamo denarja za nakup potrebnega materiala...« zaveda se, da bodo nekatere obveznosti pač morali poravnati, je pa proti temu, da na točno določeni

s poslovno skupnostjo za elektrogospodarstvo, Petrolom, Vatrostalno, Železniškim gospodarstvom in občinskimi izvršnim svetom sporazumeli o deblokadi, pa tudi o plačilu republiških davkov in prispevkov. Pa ni bil preveč, saj je ta dogovor po njegovem mnenju samo podaljšal agonijo njihovega kolektiva. »Zato naj vlada jasno pove, ali potrebuje črno metalurgijo ali ne. Če jo, potem naj zagotovi možnosti za delo in socialno varnost naših delavcev,« je zahteval, zraven pa dodal, da se v novoustanovljeni Konferenci sindikatov jugoslovanskih železarn že pripravljajo na splošno stavko.

Med povzetkom razprave je Albert Vodovnik pojasnil, da je skupščina Republike Slovenije že zagrozil s splošno stavko, če med zasedanjem parlamenta ne bo obravnava tehle njihovih zahtev:

- razbremenitev gospodarstva (na začetku na raven obremenitev v letu 1988, v drugi pa na stopnjo, kakršno pozna Evropa);
- takojšnje reševanje medsebojne zadolženosti v Sloveniji in priprava projekta za pridobitev dodatnih kakovostnih sredstev za gospodarstvo;
- ustavitve stečajev, ki grozijo domala vsemu sistemu;
- zagotovitev sredstev za izplačila tistega dela osebnega dohodka, ki je zakonsko zajamčen;
- podjetjem zagotoviti možnost, da najprej izplačajo osebne dohodke, šele potem pa svoje obveznosti do nerazvitih.

V živahnem nadaljevanju seje so razpravljali tem zahtevam dodali še tri nove: naj vlada v enem mesecu s svojimi ukrepi omogoči kolikor toliko normalno delovanje podjetij in naj racionalizira družbeno nadstavbo, od GZS in poslov-

KLIČEMO

069-74-058

Na zvezi je Jože Lebar, sekretar občinskega sindikalnega sveta v Gornji Radgoni

sindikata na Obali, ki prinaša nekaj sprejemljivih novosti.«

– Čemu ste v zadnjem času posvetili največ truda?

– V zvezi z našo organizacijo je to vsekakor ponovno včlanjevanje.

– In kako poteka?

– Nismo pričakovali, da bo tako dobro.

– Zakaj niste pričakovali?

– Ker gre za dvotimnost v naših vrstah. Na terenu dobiva vsaka nedorečenost ali svojevglavost v posameznih panožnih sindikatih mnogo širši odmev, kot se ga zavedajo v Dalmatinovi. Prihaja do nepotrebnih novih razlag in tolmačenj, s čimer si delamo sami škodo.

– Ali imate v mislih nove sindikate?

– Tudi. Zanimiv je primer šolstva. Na našem območju se v svobodne sindikate včlanjuje večina delavcev v prosveti. Na petih šolah od trinajstih se je v svobodne sindikate znova včlanilo vse osebje.

Tudi sam sem prepričan, da bomo močni, če bomo držali skupaj. Poglejmo primer iz življenja. Zdjaj potekajo športne igre. Mar zdaj delavec, ki ni član svobodnih sindikatov in se ukvarja s športom, ne bo smel sodelovati v moštvi? Ali primer, ko sindikat organizira izlet za svoje člane. Mar tisti, ki vsak dan na delovnem mestu s sotovarišem deli dobro in slabo, z njim že leta in leta sodeluje, zdaj ne bo smel na izlet, ker ni član istega sindikata? Ne bo dobil 'kranjske', ki nam jo tolikokrat očitajo. V vsakdanjem življenju so te niti prepletene in pomembne, zato bi rad opozoril tiste vroče glave, ki na vrat na nos silijo po svoje, naj razmišljajo tudi o tem, kar je sicer videti na prvi pogled nepomembno, vendar po moje ruši tovarišstvo in po nepotrebnem vnaša razkol.

– Nekje je treba začeti.

– To je lahko reči, a težje uveljavljati. Poglejmo primer Radenske. Ta, Radenska, združuje več proizvodnih programov, ubada se denimo z zdravstvom pa vse do kmetijstva. V kateri sindikat se naj delavci včlanijo? Tam, kjer je število delavcev večje, je lažje, težje pa je, ko gre za peščico delavcev, ki po nomenklaturi ne sodijo v panogo večine in tako naprej.

Kot vidite, delamo in živimo v burnem obdobju, ki bi lahko bilo mirnejše, če bi, kot sem že na začetku rekel, v Ljubljani nekatere stvari hitreje reševali in predvsem razčistili. Prenašam samo mnenje članstva in tistih aktivistov sindikata, ki zaradi takšne nedorečenosti članstvu ne morejo posredovati natančnih stališč...?

Janez Sever

nega združenja pa terjajo čimvečjo zavzetost za normalnejše delovanje podjetij, sicer...

Sicer bo sindikat delavcev kovinske in elektroindustrije Slovenije napovedal splošno stavko. Damjan Križnik

Ohranja se staro

Ocenjujemo, da program sindikatov Jugoslavije še bolj pa akcijski program, čeprav povzema marsikaj tudi iz programskih usmeritev ZSSS, temeljita na izhodišču, da je Zveza sindikatov Jugoslavije enotna organizacija članstva, ne pa zveza samostojnih republiških in pokrajinskih sindikalnih organizacij. To se izraža tudi s tem, da se za označevanje zveze uporablja pojem »sindikat« v ednini.

Programski dokumenti, ki naj bi jih sprejel 11. kongres ZSJ, bi moral opredeliti le tiste skupno dogovorjene naloge, ki jih morajo organi ZSJ opravljati na ravni federacije.

Nesprejemljivo je, da se z akcijskim programom predpisuje republiškim zvezam, odborom dejavnosti in celo sindikatom v podjetjih vsebino njihovega dela, kar je v nasprotju z načelom prostovoljnosti in interesnosti konstituiranja zveze.

Kljub temu da programska dokumenta vsebujeta načelne opredelitve o nepolitičnem nadstrankarskem interesnem sindikatu niso družbenopolitična organizacija. To se zlasti kaže pri tem, da se program zavzema za družbeno smotno delitev dohodka, da zahteva, da proračunski sistem določi zgornjo mejo zaslužkov, da kot sindikalno nalogo postavlja boj proti monopolu, da prevzema nase razpravo med članstvom o reformskih listinah in vse naloge, kot so zapisane v zvezi z razmerami na Kosovu.

V programskih listinah je premalo poudarjena vloga ZSJ v razmerah delovanja integralnega trga kapitala, dela in blaga. Zato se v programskih listinah kljub novim okoliščinam v bistvu vztraja pri integralnem samoupravljanju in doslednem uveljavljanju vseh dosedanjih pravic in svoboščin zlasti v upravljanju, ki pa jih delavec dejansko nikoli ni imel.

Program ne upošteva naših izhodišč glede iskanja novega dogovora o življenju, odnosih in vprašanjih, ki naj se skupno urejajo v Jugoslaviji na temelju pravic narodov, da v suverenih republikah svobodno in samostojno urejajo svoj ekonomski, socialni in kulturni razvoj, določajo svoj politični položaj in pravice do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve.

Iz pripomb strokovne službe ZSSS na listine 11. kongresa ZSJ

Delegati so se pogovorili o 11. kongresu ZSJ

Za sindikalno konfederacijo

Delegati ZSSS za 11. kongres jugoslovanskih sindikatov so, čeprav na dnevnem redu ni bilo vprašanja (ne)udeležbe o tem razpravljali bolj kot o tem, kaj članstvo ZSSS pričakuje od zveznega kongresa. Povod za takšno razpravo so nevdružne razmere v gospodarstvu in politična kriza, ki se še posebej kaže v razpadanju dosedanjih zveznih DPO na čelu z ZKJ, in v nejasnem razvoju federacije oziroma konfederacije.

Miha Ravnik, ki je posvet vodil, je v uvodu povedal mejne točke, pri katerih naši delegati na zveznem kongresu ne morejo popuščati oziroma na kar ne morejo pristajati. Izhodišča za opredeljevanje so listine, sprejete na 1. kongresu ZSSS. Nesprejemljive so rešitve, po katerih bi bila ZSJ krovna in hierarhično nadrejena organizacija, in direktno članstvo v ZSJ. Preglasovanje na kongresu je nesprejemljivo. V skrajnem primeru bomo odšli, če ne bomo uspeli uveljaviti naših pogledov.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije se bo o članstvu v jugoslovanski sindikalni zvezi odločila šele po kongresu, potem ko bomo videli, kakšen dokument bomo dobili. Odločitev o tem bomo sprejeli na seji sveta ZSSS. Miha Ravnik je že na začetku povedal, da slovensko sindikalno

vodstvo misli, da bi bil kongres lahko končan v enem dnevu in da bi se moralo zvezno sindikalno vodstvo čimprej tudi smotno organizirati glede na vlogo, ki jo bo imelo v zvezni skupščini in drugih zveznih organov oblasti, ter na mednarodnem področju.

Razpravo o neudeležbi oziroma zmanjšani udeležbi na zveznem kongresu je začel Ladimir Brolih. Pritrdili pa so mu še posamezniki, ki so se spraševali, kaj lahko pričakujemo od kongresa v Beogradu in tudi o tem, ali bodo rezultati opravičili stroške udeležbe na kongresu, ki bremenijo republiško organizacijo. Spraševali so se tudi o verjetnosti, da bodo na kongresu prevladovali tisti, ki hočejo drugačen kongres, kot so pričakovanja v Sloveniji.

Ladimir Brolih je svoje predloge gradil na ugotovitvi, da predlog sindikalnega statuta omogoča obravnavanje sedanje neučinkovitosti organizacije in dvojno organiziranost. Opozoril je tudi, da soglasje sedanjega predsedstva sveta ZSS o najnovejših spre-

membah statuta ZSJ še ne zagotavlja, da bodo takšna določila na kongresu tudi potrjena.

Ladimir Brolih je zato predlagal, naj 11. kongres ZSJ sprejme le poročilo o delu in program ter razpusti Zvezo sindikatov Jugoslavije. Kongres pa naj bi določil izhodišča za statut ZSJ in imenoval koordinacijsko telo, ki naj bi v nekaj mesecih pripravilo konferenco novih jugoslovanskih sindikatov.

Temu predlogu je nasprotovala večina delegatov. Omenimo Alberta Vodovnika, Edo Kavčiča in druge kovinarje. Poudarili so, da so v zveznem odboru sindikata kovinarjev kar plodna tla za ideje iz naše republike in da se tudi jugoslovanski kovinarji še niso odločili glede članstva v sindikalni zvezi. Podobno so menili tudi Srečko Meh, Mira Marko, Branko Iskra, Jože Sojer, Andrej Cimerman, Janez Cigler, Srečko Čater, Milan Utrša in Rajko Lesjak. Vsi so utemeljevali, da je treba na kongres prenesti vsebino prenovitvenih listin slovenskih

sindikata in zanje pridobiti vso jugoslovansko sindikalno javnost. Za sindikalno konfederacijo (oziroma zvezo zvez) je danes še čas, jutri pa zanje ne bo možnosti, kljub temu, da bo Jugoslavija še naprej obstajala in da bo Slovenija v njej ostala.

Razpravljali so tudi ugotovili, da so bili delegati za zvezni sindikalni kongres legitimno izvoljeni in da jim te vloge nima nihče pravice odvzeti in tudi sami se temu ne morejo odpovedati.

Po končani razpravi je Miha Ravnik ugotovil:

1. Na 11. kongres ZSJ gremo s ciljem, da prispevamo svoj delež k preobrazbi jugoslovanskih sindikatov.

2. Na kongresu bomo zagovarjali interesno in stanovsko organiziranost sindikatov.

3. Pri statutu ne bomo odstopili od minimuma zahtev (katere so usklajene in katere še niso, je razložil Jože Stegne). Če bo statut ostal takšen, kot so sedanji predlogi, se ne bomo vključili v jugoslovansko sindikalno zvezo.

4. Na kongresu bomo nastopili na podlagi stališč, ki jih je že pripravila strokovna služba in ki so skupaj z listinami 1. kongresa ZSSS podlaga za delo in opredeljevanje delegatov.

Franček Kavčič

S seje stavkovnega odbora ROS delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije

Minister prosi za strpnost

Stavkovni odbor republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarskopredelovalne industrije Slovenije je na ponedeljkovi seji ocenil potek in učinke enourne opozorilne stavke, ki se je v domala vseh podjetjih njihove dejavnosti »dogajala« 15. maja pod geslom »stari vladi v spomin, novi v opomin«. V kakšnem spominu bo ostala nekdanjim »izvršnikom«, najbrž ne bomo nikoli izvedeli, ker se je pač odvijala v »mrtvem času«; je pa gotovo, da so jo novi vzeli kot resen opomin, saj se je seje stavkovnega odbora udeležil tudi njihov podpredsednik dr. Jože Mencinger.

Alojz Omejc, predsednik RO, je visokega gosta obvestil, da je v stavki sodelovalo prek šestdeset tisoč delavcev njihove dejavnosti. V en glas so podprli zahteve stavkovnega odbora po najmanj 40-odstotni razbremenitvi davkov in prispevkih, po racionalizaciji družbene in državne upave, nenazadnje pa tudi po varstvu pred nelojalno konkurenco iz uvoza, ki ne spodbuja proizvodnje, ampak – nasprotno – spreminja jugoslovansko tržišče v svojevrstno odlagališče nekurantnih tekstilnih in usnjarskih izdelkov najrazličnejših svetovnih firm.

Dr. Jože Mencinger ni mogel točno odgovoriti, kam to pelje, ker je od stare vlade podedoval veliko izvirnih grehov. »Z vsemi močmi si bom prizadeval poceniti državo, kar z drugimi besedami pomeni, da bomo začeli klestiti prispevke. Vendar vam moram kar takoj povedati, da bo to sila težaško opravilo, saj se že sedaj prepričamo za vsak procent posebej,« je povedal in nato tudi odkrito priznal, da o svetlejši prihodnosti še ne more govoriti, saj za zdaj vidi le za dva meseca naprej. »Ta

hip še nimam v rokah nobenega instrumenta, s katerim vam bi lahko kaj objektivnega obljubil. Zato vas prosim za strpnost. Menim namreč, da je slabim plačam navkljub še vedno bolje hoditi v službo kot pa se brezposeln znajti na cesti...«

V nadaljevanju se je stavkovni odbor razmišljal, kako naprej, da učinki opozorilne stavke ne bi prehitro zvedeneli. Zato je ministroma ZIS za notranjo in zunanjo trgovino Nazmiju Mustafi in Feriju Horvatu poslal pismo s prošnjo, naj za božjo voljo nika ne odobrita dumpinškega uvoza tekstilnih in usnjarskih izdelkov, predsedniku slovenskega parlamenta dr. Francetu Bučarju pa, da njihovo perečo problematiko uvrsti na dnevni red prvega zasedanja Skupščine. Predstavili naj bi jo »njihovi« poslanci Božo Kuharič (Mura, Murska Sobota), Jože Smole (Svila, Maribor), Marija Lončar (BPT, Tržič) in Franc Grašič (Peko, Tržič). Učinke stavke in zahtev, naslovljenih na inštitucije sistema, bodo ocenili še pred letnimi dopusti.

D. K.

Voljčeve nagrade, ki jih je ustanovila Delavska enotnost v spomin na svojega novinarja za spodbujanje kakovosti obveščanja v delavskih kolektivih, so bile letos podeljene tretjič, tokrat že pod pokroviteljstvom sekcije novinarjev v podjetjih. Voljčeve nagrade so dobili: Andrej Coklin, Elrad Gornja Radgona, Zmago Gomzi, TVT Boris Kidrič Maribor in Neško Podobnik, Alpina Žiri. Nagrada je denarna in je letos znašala približno tri povprečne mesečne osebne dohodke v Sloveniji. Voljčevi priznanji sta prejela: Zora Hudales-Trauner za prispevke v glasilu Konstruktorja Maribor in Uredništvo 14-dnevnika Elkom Maribor. – Na sliki trije odlikovanci, ki so prišli na podelitev v Radence: Andrej Coklin, Milan Oder (Elkom) in Zmago Gomzi.

Enajsto srečanje novinarjev v podjetjih v Radencih

Kdo bo poslednjih njihov naravni zaveznik

Vsakoletno srečanje novinarjev iz podjetij Slovenije, dogodek, ki smo ga napovedali in komentirali v prejšnji številki, je bilo letos prvič številčno prepolovljeno. Pričakovani novi tokovi v podjetjih in zasuk od samoupravljanja v nasprotno skrajnost že kažejo nenaklonjenost obveščanju in tudi novinarstvu.

Program srečanja je bil prirejen novim zahtevam, ki jih postavlja razvoj podjetništva pred novinarje. Vsebinsko so se študijske ure osredotočile na obravnavo dveh vzporednih, dokaj kompleksnih sklopov nalog in vprašanj: na organizacijo notranjega komuniciranja (z interno javnostjo zaposlenih) ter na organizacijo stikov z zunanjo, bolj razslojeno javnostjo, zlasti prek osrednjih množičnih občil. V obeh so možnosti omejene, razmere pa nenaklonjene. Organizatorjem je uspela na primerni strokovni ravni predvsem tema o stikih z množičnimi občili, tudi zaradi dovolj kompetentnega zastopstva v strani slednjih: Korošec – DELO, Maksimovič – TV Slovenija, Gojko Bervar – Radio.

Le delno pa je bila potešena že kar bolesta želja pripraviti k za-

vezništvu Gospodarsko zbornico Slovenije in vsaj nekaj direktorskih avtoritet iz slovenskega gospodarstva. Toda z njihove strani objuljeno sodelovanje je izostalo; brez napovedi in brez opravičila. Zaman so jih udeleženci čakali v soboto zjutraj. Po vseh znamenjih in po logiki družbenih razmerij si tukaj zaveznitva ni mogoče obetati. Prišli pa so predstavniki sindikatov – svobodnih in neodvisnega poklicnega. Tema o sklepanju kolektivnih pogodb in pogoji za včlanjevanje v sindikate je bilo tretje težišče zanimanja udeležencev srečanja. Opozorila prihajajo, da je treba v določilih splošne kolektivne pogodbe bolj čvrsto določiti standarde obveščanja, ki jih ne določa zakon, zlasti norme sprotne in dostopne informacije, hkrati pa zavarovati poklic, kadar se ravna po strokov-

nih in etičnih normah. Zlasti je nujno, da sindikat izpolnjuje, da bodo novinarji v podjetjih po pravicah in statusu izenačeni s kolegi pri množičnih občilih, s tem da se cehovske pravice vnesejo v individualne pogodbe.

Kakor vsako srečanje novinarjev, je bilo tudi to namenjeno druženju in izmenjavi izkušenj, zadnje čase nekaterih kar bridkih (primer Oder v Elkomu). Kaže, da bo prezirani sindikat kakor že do sedaj edini pravi zaveznik obveščanja v delavskih kolektivih. Zdravilišče Radenci z odličnim hotelskim osebjem in storitvami so dobro priporočilo tudi za vsa nadaljnja srečanja. Domači aktiv novinarjev, na čelu z Andrejem Coklinom, se je potrudil za brezhibni potek prireditve tako po študijski plati kakor po zabavni.

Jaro Novak

Po sledih pokongresnih sklepov

Zakaj se ne dajo skrajšati postopki SPIZ

Prvi kongres Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je na predlog delegata iz Kopra Miloša Svanjaka sprejel poseben sklep, v katerem je pozval organe Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v R Sloveniji, naj pripravijo ukrepe za skrajšanje postopkov ugotavljanja stopnje invalidnosti. Miloš Svanjak je kongres seznanil s primeri iz svoje pravne prakse, v kateri se pogosto srečuje z delavci, ki čakajo na sklep o priznani stopnji invalid-

nosti tudi po 2 leti. Tako dolgi postopki ugotavljanja invalidnosti s strani organov SPIZ pa navadno pomenijo izredno obremenitev za prizadetega delavca in zamujen čas, ki ga kasnejša delovna in življenjska rehabilitacija invalida le težka nadomesti.

Miloš Svanjak je v svoji zanimivi in odmevni razpravi sicer opozoril še na potrebo po prenovi sistema invalidskega zavarovanja in zlasti načina odmere nadomestil osebnih dohodkov delovnim invalidom. Priprave na to reformo so v Sloveniji že stekle in ker bo zvezni zbor skupščine SFR Jugoslavije kmalu odločil o spremembah in dopolnitvah zveznega zakona, lahko pričakujemo še letos postopek za spremembo republiškega Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja je bila uradno seznanjena z vsebino kongresnega sklepa že 18. 4. 1990. Članica predsedstva sveta ZSSS Marija Fedran pa se je 11. 5. 1990 dogovorila s predsednikom skupščine SPIZ Mirom Gošnikom in z direktorjem strokovne službe SPIZ Janezom Prijateljem, da gre pripobudi Miloša Svanjaka za tako pomembna vprašanja, da naj strokovna služba pripravi analizo o dolžini postopkov ugotavljanja stopnje invalidnosti. O izsledkih analize je potrebno obvestiti tudi bralce Delavske enotnosti.

Strokovna služba SPIZ je pripravila kratko informacijo, ki pa je začetek pogajanj za boljše invalidsko varstvo pri nas.

Lučka Böhm

Pojasnilo strokovne službe SPIZ v zvezi z 8. posebnim sklepom 1. kongresa Zveze svobodnih sindikatov Slovenije:

Po statističnih podatkih o gibanju zahtevkov za uveljavitev pravice je bilo v letu 1989 rešenih 43.839 zahtev za uveljavitev pravice iz invalidskega zavarovanja. Večina navedenih zahtev (okoli 3/4) je bilo rešenih v predpisanim 2-mesečnem roku, s tem da je le v izjemnih primerih trajal postopek dalj kot 6 mesecev. Vendar pa

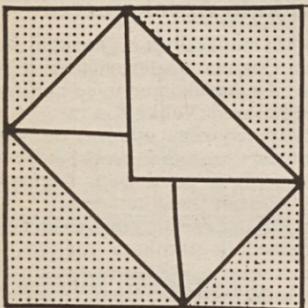
moramo v zvezi s tem posebej opozoriti, da vzroke za prekoračitve 2-mesečnega roka v večini primerov ni iskati v neažurnosti dela Strkovne službe ali invalidskih komisij, temveč največkrat v nepopolni medicinski dokumentaciji, ki je nujno potrebna za pravilno oceno tako invalidnosti in preostale delovne zmognosti kot tudi pri ugotavljanju potrebe po dodatku za pomoč in postrežbo in ugotavljanje telesne okvare.

Hitro in uspešno delo invalidskih komisij, s tem pa tudi reševanja zahtev po uveljavitvi pravice, pa otežujejo tako imenovani pripravljalni postopki pred obravnavo zavarovanca na invalidski komisiji. V tej fazi je namreč čisto občutiti premalo sodelovanja organizacij pri zbiranju in posredovanju »delovne« dokumentacije, ki je poleg medicinske dokumentacije bistvenega pomena za pravilno oceno delazmožnosti zavarovanca, posledično pa tudi za realizacijo uveljavljanja pravice. Prav tako so po naših podatkih nekoliko daljši postopki v zvezi z zahtevami po varstvu pravice (povprečno od 2 do 6 mesecev), to pa je predvsem zaradi zahtev po ponovnem preverjanju podatkov tako v organizacijah, kot tudi iskanju novih izvidov in mnenj posameznih zdravnikov – specialistov.

Glede na to, da je, kot kažejo omenjeni podatki, večina zahtev po uveljavljanju pravice iz invalidskega zavarovanja, rešena v roku, ter da je tudi trajanje postopka za varstvo pravice v sprejemljivih mejah, ne moremo ugoditi splošnemu pozivu, ki izhaja iz 8. sklepa vašega kongresa v tem smislu, da so poleg že sprejetih potrebni še kakšni drugi posebni ukrepi na tem področju.

Pri tem moramo poudariti, da se je v zadnjih letih ažurnosti na področju ugotavljanja invalidnosti izboljšala, pričakovati pa je še nadaljnje izboljšanje, ko bodo realizirane tudi usmeritve skupnosti o prenosu izvedenstva (invalidskih komisij) v okvir Univerzitetnega zavoda za rehabilitacijo invalidov.

Svobodni Sindikati Slovenije

PREJELI SMO

Sindikat danes in jutri

Z zakonom o podjetjih in dopolnitvah zakona ter ustavnimi amandmaji k ustavi republike Slovenije sta se vloga in pomen sindikatov spreminila. Sindikati postajajo partner kapitalu in vladi. Zaposleni se torej včlanjujemo prostovoljno v sindikate zato, da organizirano zavarujemo svojo ceno dela in pravice, ki nam gredo iz dela in delovnega razmerja. Sindikalni pluralizem pa nam omogoča tudi konkurenco med več sindikati.

Zveza sindikatov Slovenije se je v pripravah na kongres preimeno-

vala v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije. Ime pove, da je to zveza samostojnih sindikatov dejavnosti (dvajset v Sloveniji) svobodnih in po programu nadstrankarskih. Že na konferenci ZSS v letu 1988 smo sprejeli program prenovitve in programska izhodišča. Delovali smo v interesu zaposlenih v novem ekonomskem sistemu, v interesu prenovitve družbe in v interesu same organizacije. Ocena dela, sprejeta na 1. kongresu ZSSS (5. in 6. aprila 1990) je pozitivna, čeprav težav ni bilo malo. Bili so odpori v sami organizaciji, veliko pa jih je bilo tudi v družbi. Štejejo samo rezultati: dosežena zakonska pravica do stavke in stavkovna pravila, sprejeta merila in način reševanja problematike presežnih delavcev, sindikalna lista, prispevek k ustavnim dopolnitvam (sindikalni pluralizem, politika iz podjetij), prispevki k zakonu o delovnih razmerjih in še mnogo sindikalnih dosežkov pri varstvu zaposlenih. Manj uspešni smo bili pri graditvi organizacije in izpeljavi nekaterih konkretnih akcij. To gre predvsem na račun 400 zaposlenih v sindikatu na vseh ravneh (od občine, regije do republike).

Na kongresu ZSSS smo sprejeli programske listine, posebne sklepe kongresa, več deklaracij in statut ZSSS. Izvolili smo organe ZSSS in predsednika ter sekretarja, pred kongresom pa smo izvolili vodstva sindikatov dejavnosti in občinskih organizacij, vsaj v večini, in delegate za kongres

ZSSS. Pri izpeljavi nekaterih konkretnih nalog in sklepov kongresa, kljub soglasju in odprtih tajnih volitvah na kongresu, ne teče vse gladko. Nekaj polemik je pripisati reakcijam drugih sindikatov v Sloveniji, bolj ali manj neodvisnih. Več pa znotraj same ZSSS zaradi odprtih dilem v organiziranju, članarini in delitvi članarine, prežiha med vodstvi in ne nazadnje zaradi socialne varnosti zaposlenih v službah ZSSS od občine do republike.

Z 11. posebnim sklepom kongresa ZSSS o prostovoljnem včlanjevanju v ZSSS na podlagi pisne izjave so drugi sindikati v Sloveniji dejansko postali enakopravni. Za včlanjevanje v ZSSS ponujamo programski dokument, program dela, statut ZSSS, ki so bili sprejeti na 1. kongresu ZSSS in nekatere ugodnosti, ki jih bodo deležni člani ZSSS (varstvo pravice iz kolektivne pogodbe, brezplačno pravno pomoč, dodatno izobraževanje, sindikalna pomoč itd.).

Normalno je, da se vsaka organizacija bori za članstvo, še posebej ZSSS, ki se financira samo iz članarine. Več nas bo, učinkovitejši bomo in če bomo v Sloveniji pri številu članstva najmočnejši, bomo legitimni predstavniki zaposlenih v Sloveniji in s tem partner delodajalcem in vladi pri sklepanju kolektivnih pogodb kot enega od temeljev

tržne ekonomije in drugih pravicah, ki jih omogočajo zakoni in ustava. V ZSSS se včlanjujemo prostovoljno, na podlagi statuta in programskih izhodišč in ugodnosti, ki jih bomo deležni, če bo potrebno, zato je prav, da tudi vsi, ki smo člani ZSSS, delujemo v skladu s statutom ZSSS in se aktivno vključujemo v delovanje novega sindikata.

Zaradi dilem v organiziranju, članarini in delitvi članarine in prestiža velja poziv vodstvom sindikata dejavnosti in republiškega svetu ZSSS, naj čimprej sprejmejo konkretne organizacijske usmeritve in aktivnosti za odpravo teh dilem, da to ne bo šlo na škodo članstva in zaposlenih v Sloveniji.

Zavedati se moramo, da je pred nami prvo sklepanje kolektivnih pogodb in da je partner dobro organiziran v gospodarski zbornici (članstvo je obvezno) in vladi.

Razdrobljeni na veliko sindikatov, nepovezanih v zvezi in brez sodelovanja bomo lahek plen pri pogajanjih.

Jože Mastnak

Sekretarka sveta odborov sindikata delavcev papirne in papirno-predelovalne, grafične in časopisno informativne, založniške in novinarske dejavnosti Vida Fras o vključevanju delavcev v SSS

Od 80 do 90 odstotkov bo članov ZSSS

Sklepi skupščine delavcev sindikata papirne in papirnopredelovalne, grafične in časopisno informativne, založniške in novinarske dejavnosti o novi organiziranosti že dobivajo podoben. Zaživel so že štirje republiški odbori posameznih dejavnosti, prav tako pa tudi svet odborov. Prav sedaj poteka konstituiranje petih območnih odborov dejavnosti. Edino ljubljanski je že zaživel in ima sedež pri občinskem sindikalnem svetu Bežigrad. Sestavljajo pa ga vsi predsedniki sindikatov podjetij, ki jih je na tem območju nekaj več kot trideset. V Mariboru so tik pred tem, da se konstituirajo, v Celju, Kranju in Kopru pa se v sindikatih podjetij še niso vsi dokončno odločili o sestavi odborov.

To je o reorganizaciji za uvod v pogovor o vključevanju povedala sekretarka sveta odborov dejavnosti Vida Fras.

»Okvirno naj bi bila akcija res končana do konca maja, vendar smo se na svetu odborov dogovorili, da jo podaljšamo tudi v junij. Skoraj vsi izvršilni odbori zahtevajo neposredne informacije oziroma odgovore na številna vprašanja, ki se porajajo med delavci. To pa že fizično ni mogoče v tako kratkem času. Doslej smo obiskali 12 podjetij, kamor so nas povabili. Akcija je končana v dobri polovici podjetij. Od 24000 zaposlenih v naši dejavnosti smo na svet odborov od danes dobili 9000 pristopnih izjav. Glavnino pričakujemo naslednji teden. Če upoštevamo naše delo in odmeve, pričakujemo, da se bo v svobodne sindikate vključilo od 80 do 90 % naših delavcev. Med tistimi podjetji, kjer so se že dosedaj skoraj vsi oziroma več kot 90 %, vključili v naš sindikat, naj omenim Palomo, Mariborski tisk in Videm Krško. Podjetja pa, za katera bi lahko rekli, da so kritična, so nekateri založbe. Posebno Mladinska knjiga. No, tam imamo še druge težave z enim izmed direktorjev, ki je menda celo zahteval

Vida Fras

razpustitev sindikata. Pa o tem več, ko bomo položaj razčistili.»

Kot ste dejali, ste obiskali veliko podjetij in se pogovorili z delavci. Kakšna so bila vprašanja oziroma kakšne pomisleke so imeli?

»Prva ugotovitev iz teh pogovorov je, da so delavci o dosedanjem delu sindikata večinoma neinformirani. Ne bom se sedaj spuščala v to, ali so to možnost sploh imeli. Vse bolj pa se kaže, da ljudje želijo biti bolj obveščeni, najučinkovitejša pa je osebna informacija. Ta pa je seveda odvisna od ljudi – sindikalnih aktivistov in to na vseh ravneh.

Odgovarjati smo morali na številna vprašanja. Zanimal jih je program tako panožnega sindikata kot ZSSS. Še posebej pa, kaj bo sindikat nudil delavcem in kako se bo bojeval za njihove pravice. Ali so funkcionarji na najodgovornejših mestih res pravi? Se bodo in kdaj začele uresničevati obljube, napisane na izkaznici? Predvsem so jih zanimalo konzumne zadrage, sindikalna banka, posredovalnica za delo in stavkovni sklad. Zelo jih je zanimalo tudi, kako se bo delila članarina. Prav tako pa, kako bo odslej organizirana pravna pomoč, da je ne bodo imeli predaleč. Tudi o kolektivni pogodbi je bilo veliko

vprašanj, predvsem, kako daleč je do pogajanja in ali bo sindikat dosegel tistih 600 DEM za najnižjo plačo.»

Na vsa vprašanja je bilo najbrž res težje natančno odgovoriti. Ste imeli poleg tega še kakšne težave, morda z vodstvi podjetij?

»Tudi, vendar so to osamljeni primeri. Enega sem že omenila. Sicer pa sem bila prijetno presenečena nad mnogimi direktorji, ki podpirajo sindikalno organiziranost. Očitno se zavedajo, da se je lažje pogovarjati z dobro organiziranim sindikatom kot pa z delavci na dvorišču. Taki so prav gotovo v Kartonaži Rakek, Val-kartonu Logatec, Kartonažni tovarni Ljubljana, tiskarni Jože Moškrič, Mariborskem tisku, Vidmu Krško, Palomi in še kje.»

Za konec pa še povejte, kako je uspelo povrniti v sindikalno last palačo Grafike. Kot vemo, so jo zgradili leta 1925 s sredstvi članarine sindikata grafičnih delavcev in z njihovim prostovoljnim delom.

»Šlo je brez posebnih zapletov. Posebno doslej. Akcijo smo začeli pred pol leta in 24. maja so nam izročili sklep sveta srednje šole tiska in papirja, da odstopajo upravljalsko pravico našemu sindikatu. Tu gre za približno 70 odstotkov palače. Ostalo je še družbena lastnina. Smo pa edini možni pravni naslednik in smo že sprožili postopek, da si ponovno pridobimo tudi lastništvo. Tudi za ostalih 30 odstotkov se bomo borili še naprej.

Kaj bomo s palačo, ki stoji prav nasproti železniški postaji? Projekt še delamo. Služila pa bo predvsem strokovnemu sindikalnemu delu. Upoštevali pa bomo seveda želje srednje šole tiska in papirja ter splošnega združenja grafičarjev.

Bila pa bi tudi zelo primerna lokacija za sindikalno banko pa tudi za konzumno trgovino. O tem se bomo še pogovarjali na zvezi svobodnih sindikatov Slovenije.»

Andrej Agnič

Štirje »prvoborci« iz Unisa Tosa odšli v pokoj

Pokojnine večje od plače

Unis Tos iz Črnuč ima zelo zanimivo zgodovino. Iz tovarne pisalnih strojev Tops so postali del tovarne Rog, kasneje pa so se prelevili v samostojno podjetje transportne opreme Unis Tos, kar so še danes. Andrej Kunstelj, Jože Žitnik, Janez Anžič in Marjan Tony so bili podjetju zvesti skoraj 40 let, zdaj pa odhajajo v zaslužni pokoj. Z Andrejem Kunstljem, enim od slavljencev, smo se pogovarjali o delu življenja, ki ga je preživel med tovarniškimi zidovi v tem podjetju. »V Unisu Tos oziroma takratni Tops sem prišel leta 1955. Delal sem v neposredni proizvodnji, kjer se nas je zbrala skupina ljudi, ki je resno zagrabila za delo. Odnosi med delavci so bili odlični, bili smo polni udarniškega duha, tako da smo bili kot velika družina. Seveda je bil tudi odnos do dela druga-

presenečenje in tudi šok, marsikatera družina je celo ostala brez dohodka. Takrat je bil položaj še toliko težji, saj je bila socialna podpora resnično majhna in ni omogočala preživetja. Mnogi delavci so takrat zapustili podjetje, tako da nas je ostalo le še 57. Kasneje smo postali del tovarne Rog in smo morali povsem spremeniti način proizvodnje. Na srečo je to trajalo le nekaj let, tako da smo se kmalu osamosvojili. Kmalu zatem smo tudi zgradili nove proizvodne prostore, v katerih še zdaj delamo. Zanje smo se delavci zavestno odločili in tudi veliko žrtvovali, saj smo verjeli, da nam bo to prineslo boljši jutri.

Kot kaže, se zgodovina ponavlja, saj je zdaj položaj v podjetju podoben tistemu, spred 20 let. Velika izguba, likvidnostne težave, negotova

loški presežek, čedalje hujski, čeprav mi tega ni neposredno nihče očitil. Ker pa so zdaj pokojnine višje od osebnega dohodka, ki ga prejmem, sem se veliko laže odločil za upokojitev. Je pa po toliko letih težko zapustiti podjetje, v katerem sem preživel večino svojega življenja. Ostal sem zvest podjetju, ker sem se nanj navezal, vseč mi je bilo delovno mesto, poleg tega pa sem vedel, da ima podjetje prihodnost. Priznati pa moram, da sem že večkrat razmišljal o tem, da bi šel drugam.

Sindikati so bili v mojem delu bolj ali manj čutili, čeprav večje koristi od njega nisem imel. V preteklosti je bil le preveč samo politična organizacija, ne pa tisto, za kar se je opredeljeval. Vpliva tako ali tako ni imel, ne v podjetju niti v družbi, zato se je njegovo delovanje zožalo na zagotavljanje drobnih ugodnosti delavcev. Zato podpiram njegovo prenovitveno sicer čim hitrejšo, ker so delavci potrebni njegovega varstva že zdaj. Želim si, da bi se sindikati uspeli dogovoriti med seboj in da bodo nastopili enotno v varovanju pravic delavcev. Za to pa je potrebna boljša obveščena članov. Sindikat se bo moral v prihodnje prizadevati predvsem za to, da bo delavec imel delo, saj iz izkušnje vem, da je čakanje pri stroju brez dela najhujše.

Vsem tistim, ki prihajajo za mano in me bodo nadomestili v podjetju, ter vsem delavcem, ki še vedno vztrajajo za svojimi stroji, bi želel sporočiti le to, da se da z dobrim delom in delovno disciplino doseči marsikaj. Seveda pa je brez dobrega vodstva lahko tudi to delo zaman, zato je treba svoje delo opravljati odgovorno. Tako smo pa zdaj tu, kjer smo, ker se tega nismo držali.»

Robert Peklaj

Andrej Kunstelj, Jože Žitnik, Janez Anžič in Marjan Tony po skoraj 40 letih dela v Unisu Tosu odhajajo skupaj v pokoj.

čen. Delavci smo bili drugače vzgojeni, na delu sta vladala disciplina in večji red. Veliko bolj smo pazili na orodje in stroje, kot da so bili naša last.

Kljub temu pa smo bili konec šestdesetih let med redniki, ki so morali v stečaj. Verjetno je tu svoje prste vmešala tudi politika, saj se zdaj mislim, da bi nam z delno pomočjo uspelo splavati na površje. Žal pa te pomoči ni bilo in tako smo delavci ostali na cesti. Za vse je bilo to veliko

prihodnost, nizki osebni dohodki, vse to so vzroki, zaradi katerih tudi sam odhajam v pokoj, čeprav čutim, da bi lahko še marsikaj naredil. Poleg tega pa je bil pritisk, da na delo čaka še veliko mladih in da postajam nekakšen tehnološki odpad.

IZ JUGOSLOVANSKEGA SINDIKALNEGA TISKA

Pretepli predsednika sindikata Agrokomerca

Predsednika konference osnovnih sindikalnih organizacij sestavljenega podjetja Agrokomerc, Hazima Džaferovića, ki je to funkcijo opravljal po izbruhu afere v Agrokomercu, so preprosto nagnali iz Agrokomerca. Na ulici, sredi Velike Kladuše, ga je prestreglo okoli 20 članov koordinacijskega odbora, na čelu s predsednikom Seadom Kajtezovićem, (zetom Fikreta Abdića); najprej so ga opsovali, nato še pretepli, za povrh pa je Kajtezović naročil Džaferoviću, naj se v 48 urah izseli iz mesta.

Razlog za vse to pa so Džaferovićeve razprave na sejah delavskega sveta, ki se jih je kot predsednik sindikata udeleževal. Med drugim se ni strinjal z nekaterimi rešitvami, ki jih je ponujal Fikret Abdić v svoji novi knjigi »Novo življenje Agrokomerca«. Obtožili so ga, da »sodeluje z občno in republiškim izvršnim svetom oziroma da je njihov vohun,« poročal glasilo Zveze samostojnih sindikatov BiH Riječ radnika iz Sarajeva, 28. maja 1990.

Z gladovno stavko do službe

Tudi ta vest je iz sarajevskega sindikalnega glasila Riječ radnika: Mirko Kecman in njegova žena Božana iz Gornjih Orlovcev sta začela gladovno stavko, tako pa protestirata kar pred predstavništvom sarajevskega Oslobođenja v Prijedoru, kjer Mirka Kecmana niso hoteli zaposliti kot voznika-distributerja. Konec prejšnjega leta je bil objavljen razpis za to delovno mesto in čeprav je imel Kecman po kriterijih SIS za zaposlovanje največ točk, so na to mesto sprejeli drugega. Kecman se je pritožil, temeljno sodišče združenega dela in sodišče združenega dela BiH sta mu dala prav, vendar se tudi sklepov sodišča ne držijo. Kdo ve, kako in kdaj bo ta stavka končana. – Morda bomo izvedeli prihodnji teden.

Delegacija makedonskih sindikatov v Latviji

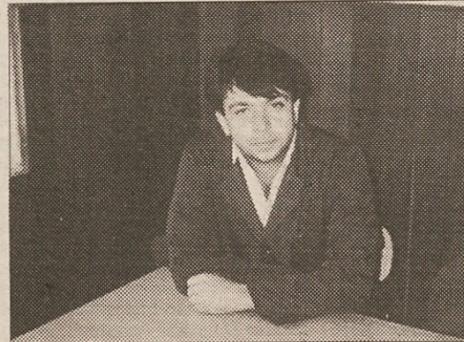
Kot poročal Trudbenik, glasilo Zveze sindikatov Makedonije, je v Latvijo odpotovala delegacija Zveze sindikatov Makedonije, ki jo vodi predsednik Svetozar Vasilevski. Poleg obiska več podjetij se bo udeležila tudi kongresa zveze sindikatov Latvije.

V Agrostroju v Ljubljani skoraj vsi delavci v sindikatu

Novi ljudje, stari cilji

Sindikati v Agrostroju je eden izmed tistih, ki so s svojo prenovitveno zelo pohiteli. Kmalu po novem letu, in sicer konec januarja, so začeli zbirati pristopne izjave, s katerimi so včlanjevali v sindikat podjetja Agrostroj. Kako je včlanjevanje potekalo in kako so bili uspešni pri tem nam je povedal predsednik sindikata podjetja Dušan Djukić.

»V podjetju je zaposlenih 285 ljudi, med njimi približno 60 v našem obratu v Šentruptu. Seveda so sem šli tudi direktorji oziroma drugi vodstveni delavci. Že januarja smo sklenili, da bomo začeli nanovo včlanjevanje v sindikat podjetja, saj smo menili, da je treba ugotoviti točno število članov. Že konec februarja smo zbrali vse pristopne izjave in število prijavljenih nas je kar ugodno presenetilo. Kar 270 delavcev se je odločilo, da se včlanijo v sindikat podjetja. Moram priznati, da takega odziva nisem pričakoval, saj so bili čedalje glasnejši pomisleki o tem, kaj je sindikat na-

Dušan Djukić, predsednik sindikata v Agrostroju (slika: rp)

redil do zdaj in kaj lahko stori v prihodnje. Kot kaže, je položaj v družbi takšen, da ne vpliva velikega zaupanja v lepšo prihodnost. Sicer gre podjetju zdaj dobro in tudi nimamo velikih likvidnostnih težav, vendar se lahko prav zaradi negotovega jutrišnjega dne položaj povsem obrne. Delavci zato poskušajo pri sindikatu najti oporo in varstvo za svoje pravice, upamo pa tudi, da nam bo uspelo odločiti o višini osebnega dohodka in zagotoviti njihovo izplačilo še vnaprej. To pa so

tudi osnovne zahteve, ki jih delavci postavljajo pri včlanjevanju v sindikat.

Trenutno sodelovanje z vodstvom podjetja je zelo dobro, saj podatke, ki jih želimo imeti, dobimo takoj pri direktorju. Tudi delavci zapajajo sedanjemu vodstvu podjetja, kar nam v sindikatu zelo olajšuje delo. To je še posebej pomembno zdaj, ko poteka v našem podjetju reorganizacija. Sindikat sicer pri njeni pripravi ni sodeloval, bomo pa zelo aktivni pri kasnejši razpravi. Prav tako

bomo zastopali vse tiste delavce, ki se bodo čutili prizadete zaradi reorganizacije, čeprav je obljubljen, da odpuščanj z delovnih mest ne bo.

Sodelovanje delavcev s sindikatom je zadovoljivo, saj ni bilo težav pri pridobivanju novih sindikalnih zaupnikov, ker so jih predlagali delavci. Bo pa potrebno tudi znotraj podjetja jasno določiti pristojnosti vodstva in sindikata. Povelja pa se bo verjetno tudi nova težava, in sicer pomanjkanje denarja za delovanje sindikata. Zato je tudi vprašljivo poveljno vodenje sindikata, čeprav bi ga tudi v našem podjetju potrebovali.

Sindikati v podjetju sedaj vodimo novi ljudje, kljub temu pa želje in cilji ostajajo isti. Prizadevali si bomo, da bi ustanovili organizacijo, ki ji bodo delavci zaupali in jo čim bolj potrebovali. Zato pa bo potrebna enotnost sindikata v zahtevah in željah, saj bomo le tako lahko izpolnili naše obljube. Prvo, kar je, pa je podpis kolektivne pogodbe, ki naj bi resnično omogočila delavcu normalno življenje. V Agrostroju smo se zaradi tega odločili pristopiti k zvezi svobodnih sindikatov Slovenije, saj bi sami le težko dosegli cilje.»

Robert Peklaj

Delovanje sindikata delavcev prometa in zvez

Ali so zahteve po samostojnosti upravičene

Ena izmed dejavnosti, ki jih v vsakdanjem življenju težko pogrešimo, so tudi promet in zveze. Več kot 40.000 delavcev skrbi za to, da se lahko nemoteno pogovarjamo po telefonu, potujemo iz kraja v kraj in da blago pride kupcu v roke. Kaj počne sindikat teh delavcev in s kakšnimi težavami se ukvarjajo, pa nam je pripovedovala sekretarka republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez **Hilda Žežko**.

– Predstavite vaš sindikat, prosim. Povejte, kdo ga sestavlja in kako deluje.

»Značilnost našega sindikata je, da so pod isto streho zelo različna podjetja, ki imajo tudi zelo različne interese in zahteve. Verjetno bi prišlo do večjih trenj med njimi, če bi poskušali to reševati administrativno ali centralistično, ne da bi pri tem upoštevali njihove značilnosti. Zato smo se v sindikatu odločili, da bomo delovali po odborih v posameznih dejavnostih. Teh je kar 12, in sicer so to: PTT, javni cestni potniški promet, javni cestni tovorni promet, cestno gospodarstvo, blagovno-transportni centri, žičnice, špediterji, letališča, luka Koper, Splošna plovba Piran, genshipping in Adria Airways. Vsaka od teh dejavnosti zdaj rešuje svoje težave v svojem odboru, ki pa deluje v okviru in s pomočjo republiškega odbora prometa in zvez. Na ta način bi tudi veliko lažje dosegli postavljene cilje.«

– Kakšni pa so cilji sindikata delavcev prometa in zvez?

»Ciljev in želja imamo veliko, vendar bi rada navedla vsaj nekaj ciljev, ki jih kot sindikat moramo doseči. Tako bomo vztrajali pri že pridobljenih pravicah delavcev ter si prizadevali razširitev le-teh. Zahtevali bomo upoštevanje načela – za primerno delo, primerno plačilo! To plačilo mora zagotavljati normalne razmere za življenje delavca in njegove družine. Prav tako

mora biti delovno mesto varno, saj bi sindikat želel, da ne čakamo na invalidnost in predčasno upokožitev.«

– To so splošni cilji, kateri pa so bolj konkretni?

»Najprej bomo poskušali zagotoviti enakopravnost, predvsem enoten prijem pri določanju meril za priznanje beneficirane delovne dobe. V ta namen si bomo prizadevali za dosledno uveljavljanje predlogov, priporočil in zahtev iz elaborata za beneficirano delovno dobo za delavce, ki ta dela opravljajo. Prav tako bomo zagotovili vsakemu delavcu pravico do svobodnega izražanja svojih zahtev glede sindikalne organiziranosti in sindikalnega delovanja. Nase bomo tudi prevzeli obveznost pogajanja z delodajalci za zagotovitev cene dela, razmer za delo in pravic iz dela ter socialnih pravic. Vse to mora biti v skladu z gospodarsko in politično Evropo 1992, v katero se želimo vključiti.«

– Kako daleč ste s pripravo panožne kolektivne pogodbe?

»Komisija za pripravo kolektivne pogodbe, v kateri sodelujejo skoraj vsi izvedenci iz večjih podjetij, že pripravlja osnutek te pogodbe. Ta naj bi bil narejen že konec junija, seveda pa bo potrebno počakati na dogovor republiškega sveta ZSSS z Gospodarsko zbornico Slovenije. Opozorila bi na to, da tudi znotraj te komisije delujejo po posameznih odborih, tako da bodo tudi v tej pogodbi upoštevanje značilnosti posameznih dejavnosti.«

– Mnoge dejavnosti se danes soočajo s skoraj nepremagljivimi težavami. Kakšne pa tarejo vas?

»Priznati moram, da nas ukrepi zvezne vlade niso toliko prizadeli, čeprav posredno čutimo posledice tudi mi. Namreč, proizvodnja pada, podjetja čedalje manj izdelajo, zato je tudi blaga za transport veliko manj kot včasih. Ljudje tudi manj uporabljajo sredstva javnega prevoza, kar ugotavljamo že nekaj časa. Veliko bolj pa nas je prizadela srbska blokada, ki, čeprav se o njej ne govori več toliko, še vedno traja. Takrat so se popolnoma pretrgale skoraj vse zveze s to republiko, posledice pa čutimo še zdaj.«

– Kaj pa članstvo v sindikatu?

»No, tudi znotraj sindikata se pojavljajo težave, saj včlanjevanje v sindikat ne poteka

Hilda Žežko

tako, kot smo si zamislili. Večina delavcev se trenutno ne želi povezati z nikomer, saj čakajo na to, da bi videli, kateri sindikat bo imel odločilno vlogo pri zastopanju interesov delavcev. Žal pa lahko ta ne-

odločnost in čakanje privredeta do tega, da nobeden od do sedaj nastalih sindikatov ne bo imel potrebne večine. To pa pomeni, da bo tudi brez primerne vpliva, s tem pa se tudi zmanjša njegova učinkovitost.«

– Toda sindikalni pluralizem je dejstvo, ki ga ne moremo prezreti. Kako gledate nanj s stališča Svobodnih sindikatov, kamor spada tudi vaš sindikat dejavnosti?

»Sem za pluralizem sindikatov, vendar mislim, da bi morali vsi sindikati imeti skupno lastnost. To pa je varstvo in zastopanje interesov delavcev. Le tako bomo sindikati upravičili svoje delovanje.«

– Je morda prišlo do poskusov organiziranja samostojnih sindikatov tudi znotraj vašega sindikata?

»Da, tudi do teh poskusov je že prišlo. Vendar ni to glede na različne dejavnosti, ki so zastopane v tem sindikatu, niti tako presenetljivo. Prvi so svoje težnje po osamosvojitvi pokazali v Intereuropi v Koprju, ki so spomladu že imeli ustanovno skupščino šoferjskega sindikata. Kljub velikemu začetnemu zanimanju pa menda zdaj nima več toliko privržencev. Pokazalo se je, da je tej odločitvi botrovala slaba obveščena o delovanju našega sindikata. Poleg tega

pa prihaja do razhajanj tudi v vodstvih posameznih regijskih sindikatov. Podoben poskus samoorganiziranja so napovedali tudi v ljubljanskem Viatorju, ki pa so k sodelovanju povabili tudi druge delavce iz teh podjetij. V tem primeru pa razlog ni slaba obveščena, saj imajo celo predstavnik v republiškem odboru, ki pa na seje ne hodi.«

– Kaj pa navajate kot opravičilo za slabo obveščena članov sindikata?

»Za to je bila kriva prejšnja organiziranost republiškega odbora, ki je temeljila na že preživelim delegatskem načelu. Nova organiziranost, ki smo jo vpeljali sedaj (predsedniki podjetij so avtomatično člani odborov posameznih dejavnosti), naj bi skušala to napako odpraviti. Tako naj bi dosegli boljše obveščanje delavcev, saj so bili predsedniki voljeni neposredno iz njihovih okolij.«

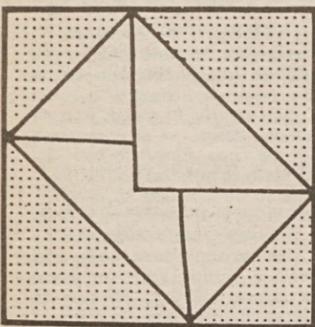
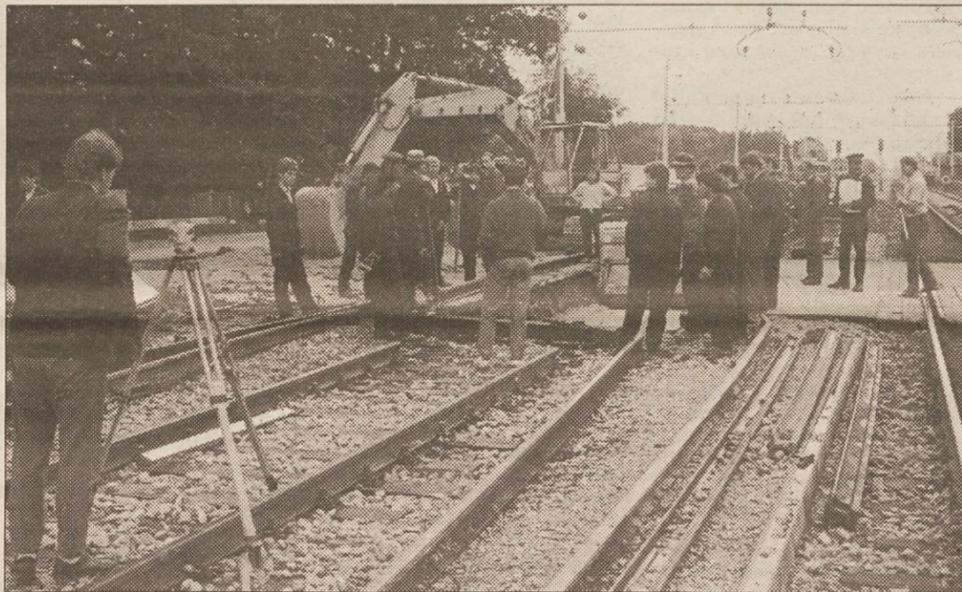
– Se morda kljub temu še pojavljajo pomanjkljivosti?

»Velikih napak do sedaj še ni bilo, vendar se bojim, da bomo v svojih prizadevanjih šli predaleč. Lahko se namreč zgodi, da bomo zaradi obljubljenega zmanjšanja števila zaposlenih v sindikalnem aparatu ostali brez izvedencev, ki pa jih že sedaj zelo potrebujemo. Želim si, da sindikat v določenih majhnih krajih ne bi postal zatočišče presežkov delovne sile iz nekdanjih družbenopolitičnih organizacij (ZK, SZDL, itd.)«

– Na koncu nam še zapujate, na kaj mora biti, po vašem, sindikat pozoren v bližnji prihodnosti?

»Prva naloga, ki jo mora sindikat uspešno izpeljati, je uresničiti obljubljeni na kongresu in kar smo zapisali na zadnjo stran članske izkaznice. Če nam tega ne uspe, lahko že konec leta pričakujemo velik osip članstva. Poleg tega pa si mora sindikat zagotoviti vpliv na odločanje na področju soupravljanja, delovnih in življenjskih razmer delavcev ter o vsem, kar je povezano z delovnim časom. Ponovila pa bi to, da bomo le tisti sindikati, ki bomo imeli večino članov, lahko dosegli, kar delavci že pričakujejo od nas.

Robert Peklaj

PREJELI SMO

Kako do sindikalne unije

Kljub novi demokratični oblasti v Republiki Sloveniji se ne kažejo nikakršne perspektive za izboljšanje vrednotenja cene delovne sile na področju družbene produkcije v Sloveniji. Ustvarja se celo vtis, da je navajenost delavcev na nizko ceno delovne sile postala že dejstvo in da je kot takšna nepotreben predmet razprav.

Vsekakor je temelj rešnih razprav o določanju cene delovne sile onemogočen z dejstvom, da ni v družbi določen titular lastnine proizvodnih sredstev, ki daje legitimnost menedžerski strukturi v njihovem prizadevanju, da se tudi cena delovne sile pojavlja kot strošek družbene produkcije, prav tako pa determinira pozicije preostalih sodelujočih subjektov, ki so predvsem republiški izvršni svet, gospodarska zbornica in sindikati.

Kljub pričakovanju, da bo zakon »o lastnini« v doglednem času sprejet, pa se vseeno postavlja resno vprašanje, kakšne so objektivne možnosti enega od partnerjev v pogajanjih o ceni delovne sile, to je sindikata.

V vsej svoji povojni organiziranosti je nekdanji državni sindikat težil k postavitvi takšne organizacijske in vsebinske strukture, ki je temeljila na paralelni državni organiziranosti oziroma na mikro nivoju paralelni poslovodni upravljalni organiziranosti. Takšna vloga se poskuša transformirati v novo organizirane sindikate in tako nosi s sabo vse slabosti in nedorečenosti »starega« sindikata. To velja tako za Svobodne sindikate kot tudi Neodvisne sindikate, pa tudi za sindikat obalne regije.

Če so menežerji odgovorni za uspešnost in rezultate poslovanja, potem niso legitimni subjekt v pogajanjih o ceni delovne sile. Menežerji potrebujejo le jasne parametre cene delovne sile, da lahko izdelajo elemente poslovne politike in predvsem analizo stroškov neke proizvodnje. Zato so legitimni subjekti v pogajanjih o ceni delovne sile le sindikati, delodajalci (lastniki kapitala) prek gospodarske zbornice in republiški izvršni svet (v delu najnižje plače za vse delavce v republiki in v primeru najnižjih razponov za zaposlene v državnih organih po izobrazbenih razredih).

Kaj moramo ustvariti? Takšne možnosti, da bo imela istovrstna cena delovne sile dejansko možnost enakih pogojev za nastopanje na celotnem trgu delovne sile v družbeni produkciji. Regionalno

uokvirjenje različne strukture delovne sile (po izobrazbi in delovnih mestih) v nekakšne občinske sindikate in podobna združenja onemogoča doseganje pozicij v boju za najnižjo ceno delovne sile po posameznih izobrazbenih skupinah, kar je le eden od elementov za sindikalno povezovanje, ker je drugi še pomembnejši, delovno mesto v posamezni panogi.

Kdo lahko zanika in kako, da je med proizvodnim delavcem n. pr. kovinske stroke in režijskim delavcem, n. pr. raziskovalcem, manjši interes za medsebojno pripoznavo vrednosti, cene delovne sile znotraj istega podjetja, kot pa med enakima skupinama v različnih podjetjih.

Nekdanja in zgodovinsko ovržena teza o usodni povezanosti vseh delavcev, ki sodelujejo pri izdelavi nekega izdelka v podjetju, se še vedno pojavlja kot osnovni smisel sindikalne zaokroženosti v posameznem podjetju. Vzemimo za primer srednjeveliko podjetje, ki ima največji del delavcev zaposlenih v kovinski industriji ali tekstilni industriji oz. gradbeništvu. Prav tako ima administrativne delavce, gostinske in trgovske delavce v različnih skupnih službah (družboslovno inteligenco, tehnično inteligenco, itd.). Ali se tu lahko enakopravno upošteva različni interes teh skupin v določanju cene delovne sile. Dosedanja praksa je pokazala, da je vedno prevladala skupina, ki je najštevilnejša in ob njej tista kolicija, ki ima največjo moč v podjetju (kar so ponavadi menežerji in službe za organizacijo dela). Če

primer karikiramo le z dvema primerjavama, bomo ugotovili vso neproduktivnost sindikalnih izhodišč za sedanjo organiziranost sindikata po podjetjih. Vzemimo za primer raziskovalca – magistra tehničnih znanosti. Podjetje mora priznati ceno njegove delovne sile po najnižji vrednosti, ki jo priznava trg delovne sile v vsej druženi produkciji (instituti, fakultete, druga podjetja, itd.), če ni sposobno plačati najnižje cene, nima pravice v organizacijski shemi določiti takšnih delovnih mest. Drugi primer velja za psihologa, ki mora prav tako imeti priznano takšno najnižjo ceno delovne sile v podjetju, kot bi jo imel kjerkoli drugje (drugo so seveda možne razlike, ki nastanejo na osnovi ekonomske uspešnosti posameznega podjetja in ki potem dejansko vplivajo na gibanje delovne sile in trg delovne sile). Če podjetje ni sposobno prenesti stroška cene delovne sile, mora pač enostavno ugotoviti, da psihologa ne potrebujejo, kar je pa seveda že povsem druga tema. Isto velja za vse druge poklice in izobrazbene smeri, ki so v nekem podjetju v manjšini.

Prej omenjena teza o usodni povezanosti delavcev v podjetju je primarno temeljila na podmeni, da so delavci kot upravljalci družbene lastnine na nek način tudi njeni »lastniki«. Na trgu delovne sile se pojavlja delavec le kot podnudnik svojih storitev in ga seveda zanima zgolj najbolj ugodna prodaja svojih delovnih sposobnosti in zmognosti.

Pojavljajo se tudi predlogi in rešitve o delavskih delnicah, ven-

dar tudi ta rešitev ne izhaja iz potrebe po odstranitvi starih medsebojnih odnosov delavcev pri internem določanju cene delovne sile. Zavedati se moramo dejstva, da tudi lastništvo delnic ne more direktno in takoj vplivati na ceno delovne sile in s tem na položaj delavca – morebitnega lastnika delnic pri določanju cene delovne sile kot stroška. To sta dve povsem različni poziciji in vlogi.

Ker sindikati ne morejo biti zgolj združenja odpora delodajalcem, temveč so predvsem izraz interesa SKUPIN delavcev, ki prodajajo svojo delovno silo na trgu, v različnih razmerah družbene produkcije, je zato nujno ustvarjanje možnosti, da bo cena iste in enake delovne sile imela dejansko možnost nastopanja na celotnem trgu delovne sile. To pa pomeni:

● pomemben dejavnik je dejanska svoboda posameznika pri opredelitvi lastne sindikalne organiziranosti kot tudi pravica do nevladnanja v sindikat – avtonomija v primerjavi s sindikalno organiziranostjo,

– šele obstoj različnih sindikatov, organiziranih po strokovno – delovnem principu in ne teritorialno proizvodnem, ustvarja možnosti za njihovo združevanje v Sindikalno unijo Slovenije, ki je zveza samostojnih in enakopravnih sindikatov, pri čemer je podudarek na funkcionalno – delovni in ne organizacijsko – formalni organiziranosti,

● samostojni razvoj sindikatov je ožen in smiselni le na celotnem področju družbene produkcije (ki obsega duhovno in

materialno produkcijo), kot področju civilne družbe. Pri tem je politična (pravna) država le področje, na katerem se uresničuje vpliv sindikatov kot skupin pritiska za doseganje svojih ekonomsko – socialnih interesov, predvsem pa interesa čim realnejšega doseganja cene delovne sile.

● totalna sindikalna organiziranost, kot jo sedaj spodbujata dva koncepta, je škodljiva, saj spodbuja korporativistično miselnost v njeni najslabši varianti ob prepoznavni povezavi s politično državo (po vertikalni strankarske politične organiziranosti),

● zametki takšne sindikalne organiziranosti že obstajajo, n. pr. sindikat strojevodij, sindikat policije, sindikat vininarjev, sindikat delavcev v znanosti, itd.

● jasno je, da ti sindikati ne bodo enako veliki, vendar je temelj njihove moči v vlogi v družbeni produkciji in njihovi smiselni zaokroženosti, kar bi onemogočalo nastanek nepreglednega števila majhnih organizacijskih oblik sindikalnega organiziranja in s tem njihovo neučinkovitost.

Sindikalna unija Slovenije kot delovna ali akcijska povezava sindikatov je nujna kot neformalna nunnost, vsaj zaradi dveh stvari. Prvič, pri dogovarjanju o elementih generalne kolektivne pogodbe s partnerji, kot so Gospodarska zbornica ali Republiški izvršni svet, in drugič, pri objavi splošne stavke. V vseh drugih primirih bodo lahko v glavnem posamezni samostojni sindikati sami reševali specifično problematiko o svojih interesnih področjih.

Erik Kos

Drhal pa veselo krade naprej ...

Končno so se zbudili tudi pravobranilci

Je že tako dandanašnji: če reklama že ni vse, je pa zelo veliko. Delati je sicer lepo in po dobro opravljenem delu imaš včasih morda celo zadoščenje. Toda dokler tega ne prodaš... In prav to se je dogajalo družbenim pravobranilcem samoupravljanja. Ujeli so se v začaran krog inštitucij in se vrteli v njem, dokler se ta ni odvrtil. In potem je kazalo, da bodo iz njega enostavno odpadli. Prav, če samoupravljanja kot sistema ni več, bi se lahko imenovali drugače. Toda njihovo delo, izkušnje, bi zavrle le bedak ali zlohotnež.

Rezultati? Točno tolikšni, kolikor si jih je režim želel. To najlepše dokazuje razprava na skupščini Republike Slovenije, ko so se pripravljali in spravljali zavarovati družbeno premoženje. Člani opozicije so kar po vrsti ugotavljali, kako je problem celovit, zapleten, da nanj ne kaže planiti na pamet, da ni podatkov, da bi lahko komu naredili krivico, da ne gre za vsesplošno krajajo in podobno.

Prav za vsesplošno krajajo gre

Nesmisel! Morali bi se prej vprašati, zakaj so doslej vsi primeri, dokazi, opozorila, predlogi, obležali v predalih. Ne le na tožilstvih in sodiščih, tudi v skupščini.

Menda je prav ta nesramnost le zdrnila družbeno pravobranilko Slovenije Anico Popovič, da se je oglašila v Delu. Opozorila je prav na nesmisel izmotavanja nekaterih članov slovenskega parlamenta in našela, kaj vse so pravobranilci že postorili. Med drugim je družbeni pravobranilec samoupravljanja »v tem svojstvu 12. decembra 1989 poročal skupščini o nenamenski in s tem nezakoniti razpolago s solidarnostnimi stanovanjskimi sredstvi v družbeni lastnini, dne 27. februarja 1990 je isti skupščini poročal o problemih izvajanja zakona o podjetjih, dne 30. marca 1990 pa ji je dal tudi integralno poročilo vseh družbenih pravobranilcev samoupravljanja v Republiki Sloveniji o stanju, pojavih in problemih na področju varstva samoupravnih pravic in družbene lastnine.

Delegati skupščine niso dobili v roke nobenega od naštetih poročil, delovna telesa skupščine pa so obravnavala zgolj prvo navedeno poročilo...

Torej je popolnoma jasno, v katerem grmu tiči zajec. Saj ga niti ni treba bezati na plan! Prav tisti, ki so namreč tako kočljive stvari zadrževali v predalih, so zapletali tudi zadnjo razpravo v parlamentu. Pogledali smo, kaj so pošiljali pravobranilci in komu.

Najprej so že lani opozorili skupščino in Dušana Šinigoja, da so sami nemočni pred pojavi »zaskrbljujočega obsega« - Pozitivnih predpisov ne izvršujejo, »uzakonja« se vse, kar je ta trenutek komu »koristno«, pa naj se še tako tepe z veljavnimi predpisi in zakonodajo. Komisiji skupščine za družbeni nadzor so predlagali, naj začne sprožati postopke pred pristojnimi organi.

Rop ali norost

Sledilo je opozorilo skupščini, kaj se dogaja na stanovanjskem področju. Ozdi v likvidnostnih težavah namreč s posredovanjem (pritski?) občinskih izvršnih svetov in skupaj z bankami te težave rešujejo na kaj čuden način.

V občinah Jesenice, Kranj, Radovljica, Tržič in Sežana so tako že prodali 337 stanovanj s skupno površino 20.742 kvadratnih metrov. Po tej sledi stopa še šest občin, Novo mesto, Celje, Metlika, Maribor, Koper in Zalec, tako da naj bi prodali še 1.500 stanovanj.

Stanovanja kupujejo stanovanjske skupnosti, kreditirajo jih banke z garancijo izvršnih svetov. Ozdi se morda in začasno res rešijo nekaj težav, ko vrnejo del dolga glavnemu upniku - banki. Torej ima v vsem tem krogu korist zgolj banka, v nemošč položaj pa zabredejo stanovanjci in stanovanjske skupnosti, ki so sprejele vse prej kot ugodne kreditne pogoje.

Ozdi stanovanj ne ponudijo delavcem, upnikom, drugim organizacijam, ampak v bistvu socializirajo svoje izgube s povečanjem prispevnih stopenj za stanovanjsko gospodarstvo in siromašenjem solidarnostnih sredstev.

Družbeni pravobranilci so torej ugotovili ne zgolj nesmotrnost, ampak tudi nezakonitost takšnega razpolaganja z družbenimi sredstvi. O tem so obvestili skupščino in predlagali, naj sprejme ukrepe, ki bodo preprečili nenamensko uporabo solidarnostnih sredstev. Pozvali so jo tudi, naj razveljavi že sklenjene pogodbe.

Tudi tretje poročilo je zaman romalo k Miranu Potrču. Razčlenjevalo je preoblikovanje ozdov v podjetja, spore o delitvi premoženja ob tem procesu in dileme z lastništvom oziroma titularjem družbenih sredstev.

Gluihi za pobude

Lotilo se je holdingov, pri čemer gre v bistvu za to, da se poslovodni delavci enostavno preleve v menežerje in lastnike v isti osebi.

Podjetja namreč fiktivno prenašajo družbeni kapital, ki je prikazan kot lasten vložek v holding. Prav ta družbeni kapital pa holding da nazaj v podjetja kot svoj vložek. Operacija torej ne prinaša prav nobenih dodatnih kapitalnih sredstev, v celotnem holdingu pa temeljito spremeni upravljanje in delavcem vzame samoupravne pravice.

Ko družbena podjetja prehajajo v mešano lastnino, to ne poteka po objektivnih merilih za vrednotenje družbene lastnine. Poleg vrste problematičnih stvari z upravljanjem in samoupravnimi pravicami delavcev to pomeni, da se stvarna vrednost močno spremeni, praviloma v škodo družbenega kapitala.

Prednost dajejo zasebni lastnini in ne spoštujejo pravila, da v upravljanju, denimo družbe z omejeno odgovornostjo in pri delitvi njenega dobička, sodelujejo člani sorazmerno svojemu vložku v družbo.

Poslovodni delavci in drugi vodilni ljudje vse bolj množično ustanavljajo zasebna podjetja in seveda ostajajo na funkcijah v družbenih. V za-

sebnih zaposlujejo najboljše ljudi iz družbenih podjetij, vanje selijo znanje, poslovne vezi, najbolj atraktivne programe in preusmerjajo kupce blaga in storitev.

Zato je dal družbeni pravobranilec samoupravljanja Republike Slovenije skupščini pobudo, naj se te stvari uredijo v noveli zakona o podjetjih (seveda ni bila sprejeta) in tudi zakon o delovnih razmerjih je na tem področju vse prej kot celovit.

Končno javno

In še in še. Kdor vsaj malo pozna delo pravobranilcev, ve, da takšne analize in pobude temeljijo na vrsti konkretnih primerov. Torej je vsako izmikanje in izgovarjanje več kot nesmiselno in lahko le podpremo že četrto, tokrat javno pobudo:

»Spoštovano predsedstvo skupščine RS, predlagam tudi, da zbori skupščine ali vsaj pristojna delovna telesa čimprej obravnavajo tako naša poročila kot tudi možnost za preobrazbo funkcije družbenega pravobranilca samoupravljanja v varuha državljanjskih pravic in svoboščin.«

Mi pa tačas dobivamo vrsto pohval in opozoril na nove primere, ki sodijo pod nadnaslov zdaj že rubrike »Drhal pa veselo krade naprej«. O dramati delavcev črnuškega Energoinvesta smo že pisali, zdaj pa so nas poklicali in povedali:

»Le koga naj krivimo za propad, če ne vodstva?! Ti so se spravili na varno, mi pa že tolčemo lakoto. Marsikaj prihaja na dan. Marko Gabrovšek in Viktor Lovrenčič sta ustanovila svojo firmo, v njej pa so zanj delali naši serverji - honorarno seveda, le da smo njihove potne stroške in bencin plačevali v tovarni. Je torej čudno, da je šlo vse po zlu?!«

Marko Gabrovšek sicer na številne očitke odgovarja v tokratnih ODMEVIH. Za serverje pa smo ga vendarle še povprašali:

»Seveda je to področje precej kritično. Res imam zdaj uzakonjeno konkurenčno klavzulo, ki pa je splošna, nedorečena. Problem je recimo že s poslovnimi zvezami.

Najhuje in obsodbe vredno je tam, kjer fantje iz družbenega podjetja v svoje odnesejo konkretne posle, kar je množičen pojav. Sam nisem odpeljal niti najmanjšega posla.

Zato moram obtožbe nekdanjih sodelavcev odločno zavreči! Je že res, da so pri nas honorarno delali serverji iz Energoinvesta. Toda to so počeli med vikendom in vse stroške smo nosili mi. Če se je kdo pripeljal s službenim avtomobilom, pa mi res ne moremo preverjati.

Rezultati so na dlani

Ko smo se domenili za to delo in podpisali zanj povsem normalno pogodbo, tudi nisem bil več zaposlen v Energoinvestu. Delovno razmerje sem prekinil januarja, serverji pa so za nas delali v februarju.

Svoje je dodal tudi Viktor Lovrenčič:

»Energoinvest je res v škripcih in delavce, ki so se znašli v takšni socialni bedi, skušam razumeti. Ne zdi pa se mi prav, da vse vodilne mečejo v en koš.

Slišali ste, da smo pogodbo

sklenili s privatno osebo in res ne vem, kaj bi bilo tu narobe!? Zato me moti strokovna in moralna diskreditacija, ki ne sloni na nikakršnih gmotnih dokazih!

Zavedam se splošnega javnega mnenja v kolektivu. Vendar naj delavce tudi tako obvestim, da sem za seboj pustil 250 strani obsežno študijo, ki razčlenjuje poslovne in komercialne odločitve od sedemdesetih let naprej. Poudarek študije je na letih 1982-1989 in v njej so vsi elementi, ki so tovarno pripeljali v krizo.

Z vsi strokovno in moralno odgovornostjo moram torej zavreči vse obtožbe, vezane na nadnaslov pisanja v vašem časopisu, dvome o poštenosti mojega dela torej!

Sindikata brez odgovorov

Tako je s tem, objektivna krivda, subjektivna krivda, sploh nobena krivda, kompleksni vzroki, sistemski problemi... Rezultati pa na dlani. Ruševine! Preberimo le pismo sindikata MPP Celje, PE Gostinstvo Moste Ljubljana:

»V našo osnovno organizacijo je zavel veter, ko lahko samostojno in svobodno izražamo interese vseh delavcev.

Doslej smo bili delavci v našem kolektivu tihi. No, četudi smo kaj vprašali, smo dobili le odgovor, spremenilo pa se ni nič, ukrenilo komaj kaj...

Ko smo se reorganizirali, se naše poslovanje ni nič izboljšalo, nastali so še večji problemi...

Sindikata vali krivdo na direktorja Rotha, ki se je ukvarjal z vsem prej kot z resničnimi težavami kolektiva. Medtem, trdijo, sta vodja tekmovala, kdo bo večji šef, poslovanje pa je šlo navzdol. Gostinstvo v Zadobrovi so najmanj trikrat na leto spreminjali v točilnico pa spet v kaj drugega in se tako znebili še preostanka zvestih gostov...

»Njen vodja Bončina je delo opravljal malomarno, na delavskem svetu smo se kar naprej pripravili o njem in honorarnem delu njegove žene pa slabem vodenju evidence in obračunov. Izgube pa vse večje...«

Izigrano zaupanje

Potem je mož postal v. d. vodje gostinstva, jeza nanj pa vse večja:

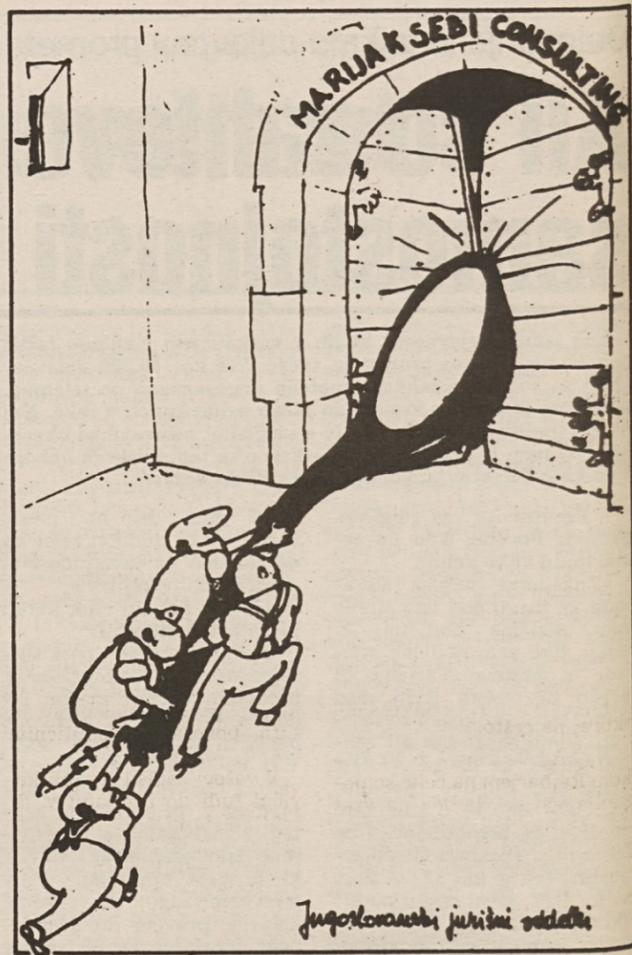
»Iztržek z Vinskega sejma 89 so nosili domov namesto na upravo in šteli so ga brez komisije, naknadno. Ko smo na to in podobno opozorili direktorja MPP Celje na zboru delavcev, nas je zavrnil, češ,

»včasih je nujno delati tako oziroma z izgubo.« Tudi za kuhinjo na akcijah, kot sta vinski sejem in kmečka ohcet, niso vodili posebnega obračuna, samovoljno in brez dobavnice so nabavljali material za kuhinjo družbene prehrane... Brez preprirov in sovrastva hočemo le čiste račune, dovolj nam je skrivnostnih iger, ne zaupamo...

Zaupamo le še direktorju Rothu - če bo le naredil red v hiši!

Ko smo se pogovorili s predstavnikom sindikata, smo slišali, da je tudi to zadnje zaupanje padlo v vodo:

»Marko Roth je dobil na zboru delavcev nezaupnico, saj ni ničesar ukrenil. Bončina je odstopil, pa vendarle ostal, sindikatu ni nič več jasno. Pod nasprotnimi udarci smo se umirili in čakamo, vsi zmedeni. Direktorjevi oprode so nedotakljivi, on pa, ki smo mu tako zaupali, si je privoščil svoje - skupaj s sodelavcem sta odprla zasebni obrata družbene prehrane. Kuhajo za naše bivše odjemalce in tako-rekoč sta nam ukradla 1.000 toplih obrokov dnevno. Lepo sta nam jih vzela v svojo zasebno firmo. Gradis je bil naš glavni odjemalec, pa sta ga speljala k sebi. Naš glavni direktor za to ve, a pravi, da

s tem ne bo šel na sodišče. Sindikat sam res ne ve kaj in kako.

Verjamem, morda pa jim lahko podarim prepisani navsvet:

Te dni se je v ukrajinskem Černigovu ponoči zaletel okenj voznik. Mimoidči so opazili, da je poškodovani prtljažnik poln klobas in podobnih mesnih dobrot. Avto so dobesedno zaplenili in ga

zvelikli pred partijsko zgradbo. Potem jo je vse bolj razjarjena množica oblegala nekaj dni - dokler niso odpustili uradnika in njegovega šefa, ki sta ob sicer praznih trgovinah nekako le prišla do dobrot.

Bog ne daj, da bi hujskal k nemirum. Toda skorajda si jih upam prej kot slej napovedati, če bo drhal veselo...

Ciril Brajcar

»Hvala bogu«

Nisem veren, čeprav proti veri in vernim ljudem nimam nič, saj sem v dosedanem »real-socializmu« jedel (in še jem) ob veliki noči, ker je pač dimljeni meso takrat najboljšje, in krasil božično drevesce na predbožični večer v veselje svojih otrok, pa kljub temu pravim: »Hvala bogu!« Ni namen mojega razmišljanja polemika o vernosti ali ateizmu, človek, ki razmišlja in hoče nekaj izpovedati pisno, pač mora imeti iztočnico ali bolje povedano, če hočeš začeti šivati, je pač potrebno vdati nit v šivankino uho.

Še enkrat pravim, hvala bogu, da imamo sedaj politični pluralizem, da imamo programe, da nam vsi obljublajo boljše in srečnejše življenje, ko vse to preberesh, samo oddaš svoj glas in... potem čakaš, kdaj boš bogatejši, srečnejši, svobodni... skratka naj, naj, super!

Delavci si bodo morali po vsej verjetnosti na kredit ali po sindikalnih cenah nabaviti posebne kovčke, da bodo lahko nosili domov osebne dohodke v konvertibilnih dinarjih, markah, dolarjih, frankih, mogoče tudi drahmah, saj je zdaj to vse isto, sama trda valuta! Kmetje bodo dobili nazaj zemljo, ki so jim jo vzeli komunisti. No, z rahlim popravkom, tistim, ki so komunisti zgradili hleve, kupili mehanizacijo pa bodo morali to komunistom vrniti ali vsaj začeti plačevati realne broke od posojil, ki so jih dobili za bogastvo, marsikje pa so na anuitete že pozabili. Obrtniki, najsiromašnejši del real-socialistične družbe, pa si bodo lahko končno vendarle pomagali. Brez težav bodo lahko wazali nove mercedese, saj so dosedanj, dve leti stari, že iz mode, tudi vile bo potrebno obnoviti z dodatki z Evrope, saj ne moremo z real-socialističnimi ostanki hišne opreme v Evropo. Skrajni čas je že, da jim nova pluralistična oblast odstrani razne ponižujoče subvencije, saj to blati njihov blišč kot edinih ustvarjalcev dohodka, da je lahko ta real-socialistična oblast živila. Novonastali podjetniki komaj čakajo, da nastopi nova oblast, saj jim je že nerodno uporabljati službeni telefon, pisarniški material in druge ne-ugodnosti in sedanjih družbenih podjetjih, za svoja podjetja, ki prispevajo dobiček za blaginjo novonastajajoče pluralistične družbe.

No, najbolj so razočarani tisti, ki se v tem real-socialističnem kaosu niso pravočasno zbudili in sedaj preklinjajo komuniste, ki da so menda vse pokradli, tako da sedaj ni več kaj odnesti domov.

»Hvala bogu, za vse, kar vam obljublajo, in bog daj, da bi se vse čimprej uresničilo!« Ne verjamete?! Pa se bo, saj se mora! Prepričan sem, saj so skoraj vsi naši bodoči dobrotvori, ki so nam obljube dali, doktorji znanosti. Sicer jih je res pretežna večina iz družboslovnih znanosti, filozofije, sociologije ter so njihove disertacije temeljile na marksistično-leninističnem nauku, ampak oni že vedo, če so to toliko časa študirali, kaj je socialistična pošast.

In mi, velika večina, ki nismo imeli časa študirati, saj je bilo treba delati, štipendije pa so bile za nadarjene, ali tiste, ki jih je real-socializem tako obral, da jim je komaj kaj ostalo, da so svojim bodočim doktorjem kupovali v univerzitetnih središčih stanovanja, da bi vsaj otrokom šlo bolje, če že oni ne morejo imeti več kot vile in dveh vikendov?!

Nam pa pišejo zakonodajo, ki nas tolaži, če bomo brezposelni, tehnološki presežki, celo posojila bomo dobili, da si bomo dokupili leta, potem pa veselo med sive panterje, čeprav bodo med nami nekateri še kar pravi »šekasti« tigri.

Ja, ja, dragi moji, največji greh real-socializma je ta, da smo imeli premajhno stopnjo nezaposlenih in s takšno hipoteko ne moremo v Evropo. Pri nas pa sledimo temu vzoru tako, da bo v naši bodoči pluralistični družbi siromak še večji siromak, bogataš pa še bogatejši!

Miha Romih, Dobje pri Planini, Sentjur

Stanko Zver iz TPO v Radencih:

Tovarni nisem nikoli obrnil hrbta

»Novi direktor Ludvik Rajbar me je poklical v pisarno in rekel: 'Stanko, podpiši, da odstopiš z vodilnega delovnega mesta in greš iz TPO.' Ko sem s solzami v očeh odhajal po hodniku, je eden mladih političnih funkcionarjev rekel, da sem jaz že dobil brco, preostali pa še bodo, ker je zdaj zavel nov veter. In je res zavel nov veter, tovarno so sesuli...«

Delavci so ga imenovali »perpetum mobile«

Pred nedavnim smo pisali o žalostni usodi delavcev in tovarne polnilne opreme, ki jo je novo vodstvo pod taktirko direktorja Ludvika Rajbarja v letu dni spravilo pred bankrot, okrog 300 delavcev pa skrajaj na cesto.

Najodgovornejši, z Ludvikom Rajbarjem na čelu, so potapljačjo se »ladjo« na vrat na nos zapustili, še pred tem pa po trditvah delavcev ukradli donosne proizvodne programe, s katerimi se zdaj pojavljajo kot zasebniki.

Vodstvo sindikata v tovarni polnilne opreme in občinskega sindikalnega sveta v Gornji Radgoni poskuša v imenu delavcev spraviti nekdanje oblastneže na zatožno klop, žal so zaradi ohlapne zakonodaje njihovi upi – majhni. Da je ironija še večja, ti, najodgovornejši in vodilni delavci iz TPO, se zdaj pojavljajo na trgu kot – konkurenti, med tem ko so delavci v tovarni brez dela.

V uvodu smo omenili tudi Stanka Zvera, nekdanjega tehničnega direktorja v TPO, enega izmed ustanoviteljev te, v Pomurju najodobnejše in tehnično ter kadrovske najbolj opremljene tovarne, ome-

nili zato, ker je tovarni med prvimi obrnil hrbet.

»Tovarni nisem nikoli obrnil hrbta, delavcem pa še manj. Kako naj svojemu otroku obrneš hrbet!« pravi Stanko Zver. »To, kar se je v Tovarni polnilne opreme dogajalo, je najčistejši kriminal, ki ga je počela oblastna struktura, povezana s političnimi organizacijami!

V vašem zapisu ste bili krivični tudi do nekdanjega direktorja Lukiča, ki je tovarno gradil in tako uspešno vodil. Lukič je moral »zboleti«, da je na njegovo mesto prišel Ludvik Rajbar. Da je to čista resnica, vam pove podatek, da je Lukič še vedno direktor v Radenski...«

Stanko Zver je prišel v Radensko iz Gorenja leta 1970. Zaposlili so ga v takratnem obratu za vzdrževanje. Vodstvo je postalo nanj pozorno, ker je mož nenehno uspeval v tedanjih razmerah reševati tudi najtežje tehnološke probleme v proizvodnji. Delavci so ga preimenovali »perpetum mobile«, ker je bil neustavljiv pri delu, saj zanj ni veljal osemurni delavnik, predvsem pa zato, ker je imel izredni dar inovativnosti. Ob njem se je začela oblikovati skupina, ki je pozneje prerasla v 31 mož, kolikor je tvorilo začetek nove Tovarne polnilne opreme.

Od prvega stroja do tovarne

»Šlo je za to, da vzdrževalci, ki jih je tedanja proizvodnja slatine in drugih napitkov potrebovala za nemoteno obratovanje, med delovnim časom ne bi ostajali brez dela in čakali na morebitne okvare. Po drugi strani pa je bilo vse težje kupovati potrebno opremo. Zato so predlagali naj se sami lotijo izdelave nekaterih strojev. Ko smo prerisali in s tehnično dokumentacijo opremili prvi stroj in v to dokumentacijo vnesli naše izboljšave, je bil led nezaupanja prebit. Tako je vodstvo Radenske prevzelo pobudo, da se lotijo proizvodnje polnilne opreme. Kot ste videli, smo v desetih letih zgradili tovarno in se usposobili za proizvodnjo celotne linije za polnjenje stalin in tudi drugih napitkov, celo linij za proizvajalce olja...«

Stanko Zver je delavec, ki ima v Radenski in radgonski občini nedvomno največ priznanj, pohval in medalj za tehnične izboljšave, za inovacije. Vse je dobil kot delavec v Radenski. Sploh ne ve natančno, koliko jih ima, najdragocenejše pa si je obesil v svoji novi pisarni doma, toda o tem nekoliko pozneje.

Zanimivo je, da je Stanku Zveru, ki se je sam izobraževal ob delu in prehodil vso pot od delavca do oddelkovodja, od predavatelja praktičnega pouka do obratovodje in tehničnega direktorja, uspelo zbrati ob sebi na desetine strokovnjakov in mojstrov svojega poklica. Tako je ob so-

dobni strojni opremi v Borah pri Radencih zrasla tovarna, ki je zaskominala marsikoga. In tu je iskati vzrok, da so ob prvih težavah posamezni »strokovnjaki« prepričali tedanjo vodstvo Radenske, da je za rešitev tovarne potrebno nemudoma zamenjati njihovo vodstvo. Direktorja so prisilili, da se je svojemu delovnemu mestu »iz zdravstvenih razlogov« odpovedal, preostali vodilni in vodstveni kader so »rezali« podobno kot Stanka Zvera.

»Še danes me je sram tistega dne, ko sem moral vpričo predsednika delavskega sveta, predsednika sindikata in Slavka Dokla, sekretarja partijske organizacije, podpisati tisti odstop. Štiri mesece sem še pohajkoval po tovarni brez dela, potem sem šel...«

Ven, v zapor ali v norišnico

Ko se danes v Tovarni polnilne opreme pogovarjaš z delavci, se sogovorniki še vedno s strahom ozirajo naokoli ali spregovorijo, če ne izda njegovega imena. Kajti metode, ki jih je uvedel direktor Ludvik Rajbar, spadajo bolj v kakšno ceneno kriminalko kot v najodobnejšo tovarno, ki naj bi jo upravljali delavci

in v kateri naj bi bilo vzorno samoupravljanje. Kakor koli že, tudi hišne preiskave z dvema ali tremi policijskimi avtomobili, kaznovanje z degradacijami in odvzemom po nekaj plačilnih kategorij, vsemogočna roka partijskega sekretarja in prisklednikov novega direktorja niso mogli rešiti. Izkupiček iz skladišč je skopnel, prišla je uzda tovrstnemu načinu gospodarjenja, na Kitajskem, kot velikemu naročniku, je pokol pred Nebeškimi vrati spet zaprl meje, katastrofa, tokrat resnična in globoka, je bila tu. Veliki strokovnjak in rešitelj Ludvik Rajbar se je poslovil bolj sramotno, kot je sam izganjal druge: nagnali so ga – delavci. Toda, iz tovarne ni šel gol in bos, kot so zaradi njega morali drugi. Medtem ko je vladal, se je za rešitev dogovarjal tudi s tujim proizvajalcem črpalk, ki naj bi jih v tovarno vnesli kot dopolnilni proizvodni program. Ko je ugotovil, da z delavci ne bo šale, je dogovor z Avstrijem prenesel nase, zdaj naj bi bil on edini ponudnik teh črpalk za Jugoslavijo in še kakšno vas. Zaposlil pa se je pri nekdanjem kooperantu v Vidmu ob Ščavnici, v Soboti pa snuje svoje podjetje.

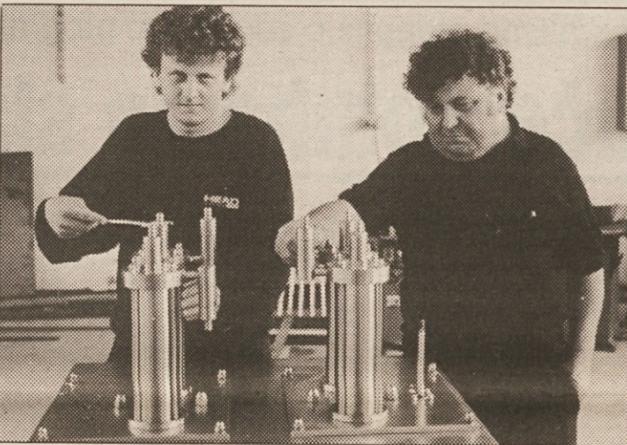
Pogrom so nekateri preživeli, eden je naredil samomor, eden se je zatekel na psihiatrično kliniko, nekateri, kot Stanko Zver pa se postavljajo na svoje noge.

Sreča v nesreči je Stanku Zveru služila naprej. Tako kot on imajo pridne roke in bistro glavo tudi njegovi štirje otroci. Stružnico, ki jo je prej uporabljal za izdelavo prototipov za tovarno ali žena za izdelavo drobnih predmetov, je zdaj pogljal sam. Od zore do mraka. Iz gospodarskega poslojpa si je uredil delavnico, dograjuje novo. »Ves denar, ki ga prihrani žena ob svoji obrti, vlagam v delavnico. Dva sinova in fant od hčere mi pomagajo. Idej je mnogo, načrtov tudi, žal mi primanjkuje kapitala...«

Mar ne razmišljate, da bi se vrnili v tovarno, ki ste jo gradili in v kateri ste pustili toliko svojega dela in znanja? »Verjemite, da me stisne v grlu, ko poslušam, kaj vse se je dogajalo in kaj vse so doživljali moji nekdanji sodelavci v TPO. Denimo samo primer komercialnega direktorja, ki je uspel domače in tuje kupce prepričati, da so naše stroje vsaj enakovredni, če ne že boljši, in vendar cenejši od tujih proizvajalcev. Zdaj ga je sprejel pod krov neki obrtnik v Ljutomeru.

Zadnje dni slišim in tudi vi ste pisali, da imajo delavci spet vsaj – delo. Torej je zdajšnjemu vodstvu uspelo vsaj nekaj rešiti. Žal je bil razvojni proces grobo prekinjen, tu je gospodarska kriza z vsemi posledicami, težko bo tovarno spet postaviti na noge. Meni še danes, po toliko letih ne gre v glavo, kako je to pri nas mogoče, in to v Radenski, da nekdo lahko nekaznovano sesuje takšno tovarno. In ker sem bil sam prva žrtev takšnega kriminala, me niti na silo več ne bi spravili nazaj. Raje bom do smrti delal ob stružnici ali pomagal ženi...«

Janez Sever
Slika: Sašo Bernardi

Neutrudni inovator in organizator, dolga leta duša snovalcev v Tovarni polnilne opreme, je moral prvi zapustiti tovarno. Zdaj snuje doma. Na posnetku je z enim izmed sinov, ki trdno stopajo po njegovih stopinjah.

Vse kaže, da si bomo obdobje menjave oblasti na Slovenskem najbolj zapomnili po odpravljanju in uvajanju praznikov. Z geslom: nova oblast, drugačen praznik!

Začelo se je z 8. marcem. Ta, že dalj časa sporni praznik, so sredstva obveščanja že lani pospremila le še z zajedljivimi komentarji. Letos so se mediji postavili na stališče, da praznika ni in je 8. marec dobil le vrstico v rubriki »na današnji dan« – v časopisih, ki tovrstne rubrike goje, drugod pa nič. Namesto tega so mediji odkrili »materinski dan« in nas začeli prepričevati, naj slavimo »materinsko poslanstvo« itd.

Zatem je nekako neopazno minil letošnji 27. april. Do nedavnega je bil to najbolj »slovenski« praznik. O njem smo govorili, da je to dan, ko smo nekoč Slovenci svojo usodo vzeli v svoje roke. Ker pa so sedaj OF in vsa z njo povezana dogajanja naenkrat postala sumljiva, je največ, kar je o letošnjem 27. aprilu mogoče reči, dejstvo, da je bil začetek dolgih prvomajskih praznikov.

Medijski komentarji ob letošnjem 1. maju temu prazniku napovedujejo podobno usodo, kot jo je doživel 8. marec. Letos so ga proglasili za praznik »realsocialistične zablode«. V njegov prid govori zgolj dejstvo, da je hitra javnomnenjska anketa pokazala, da ljudje niso razpoloženi zato, da bi se mu odpovedali. Pa najbrž ne zaradi njegove idejne utemeljenosti, pač pa zato, ker tako prav pride po dolgem času brez praznikov in dobrodošlo pade v najprimernejši čas za spomladanska opravila na kmetiji ali okrog vikenda...

Nekoliko mučen vtis je letos zapustil dan zmage na fašizmu, 9. maj. To sicer nikoli ni bil dela prost dan, bil pa je sporočilno neposreden, proslavljala ga je tudi vsa Evropa. Pri nas je zmaga nad fašizmom povezana z mnogimi, na novo obujenimi zgodovinskimi ranami, v novoizvoljenem slovenskem parlamentu skoraj povzročila škandal, saj se poslanci niso mogli sporazumeti, komu naj namenijo spoštljivo minuto molka. Zato je razumljivo, da ni bilo prav nič prazničnega razpoloženja.

Nazadnje pa smo povsem mirno preživeli tudi najspornejši, vendar uradno že mrtvi nekdanji dan mladosti. Bivša mladinska organizacija je kot prva – kar se za mladince tudi spodobi – razkrila »brezveznost« tega praznika in še posebej obveznega rituala, ki ga je spremljal in se neboleče poslovila od njega. Tako ima od vseh naštetih praznikov morda ta največjo možnost, da ohrani svojo »zgodovinskost«: to bo poslednji dan, ko je umrla nekdanja mladinska organizacija, eden izmed pomembnih stebrov sistema (še posebno, ker je že naslednji dan umrla ZKJ, organizacija, ki je bila bistvo sistema!).

Naštetih prazniki so imeli različno poreklo – sploh

ni res, da so vsi realsocialistični izum. Prvi maj, denimo, ali pa 8. marec, sta bila praznika že prej, preden je kak socialistični režim nastal in sta praznika v mnogih državah, ki nikoli niso imele socialističnega sistema. Res pa so vsi ti prazniki imeli eno skupno značilnost: realsocializem jih je uklenil v ritual, ki jih je izpraznil in nazadnje uničil. Ob vseh so se slavnostni govorniki – obvezniki! – sklicevali na množice, le-te pa so slavnostnim proslavam – obvezniki! – že dolgo tega obrnile hrbet in praznovalle bodisi s predajanjem slastem dela prostih dni bodisi v gostilnah.

S tega vidika gledano, opuščanje praznikov sploh ni slaba reč. Obstaja pa drugo vprašanje.

Prazniki, zlasti pa način, kako se praznujejo, so koncentrat oblastvene ideologije. Vsaka oblast skuša »demonstrativno« praznovati dneve, spomine in obletnice, ki simbolično najbolj zgovorno odražajo njeno ideološko usmerjenost. Uvedba božiča je pri nas obeležila konec ideološke ekskluzivnosti. Molki in zadrega ob 27. aprilu zgovorno izražata prevrednotenje zgodovine, ki se dogaja. (Na Hrvaškem so šli še dlje, saj predlagajo kot novi praznik dan, ko se bo prvič sestala novoizvoljena skupščina; glede na dogajanja v slovenski skupščini ob tej priložnosti lahko rečemo, da je še dobro, da Slovenci nismo pogruntali kaj takega!) Ugotovitve časopisnih vodničarjev ob letošnjem prvem maju, češ da je »delavski razred« samo ideološki konstrukt, ne govorijo le o tem, da je konec »delavske države«, napovedujejo tudi, da se bo za delavski praznik, če bo v prihodnje kaj takega sploh obstajalo, iskala nova ideološka utemeljitev. Z zanimanjem čakam, kakšno sporočilo bo nosil naslednji prvi maj!

Drži, da delavski razred v podobi, ki so jo slikali učbeniki in slavnostni govorniki, nikoli ni zares obstajal. Je pa tudi res, da se danes v Sloveniji obstoji kar precejšen delež tistega, kar je fizična podlaga za sliko o delavskem razredu, namreč veliko število slabo kvalificiranih, slabo plačanih in slabo živčnih delavcev. To pa ni konstrukt, ampak skupina, ki je v dokaj podobnem položaju, kot so bili tisti, ki so si delavski praznik izborili. Hočem reči, da bo svojčas aktualna vsebina, ki jo je delavski praznik nosil in zaradi katere je uspel postati praznik, lahko postala kaj kmalu ponovno aktualna, če bodo delavci dobili občutek, da se morajo za svoje pravice »boriti«. Med te pravice spada zlasti spoštovanje dela, izraženo seveda v spodobnem plačilu, pa občutek dostojanstva in človeške vrednosti. Dokler je to zagotovljeno, je najbrž delavcem vseeno, ali imajo »svoj praznik« ali pa se za prost dan najde druga utemeljitev. Če pa ne bo, se lahko zgodi, da bomo čez nekaj let ponovno odkrivali praznik, ki ga zdaj odrivamo.

Marija Cigale

Od(k)rivanje praznikov

S seje izvršnega odbora GZS

Markovičeva operacija uspeva, slovensko gospodarstvo umira

Izvršni odbor slovenske Gospodarske zbornice je pred dnevi govoril o kritičnih razmerah v slovenskem gospodarstvu. Malce pozno je lahko ugotavljal tisto, kar so preudarni slovenski ekonomisti napovedali že ob sprejetju Markovičevih ukrepov gospodarske prenovе, namreč da (Markovičeva) operacija uspeva, pacient pa umira, kar smo že pred meseci zapisali tudi v naslovu enega naših sestavkov. In kot sem napisal že v prejšnji številki, če se ne bodo prav v kratkem zgodili pomembni premiki v makroekonomski politiki, utegne velik del slovenskega gospodarstva kmalu bankrotirati. Takšen položaj gospodarstva se je izvršnemu odboru GZS zdel dovolj velik razlog za alarmantno pismo, ki ga bodo naslovili novi slovenski vladi, parlamentu in javnosti. V njem bodo vodilni ljudje Gospodarske zbornice zahtevali, naj se takoj povečajo izvozne premije, odpravijo uvozne takse, spremeni denarna politika, odmrznijo cene v infrastrukturi, predvsem pa, da novi slovenski parlament in vlada, v nasprotju s prejšnjimi, začne takoj za 20 odstotkov manj obremenjevati gospodarstvo.

Iz razprav na seji izvršnega odbora GZS je moč izluščiti, da je cena, ki jo plačuje slovensko gospodarstvo za Markovičev administrativno konvertibilni dinar, gromozanska. Razpravljavci so menili, da

nas bo zaradi razvpitih deviznih rezerv v NBJ še bolela glava. Imeli so še kako prav. Še nedavni 90-odstotni devizni presežki, ki so jih naše poslovne banke morale deponirati v tujini, so ob hkratnih

drugih skrajno omejevalnih monetarnih ukrepov storiili svoje. Kot smo slišali, je dinar kot menjalno sredstvo, se pravi kot denar, samo še za dvoje – za izplačilo osebnih dohodkov in predvsem za pobiranje prispevkov in davkov.

Nekaj nelogičnega se dogaja: zamrznjeni tečaj dinarja naj bi bil konvertibilen, gospodarstvo pa za najeta posojila plačuje tudi po 50 odstotkov obresti. Da bo slika popolna, pa je treba dodati tudi podatek, da naše gospodarstvo plačuje dražje v tujini najete kredite, kot pa znašajo obresti na deponirane devizne vloge NBJ v tujini. Če imamo pri tem pred očmi še najrazličnejše Drexlerje, potem mirno lahko zapišemo, da ju-

goslovska država ne zna gospodariti z denarjem, medtem ko račun za to neznanje plačuje predvsem gospodarstvo, posredno pa seveda tudi državljanji.

Gremo dalje. Na GZS smo slišali, da je na žiro računih gospodarstva zdaj 22 odstotkov likvidnega denarja, medtem ko je preostalih 68 odstotkov na žiro računih gospodarstva. Po zatrjevanju enega izmed razpravljalcev nekateri (zdaj neobremenjeni) nekdanji predsedniki izvršnih svetov razglajajo, da do 15-odstotne manjše dajatve za družbene dejavnosti ne bi v ničemer ogrožale njihovih programov. Rezultat takšnih razmer je na dlani: v gospodarstvu se praktično ne odvija

več denarni promet, kar z drugimi besedami pomeni, da se zapadle obveznosti ne plačujejo. Nelikvidnost se tako iz dneva v dan povečuje, velikemu številu direktorjev in delavcev pa kot Damoklejev meč visi nad glavo dan X, ko bodo njihovi računi blokirani nepretrgoma 60 oziroma 75 dni, ko se začne stečajni postopek. Da gre hudo zares, omenimo samo podatek, da je imelo aprila blokirane žiro račune toliko podjetij, ki zaposlujejo skoraj 15 odstotkov vseh delavcev v gospodarstvu.

Po vsem tem je kratkoročna rešitev za mnoga podjetja lahko samo ta, da se jih najmanj za petino takoj razbremeni plačevanje davkov in prispevkov in da takoj pridejo do posojil po normalni ceni, s katerimi bodo lahko financirali tekočo proizvodnjo. Sedanje 16-odstotno letno zmanjšanje proizvodnje zelo zgovorno priča temu v prid. Nikakor pa se glede tega ne bi mogli strinjati z zvezno vlado, ki zdaj po nojevski tišči glavo v pesek in govori, da ta podatek odraža proizvodnjo »nepotrebnega blaga«. Kaj takšnega bi vlada lahko z vsjo potrebno strokovno verodostoj-

nostjo trdila, če bi naša podjetja imela presežke lastnih sredstev, ki bi jih nalagala v bankah, kot se dogaja na Zahodu. Če bi v takšnih okoliščinah padala proizvodnja, potem bi bilo vse jasno. Popolnoma nekaj drugega pa je jugoslovska realnost, ko mora podjetje za tekoče financiranje proizvodnje najemati kratkoročna posojila s 50 odstotnimi obrestmi.

Vse to pa kar samo zase govori o nujni potrebi po lastni reformi in učinkoviti socialni politiki, o kateri, žal, ne moremo govoriti in kar je ena najbolj šibkih točk Markovičevega programa. In ko govorimo o lastninski reformi oziroma lastninjenju družbene (ne)lastnine, vse bolj prihaja v ospredje spoznanje, da ne bomo mogli deliti obstoječega premoženja, temveč da bo potrebno priti do novih lastnikov edino na podlagi vloženega svežega kapitala. Očitno je, da je le to pot za učinkovito dolgoročno zdravljenje zavezane jugoslovskega gospodarstva.

Pri tem pa je treba jasno povedati, da ta proces nikakor ne bo stekel, kar je poudaril tudi generalni direktor Iskre Janez Vipotnik, dokler bo Markovičeva »socialna politika« takšna da bo velike ekonomske in tehnološke presežke delavcev prepuščala v skrb predvsem podjetjem. Vipotnik je imel tudi povsem konkreten predlog: podjetje plača čakačemu na delo 70 odstotkov neto plače, država pa ga oprosti plačila prispevkov in davkov. Razumljivo je, da spriču obilice gradiva na seji izvršnega odbora o tem predlogu niso posebej govorili, kar pa ne pomeni, da se ne bi z njim pozabavali v sindikatih. Prepričan sem namreč, da bi ob tako urejeni delovni zakonodaji imel marsikateri delavec zagotovljeno najnujnejšo socialno varnost, njegovo podjetje pa bi ob tem lahko zajelo prepotrebno sapo za podjetniško ozdravitev.

Marija Frančeskin

Ivo Kuljaj

ZKS – Stranka demokratične prenovе o socialnem programu

Nizke plače potuha za slaba podjetja

»V naši stranki smo se opredelili za nov koncept socialne politike, pri čemer pa ne mislimo, da je bil prejšnji v celoti slab. Toda nov gospodarski sistem, ki prinaša preustroj gospodarstva, zahteva tudi novo socialno politiko, sicer sprememb ne bo mogoče izpeljati.« nam je v pogovoru o socialnem programu pravičnejšev povedala sociologinja Marija Cigale, ki se s to problematiko ukvarja v stranki že vrsto let.

Kot dolgoletni stranki na oblasti zdaj mnogi očitajo prenoviteljem, da so novi oblasti iz vrst Demosa zapustili v dediščino hudo gospodarsko breme, ki že povzroča socialne glavobole. Zdaj so se prenovitelji znašli v opoziciji: so kaj spremenili svoje nekdanje poglede na to problematiko – ali pa se bodo umaknili v udobno pozo kritikov nove oblasti?

Forsirana zaposlenost

– Do nedavnega ste bili stranka na oblasti. Kako ocenjujete svoje izkušnje s socialno politiko?

»Bistvo naše socialne politike je bila vseskozi polna zaposlitev, pri čemer je treba reči, da je bil tako velik obseg zaposlenih preforsiran. Poudarjala se je predvsem socialna plat zaposlenosti, manj pa so se upoštevali ekonomski kazalci. Ni se spraševalo, ali je vsaka zaposlitev tudi ekonomsko smiselna in ali vsak zaposleni ustvarja tolikšen profit, da je njegovo delovno mesto tudi ekonomsko upravičeno. Druga značilnost te politike je bila postavka o nedotakljivosti delovnega mesta: kdor se je zaposlil, je imel pravico do takšnega položaja vse življenje, razen v primeru hudih prekrškov ali izjemnih primerov. V načelu pa je bilo delovno mesto nedotakljivo, ta nedotakljivost je bila dogma, vse politike so morale to upoštevati in iz tega izhajati. To pa je tudi onemogočalo kakršnekoli spremembe.«

– Zato tudi ni bilo trga delovne sile?

»Res je. Gledano nazaj bi bilo danes čisto drugače, če bi že pred mnogimi leti omogočili normalen trg delovne sile. Vendar pa bi bilo to mogoče le, ko bi trg deloval tudi na drugih področjih. Če bi s tem prej začeli, bi bile tudi spremembe danes manj boleče.«

– Ali so na socialnem področju kakšne razlike med programom vaše stranke in programi drugih strank?

»Vsi ti programi so si zelo podobni, saj vsi izhajajo iz enih in istih razmer, hkrati pa smo se vsi zgedovali po programih evropskih strank. Naš program se loči od drugih po tem, da smo ostali še naprej stranka, ki se opredeljuje za levo socialistično opcijo, za socialno pravično družbo. To ne pomeni, da se borimo za to, da bi morali vsi imeti enake plače, ampak za to, da se zagotavljajo enake možnosti za uspeh v življenju. Zavzemamo se za takšno politiko, da bi čim bolj omejili obrobno posameznih skupin ali slojev. Šibkejšim in manj sposobnim pa bi pomagali do spodobnega življenja.«

– Kakšne ukrepe pričakujete od vlade na socialnem področju?

»Od vlade ne pričakujemo preveč. Čudežnih ukrepov, ki bodo čez noč rešili vse probleme, prav gotovo ne bo. Če imate slabo gospodarstvo, ne morete imeti dobre socialne.«

Potreben bo preskok

– Kaj pa v vaši stranki predlagate?

»V naši stranki mislimo, da je treba napraviti preskok od razmer, ko je vlada predvsem skrbela za nemoten potek obstoječega, v nove razmere, ko bo vsako podjetje sposobno skrbeti samo zase. Poglavitna naloga vlade pa mora biti v tem, da ustvari učinkovit mehanizem, ki bo nenehno spodbujal nastajanje novih delovnih mest. To pomeni, da bo preustroj gospodarstva stalen proces, ko bodo nekatera delovna mesta opuščali, druga pa odpirali. Spodbujanje nastajanja novih delovnih mest je mogoče uresničiti z davčno politiko in sicer tako, da se bo slehernemu podjetju in zasebniku splačalo investirati v nova delovna mesta. Pomembni bi bili ukrepi, ki bi pritegnili v vlaganje domač in tuj kapital. Ustvariti bi bilo treba razmere za varnost naložb, poskrbeti za razvojne sklade, za ustrezno bančno politiko in podjetniško zakonodajo. Sem sodijo tudi ukrepi, ki vplivajo na usposabljanje delovne sile: spodbujanje šolanja, inovacij, raziskovanja.«

– Kako se hoste kot stranka v opoziciji odzivali na ukrepe vlade?

»Kot stranka v opoziciji se bomo opredeljevali do slehernega

predloga vlade. Ustanoviti nameravamo vlado v senci, pri čemer bodo posamezni ljudje odgovorni za določena področja, da jih bodo spremljali in predlagali opredelilne do posameznih vprašanj v skupščini. Kot opozicija bomo podprli vse tisto, kar bo v skladu s konceptom, ki ga zagovarjamo. Zdaj pa imamo že ustanovljen poslovni klub. Pripravljeni smo se dogovarjati tudi z drugimi strankami – tudi tistimi, ki so zunaj skupščine. Toda tovrstnih pobud

Marija Cigale

dozdaj ni bilo. Po kongresu smo nameravali ustanoviti projektne skupine za posamezna področja, h katerim bi pritegnili tudi druge strokovnjake. Trenutno pa je preveč strankarske zasvojenosti, da bi lahko kaj takšnega uresničili. Verjetno pa se bo to ozračje sčasom umirilo, tako da bo takšne projektne skupine mogoče organizirati.«

– Po nekaterih ocenah je v Sloveniji kar 150.000 delavcev preveč. Kako bi po vašem mnenju lahko reševali problem teh odvečnih delavcev?

»Zavzemamo se za to, da bi vprašanje odvečnih delavcev reševali zlagoma, vendar pa ne tako počasi kot dozdaj. Problem je treba razrezati v manjše kose in jih potem reševati v skladu s posebnostjo posameznega okolja. Tako, denimo, problema mariborskega Tama ne moremo reševati po isti logiki kot begunjskega Elana, čeprav se v obeh primerih srečujemo z odvečno delovno silo. Poglavitna hiba je ta, da naša zakonodaja še vedno ni prilagojena novim razmeram, da se vsa vprašanja rešujejo prepočasi, še zlasti,

kar zadeva družbeno lastnino. Tuji predpisi o zaposlovanju so preveč omejevalni. Postopek za zmanjšanje delovnih mest je zelo dolg in nedodelan. Ta postopek ni v korist ne delavcu ne podjetju in predstavlja dolgo mučno obdobje za oba.«

Za pošteno delo pošteno plačilo

– Kako ocenjujete angažiranost sindikata v kolektivnih pogodbah oziroma njegova pogajanja z gospodarsko zbornico, da bi bila najnižja plača delavca 600 DEM?

»Za pošteno delo bi moral dobiti delavec tudi pošteno plačilo in to bi morala biti osnova pogajanj. Podpiramo prizadevanje sindikata, da se delo primerno plača, ker mislimo, da je naša politika dozdej temeljila na nizkih plačah. Po rezultatih, ki jih je takšna politika obrodila, pa vidimo, da to ni bila dobra pot. Nizki osebni dohodki so v bistvu potuha za slaba podjetja, ki se umetno držijo nad vodo in životarijo leta in leta. Moti pa me to, da se sindikat pe eni strani zavzema za ustrezno ceno dela, po drugi strani pa za ohranitev delovnih mest. To pa je v neskladju, saj so potrebna le tista delovna mesta, ki so dejansko ekonomsko upravičena. Drugače pa je precej skladnosti med našim programom in tistimi, ki ga imajo sindikati. Načelno se sindikati zavzemajo za iste cilje kot mi. Sicer pa bo imel sindikat toliko vpljave, kolikor se je bo izbral. Uspeh bo krepil njegovo moč, ne uspeh pa ga bo naredil šibkega. V teh težkih prehodnih časih delavci nujno potrebujejo sindikat, ki bo znal zagovarjati njihove interese.«

– Kaj menite, kdaj se bomo izvekle iz krize?

»Takole bi rekla: Slovenija ima veliko možnosti priti na zeleno vejo. Naš osebni standard bo še nekaj časa zaostajal za zahodnoevropskim. Do leta 1995 bi lahko znatno omilili probleme, ki nas danes tarejo. V tem času bi lahko ustvarili razmere za normalno življenje, kar pomeni, da bi lahko preživeli tudi brez prevelike brezposelnosti. Polne zaposlitve ne bomo več imeli, tri do petodstotna brezposelnost do leta 1995 bo bržkone nekaj normalnega. Vendar pa bo treba za te brezposelne nujno urediti sistem varstva, ki ga zdaj ni. Nobena sramota ne sme

biti, če bo nekdo dve do štiri leta brezposelen v svojem delovnem obdobju. Vendar pa bo treba to urediti tako, da bo lahko preživel in ne bo postal socialni obupanec. Vsak gospodarski ukrep mora vsebovati predvidene socialne posledice oziroma ustrezne mehazime, ki bodo preprečevali kaj hujšega. Drugače rečeno: socialne posledice naj bi bile naravnane tako, da bi spodbujale gospodarstvo.«

Kako priti do lastnika kapitala ali prehod iz družbene lastnine v zasebno

Pri iskanju hitrih rešitev za ohranjanje vrednosti družbene lastnine se pojavljajo različni pogledi in ideje. Vsi pa iščejo odgovor na vprašanje, kaj storiti, da bi se lastnik pojavil predvsem kot upravljalški subjekt in bi odločal kot klasični lastnik kapitala na Zahodu.

Zanimivi so odgovori delavcev na vprašanje, kako ravnati v podjetju, kjer so zaposleni, in kako v podjetju, ki je njihov velik dolžnik. Pravzaprav je lahko razumeti njihov povsem drugačen prijem pri reševanju posameznih vprašanj, če so hkrati v meznem in lastninskem odnosu, kar je omogočal status družbene lastnine, ali pa če so zgolj v lastninskem odnosu, ki se kaže predvsem v upravljalški vlogi.

Iz intervjujev z delavci v posameznih mariborskih podjetjih veje skupna ugotovitev, da bi bil njihov osebni prijem pri reševanju gospodarskih težav drugega podjetja, ne svojega, neprimerno bolj podjetniški in ostrejši. Vprašali so jih, kakšne rešitve bi predlagali tistim podjetjem, ki so njihovi finančni dolžniki. Vsi odgovori so bili zelo enotni: primerne menedžerske skupine naj bi poiskale vse notranje rezerve za polno zaposlitev presežne delovne sile, da bi učinkovito nadzirala vse vrste stroškov, itd. Skratka, poudarek je na vseh tistih elementih, ki so jih imeli delavci v rokah že v sistemu samoupravljanja, pa so jih iz subjektivnih vzrokov postavljali na zadnje mesto pri iskanju najuspešnejših rešitev za gospodarski napredek.

Verjetno bi bila ena od poti za prehod iz družbene lastnine kot nelastnine proizvodnih sredstev ta, da bi se dolgovni med posameznimi podjetji spremenili v upravljalške delnice. Seveda bi to zahtevalo predhodno ugotovitev vrednosti posameznega podjetja in na tej osnovi bi morali določiti upravljalške deleže. Vsekakor pa bi se odprl prostor za zravo preverjanje gospodarske uspešnosti in razvoj konkretnega podjetja ter bi se bistveno zmanjšala subjektivnost, ki je dosedaj izhajala iz dualizma delavca kot »lastnika – upravljalca« in »delavca – prodajalca svoje delovne sile«. Tako bi se lahko tudi dorekla upravljalška vloga upravnih odborov kot tistih organov, ki bi preprečili dvojnost, ki se sedaj skriva v vlogi delavskih svetov in teh podjetjih; ta namreč bolj škodi kot koristi.

Erik Kos

Besede in dejanja naših prvih mož

Zakaj spet s pestjo po mizi

Če lahko sklepamo po nastopnem govoru dr. Borisava Jovića, predsednika predsedstva SFRJ, nas čaka leto nevarnega življenja. Vzel si je pravico govoriti v imenu vsega kolektivnega predsedstva države. Razmere v državi so po njegovih besedah za skrbljujoče, nevarne za varnost in skoraj na robu državljske vojne. Jugoslavije že dolgo ni nihče opisal v tako črnih barvah. Brez obotavljanja je imenoval tudi tiste, ki so po njegovem mnenju krivi za pogubna gibanja. Krivca za potovanje Jugoslavije v brezno državljanske vojne sta Slovenija in Hrvaška, kjer si, po Jovićevih besedah, neustavno in brezobzirno prizadevajo za razjedanje jugoslovanskega državnega tkiva. Vsaka misel in še posebej zahteva po konfederalni ureditvi države, ki jo bo Jović vodil naslednje leto dni, je po njegovi oceni nevarna in ni v interesu nobenega naroda.

Preprosto povedano: novi državni voditelj zanika ustavno utemeljenost demokratičnih, tajnih in večstrankarskih volitev. S svojim nastopnim govorom je pokazal, da niti za las ne odstopa od unitarnega političnega koncepta, ki ga vsem in vsakomur tako vztrajno vsiljuje Slobodan Milošević.

Da demokratizacija Jugoslavije ljudem, ki so za enotno in centralizirano Jugoslavijo, še malo ni pri srcu, je bilo jasno že ves čas predsednikovanja dr. Janeza Drnovška.

Od nobenega predsednika kolektivnega predsedstva Jugoslavije niso tolikokrat zahtevali odstopa, zamenjave in celo izključitve iz ZKJ kot od dr. Janeza Drnovška. Drnovšek se ni odzval na te napade in se ni spuščal v nikakršna pojasnjevanja in polemike, je pa s tem, čeprav poliglot, pokazal, da »ne razume« jezika tistih, ki do njega niso bili tolerantni, in medrepubliških obtoževanj, v katere je bil vpleten kot »topovska medijska hrana«. Verjetno se je tudi sam zavedal, da bi se hkrati z ohladitvijo odnosov med vodstvom Srbije in Slovenije naglo povečali tudi pritiski nanj. Zato tudi ni reagiral, ko je beograjska televizija namesto intervjuja z njim predvajala glasbeni program. Tihi in do pred letom dni skoraj »neznan« slovenski zvezni delegat, kot pravijo poznavalci njegovega dela, je s skoraj neverjetno mirnostjo več kot dostojanstveno prenesel vsa ponižanja in »testiranja« in s tem dokazal, da je politični dolgoproglaš, ki ima vso potrebno fizično in psihično kondicijo in zato nedvoumno ne bo le »enoletni metulj« v jugoslovanski politiki. Stično je prenesel tudi nekaj tipičnih balkanskih potez, ki so mu jih podtaknili tako njegovi najbližji sodelavci kot predstavniki ljudstva, s svojimi umirjenimi odgovori na vse izzive in javna vprašanja pa dokazal, da ima več kot dobre živce. V zgodovini bo ostalo zapisano tudi, da je bil prvi funkcionar na tako visoki ravni, ki mu ni bilo izpod časti

odgovarjati tudi na javna vprašanja v pismih bralcev.

Zaradi vsega tega in predvsem zaradi njegove zunanje-politične dejavnosti, ki je bila kronana z nastopom v Strasbourg, mu mnogi iskreno želijo, da se bo njegova uspešna politično-diplomatska pot nadaljevala. Bila bi velika škoda, če bi njegovo ogromno znanje, politične simpatije, uspešno zgrajeni ugled v mednarodnih krogih in dragocene zveze v mednarodnem finančnem svetu ostali neizkoriščeni. Na žalost pa kljub vsem političnim in ekonomskim modernizacijam še vedno živimo na Balkanu, zato se prav lahko zgodi tudi to.

Njegov življenjski kredo je dialog – strpen, argumentiran, strokoven, kratek, brez deklaracij, emocij in improvizacij. Dr. Janez Drnovšek ni odstopil od svojih prepričanj. Vztrajno, tudi kadar je bil v manjšini, je zastopal stališče, da morajo vse ekonomske, politične, nacionalne in druge probleme v državi reševati po mirni in civilizirani poti. Negoval je sodelovanje in razvijal pravno državo.

Številni usmerjeni mediji so javnost ves čas njegove »vlastavine« vztrajno prepričevali, da je Drnovšek bolj Slovenec kot Jugoslovian, lojalen pa ostal svoji volilni bazi.

Na koncu mandata ni potrebno zapisati, da je Drnovšek izpolnil to, kar je obljubljal. Ekonomska reforma je v teku, prav tako tudi več-

strankarstvo. Nekaj političnih zapornikov je na svobodi. Kazenska zakonodaja se bo spremenila. Velik del pogojev za priključitev k Evropi je na pomolu. Konvertibilni dinar, ki ga je sicer želel Drnovšek (še) »čez pet let«, pa smo dobili že čez leto dni.

Prihod dr. Janeza Drnovška na vrh države je bil nepričakovan, skorajda senzacionalen in tih, njegova nadaljnja prisotnost v »osmercu« najod-

govornejših pa zelo dragocena in nujno potrebna. Drnovšek osvaja z realnostjo, razumom in z modernim videnjem procesov. Njemu bo prihodnost nedvomno bolj pritrčila kot pa sedanja jugoslovanska stvarnost.

Trenutno smo pred najpomembnejšim in najbolj občutljivim obdobjem v Jugoslaviji. Danes je ne sestavljamo, temveč razstavljamo, zato je zelo nesmiselno vnaprej trditi in zahtevati, kakšna Jugoslavija mora biti. Zahtevati, da ta država mora obstajati, kakršna koli že je, lahko pomeni tudi napoved zatiranja demokratičnih procesov in grožnja s silo nekaterim njenim delom. Prav ta grožnja je najbolj spodbujala in še vzpodbuja njene dele k ocepitvi. Sle-

herni del naše skupne države očitno želi graditi svoj dom po svoji meri, in tega mu ne more nihče več preprečiti. Zato od visokih politikov na zvezni ravni pričakujemo modrost in poslušnost za stvarnost, da bi s svojimi potezami opogumili vsaj tisto malo dobre volje, ki še obstaja za skupno življenje. Poskusi, da bi s preglasovanjem sprejemali odločitve, kar so v zveznem predsedstvu v zadnjem letu pogosto počeli, bodo slej ko prej postali odveč. Posebno takrat, ko se bodo večstrankarske volitve »zgodile« v vseh republikah.

Preglasovanje tudi v naših domačih logih ni prava pot za iskanje najkrajše poti iz krize pa naj bo kdo od »novih« še tako trdno prepričan, da je.

Vinko Blatnik

Trije so se uvrstili v umetniško kategorijo

Pihalni orkestri so tekmovali v Portorožu

Portorož je bil v soboto v znamenju pihalnih orkestrov. Tu je bilo namreč že 11. tekmovanje slovenskih pihalnih orkestrov v koncertnem programu in korakanju. Nastopilo je šest pihalnih orkestrov prve kategorije, ki so letos prvič tekmovali za čim boljši uspeh, saj je bila z letošnjim letom ustanovljena še ena višja kategorija orkestrov – umetniška kategorija. Ti orkestri se bodo prvič predstavili prihodnje leto, predvidoma v Ljubljani, v Cankarjevem domu. Čeprav se ob tekmovalnih pojavljajo pomisleki o njihovi smotrnosti, pa so dosedanja tekmovalna pihalnih orkestrov rodila tudi veliko sadov.

Vsi orkestri se za tekmovalno vestno pripravljajo in tako tudi samo napredujejo. Njihova dejavnost tako postaja tudi programsko pestrejša in bogata, tudi splošna kakovost narašča, saj ti orkestri že dolgo ne igrajo le koračnic ob različnih slovesnostih.

Na letošnjem tekmovalju so sodelovali Pa-

pirniški pihalni orkester Vevče pod vodstvom Jožeta Hriberška, Pihalni orkester radeških papirničarjev pod taktirko Jožeta Rusa, Pihalni orkester Koper z dirigentom Darijem Pobego, Pihalni orkester Videm-Krško z dirigentom Dragom Gradiškom, Mladinski pihalni orkester Piran pod dirigentskim vodstvom Umberta Radojkovića in Pihalni orkester jeseniških železarjev.

Orkestre je ocenjevala tričlanska mednarodna žirija, predstavili pa so se z uvodno skladbo za uigravanje, obvezno skladbo tekmovalja, ki je bila tokrat Simfonia Classica Teda Huggensa in s skladbo po svoji izbiri. Po tekmovalnem nastopu v Avditoriju so orkestri nastopili še na paradi.

Zlato odličje in uvrstitev v umetniško kategorijo so si priigrali orkestri iz Vevč, Vidma-Krškega, srebrno orkestra iz Radeč in Kopra, železarji z Jesenic pa so se morali zadovoljiti s bronastim.

I. Ž.

Obveščanje v Renaultu

Mi pa bi bili radi brez novinarjev

Kakšno naj bo obveščanje v podjetjih v prihodnje, so se spraševali udeleženci nedavnega študijskega srečanja novinarjev v podjetjih v Radencih. Da je čas povozil dosedanje oblike, je bilo več kot očitno, saj so novinarji ugotavljali, da so se njihove vrste občutno zredčile (novinarji izogubljajo delo ali morajo prevzemati druge naloge), mnogi pa se preusmerjajo k drugačnim vsebinam in oblikam dela. Čas podjetništva nedvoumno prinaša nov način razmišljanja in ravnanja. Interno komuniciranje postaja del poslovne politike, »dobre komunikacije znotraj podjetja pomenijo boljše delo, manj nesporazumov, več zaupanja in delovnega zadovoljstva, manj strahu in nasploh občutek, da je v takem podjetju dobra služba«, je opredelil, ki jo je v pozdravnem govoru uporabil pomočnik generalnega direktorja Radenske Lojze Behek.

Da je res tako, je nazorno pokazal primer iz francoske avtomobilske tovarne Renault, ko je gospod Jacques Poisson, gost na srečanju, predstavil njihov sistem komuniciranja. V Renaultu so razvili svoj sistem komunikacij, ki zajemajo interno, eksterno obveščanje in stike z javnostjo. Posebna skupina novinarjev skrbi za pripravo sporočil, ki jih vsak dan po najhitrejši poti pošljejo po vsem svetu do vseh Renaultovih lokacij.

Tako iz centralne direktcije poskrbijo, da zaposleni v Renaultovih obratih po vsem svetu zvedo za dogajanje v matični tovarni in na vseh drugih lokacijah po svetu ter se tako izognejo različnim nesporazumom predvsem v komunikacijah s sredstvi javnega obveščanja.

V centralni direktiji pripravljajo vrsto tiskanih publikacij, ki so namenjene kolektivni in glavnim poslovnim partnerjem (prodajna in servisna mreža). Tako je osrednja publikacija revija Avec, ki izhaja v nakladi 110.000 izvodov na mesec in prinaša splošne informacije o delu in življenju v podjetju. Tiskana je na kakovostnem papirju in opremljena z razkošnimi fotografijami. Gospod Poisson sam priznava, da je mogoče celo preveč splošna, saj so njeni prispevki premalo analitični in kritični. Samo srednjemu poslovodstvu (middle management) je namenjena publikacija Cadres en Direct. Revija pripravljajo za ozek krog bralcev, vsebuje tudi zaupne informacije in priporočila za poslovno ravnanje, ter jo naslovniki prejema na naslov. Sledita publikaciji Synchro in Apres vente Information, bolj specializirani in namenjeni prva trgovski mreži, druga pa servisni mreži za Renaultova vozila. Z obema Renault redno obvešča svoje partnerje o vseh novostih, spremembah, napovedih

v proizvodnji in prodaji. Za informiranost delavcev na oddaljenih lokacijah, katerih materin jezik ni francoščina, izdajajo glasilo Renault Monde (poleg francoščine še v angleščini in španščini). Večino publikacij pripravljajo v Renaultovi osrednji direktiji za komuniciranje štirje poklicni novinarji, nekatere pripravljajo pisarje neodvisni novinarji s področja avtomobilizma (le Synchro in Apres vente Information pripravljajo zunaj hiše). Osnovno vodilo je ponuditi zaposlenim

dobro informacijo o tem, kaj delajo v podjetju in kaj dela konkurenca ter tako spodbuditi zaposlene za boljše sodelovanje. Javnost pa je treba ves čas »zasipati« z obvestili vseh vrst za večjo ekonomsko opornost na tržišču. Posebno pozornost pa v Renaultu namenijo stikom z javnostjo, predvsem s sredstvi javnega obveščanja.

Redni in korektni odnosi so v razvitem svetu nujna, saj je obdobje samoreklamiranja in olepševanja mimo. Spremembe v avtomobilski industriji po svetu in v Evropi narekujejo stalne stike z različnimi vrstami množičnih občil (strokovni, ekonomski, socialni in športni). O stroki, torej o proizvodnji avtomobilov, sporočajo najboljše. Kadar obveščajo, na primer, o novem vozilu, povabijo na tiskovno konferenco tudi do 600 novinarjev. Vendar so kasneje glavne manjše skupine

(15–20 specializiranih novinarjev), ki se jim posvetijo strokovnjaki za tehnologijo. Vrata direktije za stike z množičnimi občili in druga javnostjo so vedno odprta, prek njih pa do vodstva, ki se zaveda vloge sporočanja v vedno hujši zasičenosti evropskega trga ter strahu pred japonizacijo.

Nemalo pozornosti namenjujejo medijem, ki obravnavajo delovna razmerja in socialno problematiko. Renault je včasih veljal za zgled francoske ekonomije, danes, ugotavljajo, se način mišljenja in ravnanja spreminjata. Včasih je bila očitna visoka pripadnost podjetju, danes se soočajo z veliko fluktuacijo. Denacionalizacija, zaprtje prve Renaultove tovarne zaradi zastarelosti in odpuščanje delovne sile so samo nekateri dogodki, ki so v preteklem obdobju vzdignili veliko prahu in pravilno reagiranje vodstva ob pomoči direktije za stike

z javnostjo je bilo še kako potrebno.

Nenazadnje je potrebno omeniti tudi športni tisk, ki je v tesni povezavi s športnimi dogodki, na primer tekmovalni Formule I. Poleg tega, za Renault silno pomembnega dogodka, se v oddelku za stike z javnostjo ukvarjajo še z dvema velikima projektoma – Euro Disneylandom in z zimskimi olimpijskimi igrami.

Na koncu je gospod Poisson poudaril, da podjetja ne bi smela pozabiti, da ljudje nikoli niso dovolj obveščeni, kljub današnji hiperprodukciji novic. Zato so vloga in naloge stikov z javnostjo toliko bolj zahtevne in odgovorne ter predstavljajo »česnje na vrhu kolača«, kot se je slikovito izrazil ta francoski strokovnjak.

Pa pri nas? Zazdaj posamični primeri v podjetjih, ki so že trdno zakoračila po novi poti, kažejo, da je obveščanje, tako interne (beri kolektiv) kot zunanje javnosti potrebno. Sedanja praksa v mnogih podjetjih pa kaže drugačno podobo. Obveščanje je postalo finančno breme, če je analitično, kritično in opozarja na javnost dela, postaja za nekatere tudi moralno breme.

Novinarstvo, v novinarskih hišah in v podjetjih, je zajadralo v negotove čase, je na srečanju ugotavljal komentator Radia Ljubljana Gojko Brvar. Vendar so to le kratkoročne rešitve. Povratek obveščanja v podjetja je zanesljiv, postavlja se le vprašanje kdaj in v kakšni obliki. Pripraviti je treba nove koncepte obveščanja, ki bodo ponudili redne in korektno informacije, ki bodo v naših podjetjih in v širši javnosti budile pripadnost, prepoznavnost, razumevanje in zaupanje.

Nada Serajnik Sraka

Slika: Andrej Agnič

Kako in kam s 137.000 (ne)zaposlenimi

Ali bodo gospodje pometalali tudi cesto

Stare slovenske vlade ni več, zato njene načrte, kam in kako s presežki zaposlenih v našem gospodarstvu (in v družbenih dejavnostih), ne kaže oživljati. Tudi o tem bo (so)odločala nova, Demosova. Da ji pri tem ne bo lahko, se vse bolj zavedajo tudi sestavljenci predvolilnih programov dosedanjih opozicijskih strank.

Tako je eden med njimi, dr. Marko Kos, v Demokraciji zapisal: V izjavi SDZ o stečajih in grozeči brezposelnosti sem zapisal, da se demokratični blok zaveda, da je odgovornost, ki si jo nalaga s prevzemom »stečajne mase« slovenskega real-socializma, brezmejna, kajti predvidevali smo pravi potres, ki grozi z uničenjem jedra slovenske industrije ter prinaša revščino znatnemu delu slovenskega delavstva. Tistikrat sem tudi opozoril, da lahko samo slutimo, kaj vse je v gospodarstvu zavoženega, vendar bomo dokončno globino in obseg tega propada spoznali šele takrat, ko bo Demosova vlada imela možnost direktnega vpogleda v račune bank in podjetij.

In še: – Vladi se je nabrala gora težav, med katerimi je največja skrb za delavce, ki jih podjetja odpuščajo kot tehnološki presežek na tekočem traku. S tem je povezana naloga, da vlada z vrsto ukrepov spodbudi celo mrežo novih malih podjetij, ki bi zmogla zaposliti večino teh delavcev. To je usoda vseh gospodarstev, ki so se znebila komunističnih režimov ter prehajajo na realne razmere gospodarjenja. Nobena še tako demokratična vlada ne more biti kos tako velikim množicam. Upam pa, da so slovenski problemi mnogo lažji, kot so poljski ali vzhodnonemški, saj se vendarle že nekaj let spoznavamo s tržnim mehanizmom.

Kot smo poročali v prejšnji številki Delavske enotnosti, je tudi dr. Jože Mencinger, podpredsednik nove vlade, v svojih nastopnih izjavah izredno poudaril, da bo ena njenih prvih in glavnih skrbi »močno zavarovati delavce«.

Nova slovenska vlada je resnično v hudih škripcih. Gospodarstvo poka po vseh šivih; dočerajšnji velikani slovenske industrije se podirajo kot hiše iz kart. Že Elanov škandal je izčrpal zmogljivost Slovenije do dna; saj njegova izguba pomeni enomesečni zaslužek vseh zaposlenih Slovencev. Kje se bo odprla naslednja črna luknja stečajev, sploh ni mogoče več predvideti.

Nič čudnega torej, da je začela nova vlada s »potapljanjem« slovenskega Titanika« pošiljati na vse strani klice SOS. Morda takšno ravnanje ni le koristno, marveč celonujno. Vendar pa le nekoliko moti še vedno srditi »antiboljševizem« takšnih pozivov na pomoč, kot na primer tale: – Prva naloga Demosove vlade je odkriti ves gnoj, ki se je nabral po kotih gospodarstva, narediti bilanco stanja, kot ga je prevzela od partijske vlade, ter jo predložiti Slovincem v spomin. Vse finančne skandale, za katere so odgovorni nosilci prejšnjega režima, je treba prepustiti v pravično razsodbo sodišču, kajti njihove posledice bodo udarile na tisoče slovenskih delavskih družin. To je pokopalo še zadnji ostanek koalicije delavstva in komunistov.

Kakor da vsi Slovenci zdaj nismo na isti barki: kot da »po novem« ne živimo (bi morali

živeti) vsi le od dela. Če nič drugega, bi se veljalo ob tem pozivu za nespravo med delavci in komunisti vprašati vsaj to: Kje je zagotovilo, da bodo današnji gospodje znali (in hoteli) bolje (po)skrbeti za delavce kot dočerajšnji tovariši?!

Pa pustimo to! Oglejmo si raje nekaj podatkov, ki v nadstrankarski luči osvetljujejo naše današnje in jutrišnje gospodarske razmere, in ki terjajo prizadevanje vseh strank, predvsem pa vseh delavcev, da bi jih spremenili.

Najtežje breme slovenskega gospodarstva in družbe so nezaposleni občani (državljanji?).

jeti s težavnim vprašanjem: kako se »osvoboditi« te četrtine navidezno zaposlenih, kam jih zaposlitveno preusmeriti, in od kod dobiti sredstva za njihovo socialno vzdrževanje, če ne bodo mogli dobiti dela. Znano je, da podjetje, ki so največji izgubarji, obremenijo državo finančno bolj kot če njihovi delavci sploh ne bi hodili na delo, marveč bi prejimali samo socialno podporo.

In od kje vzeti denar za podporo nezaposlenim in za ekonomskosocialno odpravo teh navidezno zaposlenih?

Še včeraj bi bil, vsaj za Slovenijo, odgovor na to vprašanje znan in kolikor toliko ugoden. Slovensko in hrvaško gospodarstvo sta bili do sedaj v Jugoslaviji edini, ki sta ustvarili večjo akumulacijo kot izgubo.

V letu 1989 pa sta se tudi slovensko in hrvaško gospo-

96.832 zaposlenih. Poleg tega je zvezni proračun v letošnjem letu povečal svoj delež v družbenem proizvodu s 7 na 10 odstotkov.

Kakor koli že obračamo te podatke, povedali bodo isto: v Sloveniji imamo več kot 100.000 navidezno zaposlenih oziroma ekonomskega in tehnološkega presežka, povrh pa še 37.000 registriranih nezaposlenih.

In kje za vse te ljudi najti delo? Tako prenovitelji in liberalci, kot zdaj stranke, združene v Demos, se strinjajo: v zasebnem sektorju. Vendar ta »izhod iz krize« nezaposlenih delavcev ne sme zavesti v varljivo upanje. Zasebni sektor brez kmetijstva ustvari v Sloveniji le okrog 5 odstotkov družbenega proizvoda, s kmetijstvom vred pa nekaj čez 10 odstotkov. Iz tega je tako vidno, da je zasebni sektor ekonomsko zelo šibak. Tudi če bi se povečal za 100 odstotkov – kar tehnično, finančno in ekonomsko ni mogoče, to ne bi bistveno zmanjšalo grozeče brezposelnosti. Letos marca je bilo pri vseh zasebnikih 31.235 zaposlenih, v letu 1989 pa 30.700. Rast zaposlenosti je tukaj majhna. Zato bi morala nova vlada prav tu (ne)kaj storiti, ne pa samo govoriti. En sam primer.

Obtrniki so obremenjeni z davčnimi plačili vsakega zaposlenega z več kot 100 odstotki, potem pa morajo plačati še davek. Vlada bi morala finančno in davčno spodbujati odpiranje novih delovnih mest pri zasebnikih. Omogočiti jih je treba posojila z nizko obrestno mero.

In kako se namerava nova vlada konkretno spopasti z vse večjo brezposelnostjo v Sloveniji? Svojega programa o tem (še) ni objavila, možno pa je o njegovi vsebini sklepati na podlagi priporočila dr. Janeza Jerovška (objavljenega 22. maja 1990 v Demokraciji) Glasi se: – Da vlada ne bi doživela katastrofe v nezaposelnosti, ki nam grozi, mora storiti naslednje:

1. Dinamizirati gospodarsko rast, ki bo vsaj za 2 odstotka višja kot rast produktivnosti dela.

2. Znižati prispevne stopnje in davke zasebnikom in jih finančno stimulirati za vsako odprto novo delovno mesto.

3. Ustanoviti razne pokojninske in druge fonde, po možnosti v sodelovanju s tujimi bankami – ki bi bile porok za vloženi denar – tako da bi se pospešilo varčevanje in vlaganje prebivalstva doma, ne pa v tujini.

4. Ustvarjanje raznih koalicij na ravni občin in republike, ki bi vplivale na delovne kolektive, da bi zamenjali vodilne menežerje v tistih podjetjih, ki poslujejo slabo ali z izgubo.

5. Formiranje privatne konzultantske agencije, ki bi iskala in najemala najbolj talentirane menežerje za propadajoča podjetja (sem spada tudi najemanje tujih menežerjev).

6. Aktivna zunanja politika Slovenije, ki ne bi samo velesilam dokazovala, da je njihova predstava o Jugoslaviji zgrajena na napačnih zgodovinskih, ekonomskih in kulturnih predpostavkah, temveč bi Slovenijo povezovala z velikimi podjetji in multinacionalkami.

Tema »brezposelnost delavcev« bo torej, kot vse kaže, stalna tema našega komentiranja v Delavski enotnosti. Velja torej počakati še na druge poglede vladajoče Demosove koalicije in prenovitveno-liberalne opozicije na to vprašanje – če želimo najti nanj za vse sprejemljiv odgovor.

Namesto sklepa naj zato opozorim na naslednje misli dr. Andreja Berdena (iz knjižice z naslovom Izziv delavskega prava, izšla pri Urad-

nem listu RS, skupaj z zakonom o delovnih razmerjih):

– Nepriznavanje in neobstoje trga dela sta imela številne kvarne posledice: zaprtost podjetij za nove in boljše delavce, popačenost medrepubliške in medpanožne strukture osebnih dohodkov, neodvisnost osebnih dohodkov od ponudbe in povpraševanja po delu, poklicna neuravnoteženost in neodvisnost pridobivanja kvalifikacij od resničnih potreb itd. Sedaj, ko so se nakopičile napake iz preteklosti, je izredno težko iznajti čaroben recept, ki bi čez noč rešil vse naše probleme. Prav tako ni mogoče, da bi breme preobrazbe nosil le eden od udeležencev v proizvodnem procesu, delavec. Napake iz preteklosti je potrebno pravično porazdeliti in z njimi obremeniti tako podjetje kot družbo in sistem v celoti; vendar pa se, žal, ni mogoče izogniti temu, da dela tega bremena in odgovornosti ne bi prevzel tudi posameznik. Sistem monopola na delovno dobo bo moral zamenjati sistem odprtosti delovnih mest z vsemi svojimi ugodnimi in kvarnimi učinki. Dejstvo je namreč, da ni mogoče zahtevati produktivnejšega dela brez »produktivnega« strahu pred izgubo dela in zaposlitve. Brez koraka nazaj ne bo mogoče napraviti dveh, treh ali več korakov naprej. Skrb za delo naj bo strah pred izgubo dela. Ta strah pa bolj kot plača dviguje produktivnost dela.

O prekvalifikacijah in spremembah v zaposlitvi delavcev, ki potencialno lahko predstavljajo presežek de-

lovnih sil, je treba razmišljati, preden nastopijo okoliščine, ki imajo za posledice presežke delovne sile. Razmere, ki lahko pomenijo za posameznika v skrajni konsekvenci ne le prekvalifikacijo, temveč tudi izgubo delovnega mesta, je treba spremeniti, preden pride do teh posledic. Ko začne enkrat delovati proizvodni proces v tovarni, ki je popolnoma robotiziran, ali ko je nad podjetjem uveden stečaj, je za vsakršno prekvalifikacijo ali druge ukrepe, ki bi pravočasno preprečevali nezaposlenost, prepozno. Morda je treba ugotoviti tudi to, da je vprašanje zaposlenosti oziroma nezaposlenosti povsem politični problem, o katerem se morajo ustrezni organi v državi odločati letno (s sprejemanjem planov in ustreznih ukrepov). V demokratičnih državah je naraščanje števila nezaposlenih često vzrok tudi za padeč vlade in je s tem sankcionirana neuspešna politika na tem področju.

Problem presežkov se v razvitem svetu rešuje s socialnimi programi, ki sledijo in so vzporednica radikalnim spremembam v gospodarstvu. Socialni programi se delajo tudi za vsako individualno podjetje, za katerega se ve, da bo v njem prišlo do presežkov delovne sile. Ob tem velja morda pripomniti, da o tem, kdo od delavcev predstavlja presežek in kdo ne, ne odločajo delavci sami, temveč za to pristojen organ. Pravice delavcev so, razumljivo, varovane kot sicer. Posebno varovalno vlogo pa ima v omenjenih postopkih tudi sindikat.

Priredil: Vinko Blatnik

ODMEVI

Odprto pismo sindikatu tovarne transformatorjev Energoinvest

(Novi skupščini je grozil prvi protestni pohod delavcev)

V članku v Delavski enotnosti, 18. 5. 1990 z naslovom »Novi skupščini je grozil prvi protestni pohod delavcev« je vrsta žalitev in neresničnosti na račun posameznikov starega vodstva, ki so bile izrečene med stavko delavcev te tovarne. Javno pisanje o teh žalitvah, blatenju in neresničnosti pa je predvsem v škodo firmi C & G, ki jo kot direktor zastopam, ker ta firma z večjim delom posluje na področju elektroenergetike, poleg tega pa mečejo slabo luč na posameznike, ki so uveljavljali poslovno politiko firme.

Opozoril bi, da firme C & G nisem ustanovil z Vojkom Kokoravcem, kot je pomotoma navedeno v članku, temveč z drugim partnerjem. Mag. Lovrenčič pa se je zaposlil v firmi maja. Poleg tega si z mag. Lovrenčičem tudi nisem podajal mesta komercialnega direktorja, temveč sem bil samo za šest mesecev v.d. direktorja komercialnega sektorja (od junija do novembra 1989) in nato na prošnjo kolegija še naslednja dva meseca. Na pobudo sindikata pa sem bil novembra celo predlagan za v.d. direktorja tovarne.

Negotova prihodnost, o tem pa zamude pri izplačilih osebnih dohodkov, ki ogrožajo minimalno existenco, so povzročile reakcije delavcev, opisane v omenjenem članku. Vsa krivda za nastali položaj pa se očitno pripisuje starem vodstvenemu timu. Moj namen ni, da bi opisoval razloge za

odločitve vodstva, ker sem tudi sam bil v najožjem vodstvu samo nekaj mesecev, vendar bom opozoril na nekatere dejavnike, ki so vplivali na poslovne odločitve vodstva:

– da je večina pogodb, ki so omenjene v članku, podpisanih v okviru meddržavnih sporazumov, pogoji plačil pa so se spreminjali med obiski državnih delegacij v teh državah;

– da Jugoslovanska banka za mednarodno ekonomsko sodelovanje ni izpolnjevala svojih obveznosti, kar je še poslabševalo likvidnostno situacijo tovarne in s tem tudi hromilo kontinuirano nabavo reprodukcijskih materialov;

– da ima Jugoslavija ogromno industrijo transformatorjev, ki je vsaj petkrat večja od zmogljivosti jugoslovanskega tržišča;

– da so jugoslovanski proizvajalci zaradi velikih zmogljivosti kot tudi izjemnih stimulacij za izvoz (tudi nad 40%) z nizkimi cenami uničili del svetovnega tržišča

– da se je politika stimulacij stalno spreminjala;

– da je v letu 1988 še bolj pa v letu 1989 popolnoma zamrlo domače tržišče;

– da je svetovno tržišče transformatorjev tržišče kupcev, ker so proizvodne kapacitete večje od potreb na svetovnem tržišču.

Teh zunanjih dejavnikov, ki so vplivali na slabše poslovanje tovarne, je še veliko, poleg tega pa so še notranji, kot so kadrovanje, razvoj, tehnologija, ki pa ne morejo biti predmet javnih razprav.

Posledica vseh teh dejavnikov kot tudi kvarne vloge samoupravljanja pa so dokaj velike izgube pri vseh proizvajalcih transformatorjev v Jugoslaviji. Tudi v svetu je prišlo do velikih izgub tudi pri zelo znanih proizvajalcih, kot je npr. Siemens in tudi do zapiranja nekaterih tovarn.

Moj namen ni, da bi branil odločitve vodstva, vendar žalitve in blatenje v javnih glasilih in anonimno prijavljanje organom UJV prav gotovo ne rešujeta problema, poleg tega pa škodita posameznikom in firmam, v katerih so zaposleni. Če obstaja sum, da kdo izmed vodstva podjetja ni opravljal svojega dela strokovno in moralno, je to potrebno razčistiti na drugem mestu. Blatenje in žalitve pa me spominjajo na izjavo enega izmed sodelavcev v Energoinvestu ob mojem odhodu, ob nestrinjanju s pogodbo o predsanacijskem programu, da je mogoče tudi drugače škodovati moji novi firmi.

Direktor C & G d.o.o. Ljubljana: Marko Gabrovšek

Delovni čas pod magično mejo

ZR Nemčija Zgodovinski kompromis

Lastniki podjetij so si oddahnili pred nevarnostjo stavk, IG Metall, največji zahodnonemški sindikat (pa tudi največji v Zahodni Evropi sploh) pa se je približal svojemu velikemu cilju, 35-urnem tedenskem delavniku, saj ga bodo prvič zapisali v tarifni sporazum.

Za ta cilj si je zahodnonemški jeklarski sindikat prizadeval že dobro desetletje, po letu 1984 pa ga je uresničil postopno. »Potrebujemo več časa za življenje, smeh in ljubezen,« so oznanjali njihovi transparenti. Zdaj naj bi štiri milijone zahodnonemških jeklarjev res dobilo več prostega časa za tako prijetne dejavnosti. S prvim aprilom 1993 bodo delali po 36 ur na teden, od prvega oktobra 1995 dalje pa le še 35 ur. Prav tako so se sindikalni pogajalci po devetnajsturnem »maratonu« v Goppingu z delodajalci v jeklarski industriji, ki je najpomembnejša izvozna veja v ZRN, sporazumeli o povišanju plač. S prihodnjim mesecem se bodo zaposlenim v avtomobilski, elektro in strojni industriji plače povečale za šest odstotkov, za april in maj bodo prejeli med 200 in 220 markami dodatka, za povrh pa še enkratno premijo v višini 240 mark.

Delodajalci pa so si izbrili pomembno dodatno klavzulo: delavec, ki bo tako želel, bo še vedno lahko delal po 40 ur na teden in bil zato primerno plačan ali pa bo dobil dodatne proste dni. Vendar pa bo lahko skupno le 18 odstotkov zaposlenih v podjetju individualno podaljševalo svoj delovni čas.

Za krajši delovni čas se podobno kot jeklarji zavzemajo tudi številni drugi zahodnonemški strokovni sindikati. Zahteve tiskarjev, so popolnoma enake jeklarskim. V javnih službah, gradbeništvu in kemični industriji se tarifne pogodbe sicer iztečejo šele konec prihodnjega leta, toda nedvomno bodo sindikati v teh panogah – tako kot leta 1984, ko je IG Metall uspel skrajšati delovni čas pod magično mejo 40 ur – sledili zgledu jeklarjev.

Skrajševanje delovnega časa v zahodnonemški industriji:

1953: Zahodnonemška sindikalna zveza (DGB) zahteva 5-dnevni in 40-urni delovni teden.

1956: V jeklarski industriji se delovni teden zmanjša s 48 na 45 ur.

1965: tiskarji začnejo delati le po 40 ur na teden.

1976: skrajšanje na 40-urni tedenski delavnik tudi v jeklarski industriji.

1975: skoraj povsod delajo le še po 40 ur na teden.

1985: v jeklarski industriji skrajšajo delovni teden na 38,5 ur.

Koliko delajo po svetu

	Japon-ska	ZDA	Švica	Šved-ska	Francija	Italija	VB	ZRN
Dogovorjen delavnik (ure)	2192	1904	1878	1808	1763	1760	1755	1668
Dejanski delavnik (ure)	2153	1839	1776	1576	1619	1639	1641	1527
Izgubljene ure	39	65	102	232	144	121	114	141
Letni dopust (dni)	11	12	23	25	25	31	27	30
Prazniki	14	10	8	9	9	9	8	10
Tedenski delavnik (ure)	42	40	41	40	39	40	39	37,9

Kot je videti iz teh primerjalnih podatkov za leto 1989 v predelovalni industriji (tabela je objavil zahodnonemški Der Spiegel), so daleč najbolj marljivi Japonci, ki dejansko delajo največ («prešricajo» le 39 ur letno), imajo najmanj dopusta (11 dni) in najdaljši delovnik (42 ur). Najbolje pa se godi Zahodnim Nemcem, ki imajo bistveno krajši delovnik kot delavci v drugih industrijsko razvitih deželah (le 37,9 ur), poleg tega pa imajo najdaljši letni dopust (30 dni). Zanimivo je, da so svojevrstni lenuhi tudi Švedi, saj je pri njih razlika med časom in delovnem mestu in časom, ki ga dejansko »oddelajo«, največja, kar 232 ur letno.

Kot so pokazale njihove domače raziskave, je odsotnost z dela (zaradi bolniških in izpolnjevanja starševskih dolžnosti) kar 20 do 30-odstotna. Razmere pa se še poslabšujejo. Medtem ko je bila pred petimi leti odsotnost zaradi boleznih povprečno 18,4 dni na leto, je zdaj že 23,4 dni...

Uspešna pogajanja na Norveškem

Tudi norveška sindikalna konfederacija LO je na začetku maja uspešno končala pogajanja o povečanju plač, ki so bile dve leti zamrznjene. S 4,25-odstotnim povečanjem plač v javnem sektorju so zadovoljni tudi v vladi, saj naj bi to pomagalo ustaliti gospodarske razmere, v upanju, da bodo inflacijo zaustavili pri štirih odstotkih. Da bi se izognili stavkam v javnih službah osrednje in lokalnih vlad, je morala vlada odstopiti od svoje zahteve po podaljšanem delovnem času za 100.000 državnih uradnikov.

Z novim sporazumom so sindikati še posebej poskrbeli za tiste z najnižjimi prejemki, saj ne bodo le dobili plača, ki bo večja za dogovorjeni odstotek, ampak se bodo na plačilni lestvici tudi pomaknili za stopnično navzgor. V povprečju bodo občinski uradniki dobili v plačilnih kvartah 646 dolarjev več, uslužbenci osrednje vlade pa 784.

Velik problem na Norveškem pa ostaja nezaposlenost, ki je bila januarja letos 4,8-odstotna oziroma kar 7-odstotna, če upoštevamo tudi začasno zaposlene pri javnih delih. Ekonomisti pa predvidevajo, da se v naslednjih petih letih kljub gospodarski rasti število Norvežanov brez zaposlitve ne bo zmanjšalo.

Poljska:

Stavka železničarjev

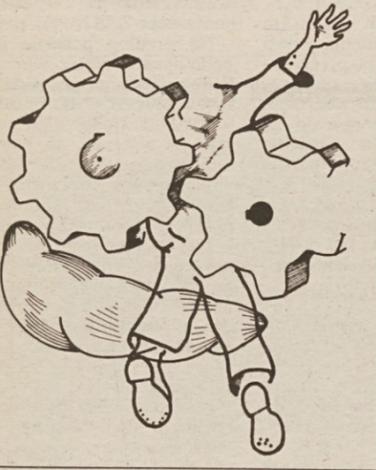
Poljske svobodne volitve za lokalne organe samouprave so minulo nedeljo minile v znaku nezadovoljstva ljudi s Solidarnostjo, ki je prišla na oblast na lanskih junijskih parlamentarnih volitvah. Ta nekdanji prvi alternativni sindikat v Vzhodni Evropi je po njihovem mnenju namreč opustil svojo najpomembnejšo vlogo obrambe interesov delavcev in se prelevil v tipično stranko na oblasti. Volitev se je udeležilo le 42 odstotkov ljudi.

Železničarji, ki so nezadovoljni s politikom Mazowieckega, so za torek, 28. maja, napovedali splošno stavko in šele po posredovanju Lecha Walense so jo tik pred zdajci odpovedali in predstavili za dva tedna ter s tem dali vladi čas, da preuči njihove zahteve.

Priprava: R. D. Š.

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek rdečelasa lisica in še kaj

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarne in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadrugi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz živ in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z uganjanim in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

V lepem sobotnem popoldnevu, ko so se na temno modrem nebu naredili le posamezni kopasti oblaki, znanilci lepega vremena, se je Janez Zevnik peljal s svojo priletno stoenko po prašni makadamski poti. Ko je prišel skozi ozko tesen, vso obraščeno z visokimi drevesi in nizko podrastjo, se je pred njim odprla prostorna jasa, ki je bila nekoč pašnik. Zdaj je po njem tekla drugačne vrste živina, živina na dveh nogah. Tu si našel vse mogoče ljudi, ki so si z znanjem pridobili ugled, in izstopali iz povprečja: zdravnike, direktorje, obrtnike, lastnike kavarnice, ki niso skrivali svojih nadpovprečnih zaslužkov. Tega jim z ukinitvijo komisij za izvor premoženja tudi ni bilo treba, pa tudi vse najvažnejše niti v me-

stu so držali v rokah, če ne drugače, tudi z darili, ki so zavezala vsaka usta. Tekati po tistem travniku je bila stvar ugleda in nihče od nepoklicanih si ni mogel pridobiti mesta med njimi.

Jasa je bila nekdanj namenjena rekreaciji delovnih ljudi, a sčasoma je kraj postal odročena. Zdajšnji gostje so si z modnim jogingom zaman skušali stanjšati plast maščobe na okroglih trebuščkih. Nekdo izmed njih si je namreč domislil, da je čas denar, pa je vsakokrat pripeljal s seboj prikolico – okrepečevalnico z mično natakario in kuharico, ki sta z dobrotami z ražnja, ledeno mrzlo pijačo in smehljajem mamili žogobrcarje.

Janez je parkiral avto med mercedese, toyote, mazde in podobno pločevino, si slekkel dolge hlače, obul športne copate, slekkel srajco in se podal na rob igrišča za mali nogomet. Nihče si ga sploh ni ogledal, ko je zakoračil na igrišče in se hotel pridružiti igri. Nenadoma pa so vsi obstali in ga gledali, kot bi padel z Marsa.

»Podržaj, kaj se pa greš!« se je najbližji zadril nanj. »Mislim sem se vam pridružiti,« je Janez naivno odvrnil.

Vsi so se zbrali okoli njega in mu prigovarjali, naj se hitro umakne, ker mu bodo drugače pomagali. Janez je protestiral, češ da je igrišče last vseh, da ga je zgradila družba. Njegovo pojasnjevanje ni dosti pomagalo. Nekaj krepkih rok ga je zgrabilo in ga začelo riniti proti igrišču. Krepko se je upiral, pa ni zaleglo. Nenadoma pa je bližnji gozd oživel: v pravem jurišu se je zakadila na igrišče skupina mladih in malo manj mladih moških z leskovimi palicami v rokah. Razvnela se je bitka. Spoštovani občani so se znašli v kočljivem položaju. Nič drugega jim ni preostalo, kot da so zbežali k svojim avtomobilom in se neslavno odpeljali z bojišča. Napadalcem je za plen ostala bogato založena prikolica.

Janez je bil nenadejane pomoči vesel, četudi je podrla njegov načrt. Ko je videl, kako so zmagovalci planili na dobrote v prikolici, je tudi sam odšel k avtomobilu in se začel odpravljati.

»Grem lahko s tabo?« je zaslislal za svojim hrbtom. Obrnil se je in zagledal Petra. Takoj mu je bilo jasno, odkod pomoč. Peter je bil dobro znan v krogih tako imenovane sončne uprave, kakor so pravili ljubiteljem brezdelja. Zbirali so se v nekaterih mestnih lokalih in Peter je bil stalno v njihovi družbi, čeprav je bil iz drugega testa. Peter se je šel nekakšnega literata, kar pa Janez ni nikoli prav dojel, čeprav mu je dal kdaj pa kdaj prebrati kakšen umtov. Menda je bil celo član društva pisateljev in je dobil od časa do časa kakšno štipendijo, na kulturni skupnosti pa so mu plačevali tudi socialno zavarovanje, vsaj tako je sam pravil. Bil je eden od obetajočih mladih talentov. Izdal je dve prozni knjigi in tri pesniške zbirke v samozaložbi; prodajal jih je največ po boljših sejmih. Sem in tja je napisal kakšen udarni članek v lokalni časopis ali v mladinsko publikacijo, čeprav jih je imel že čez trideset. Preživljal se je s prepredanjem pretihotapljenih stvari, v hudi stiski, in to je bilo velikokrat, je po okolici zbiral odpadno železo in ga prodajal na Odpad. Kadar pa so mu vsi viri usahili, je dobil kaj za pod zob pri Janezu, kajti stanovala sta v istem bloku, v istem stopnišču in imela enaki garsonjeri. V znak hvaležnosti mu je Peter prinašal svoje stvaritve, a Janez jih ni razumel, kar mu je tudi povedal. Saj ni mogel razumeti, kaj naj bi imeli skupnega vrabec, srce, izpušna cev in mikročipi. Janezova zasebna vojna za izboljšanje

družbe je bila Petru všeč, zato ga je obiskoval večkrat kot prej.

»Ti si torej organiziral pomoč,« je rekel Janez, ko sta se odpeljala.

»Govoriš, kot da ni kaj prav. Pošteno bi jih dobil, če ne bi bilo nas,« se je Peter začudil.

»Tak je bil tudi moj namen. Rekel sem ti samo, da bi potreboval pričo. Ko bi jih tožil, bi bila to velika tribuna, marsikaj bi lahko prišlo na svetlo. Tako pa je vse skupaj bolj podobno dobro preštudirani provokaciji s pridihom koristljubja.«

»Mislíš, da bodo upali rovariti?«

»Ne, ne verjamem.«

Z makedamske poti sta se pripeljala na asfaltirano cesto in se vključila v reko vozil.

*

Postavna ženska rdečih las, ki so uokvirjali pravičen, malo pegast obraz, je sedela na obrobju prečne doline in zrla na pokrajino pod seboj. Posamezne vasi so bile razmetane po pokrajini, kot bi jih kdo posejal v pijanosti. Prav na koncu, do kamor ji je segal pogled, se je glavna dolina odprla v ravninski svet. Iz sive meglice so se dvigovali visoki dimniki bližnjega industrijskega mesta. Naveličala se je tega razgleda in obrnila glavo. Zagledala se je v ozko dolino, ki jo je delila gorska rečica. Na desni strani se je v breg stiskala ne ravno majhna vas s cerkvijo na vzvišenem mestu. Na drugi strani rečice pa je bila njena domačija, nekdanj ena večjih kmetij.

Da, njena rodbina je bila nekoč ena najmožnejših v tej dolini. Stari oče se je ukvarjal z edino gostilno v vasi. Podedoval jo je materin brat, mati pa je dobila kmetijo, ki jo je v zakon prinesla stara mati. Gospodarila je sama. Nikoli se ni poročila. Ljudje so pravili, da nihče ni bil dovolj dober zanjo, a kljub temu je imela njo. Kadar jo je spraševala po očetu, ji je odgovarjala, da je odšel v svet, čez mejo, in da od takrat ni več glasu o njem. Morda ji prav zaradi očeta ni preveč ugovarjala, ko se je odločila, da se hoče izobraziti. Dokončala je visoko šolo. Začelo se je šušljati, da nameravajo dolino potopiti z gradnjo elektrarne. Pripeljali so stroje, še preden so vaščani povedali svoje. To je povzročilo veliko hude krvi. A vse je obstalo na začetku. Gradbeniki so zapustili poskusne vrtnice, dve baraki in nekaj zarjavelih strojev, pa na novo utrto pot v gozd, ki je v zelenju zevala kot sveža rana. Nihče ni mogel dobiti natančnega odgovora, zakaj so delo opustili. Nekateri so pravili, da je teren preveč porozen za akumulacijsko jezero, drugi da je zmanjkalo denarja, ki ga je menda požrla nova nuklearka. Veliko vaščanov je bilo razočaranih, ker so si obetali boljši kos zemlje, kje v zelenju, samo najstarejši so bili zadovoljni. Dolina jim je še vedno pomenila pravi dom.

Jasna, rdečelasa dekle s pegami okoli nosu, se je o tem sama pozanimala v gradbenem podjetju, pa so ji potrdili oboje: da teren ni najprimernejši in bi zaradi tega podvojili stroške gradnje, in da je projekt umaknjen iz prednostne liste, ker ni denarja.

Nagledala se je okolice in se zleknila v mehko resje. Zaprla je oči, a se ni mogla predati sanjarjenju kot navadno, kadar je bila doma, sama v tihoti okoliških gozdov. Bila je pred težko odločitvijo. Nekje v okolici mesta je nameravala zgraditi hišo in preseliti materi k sebi. Mati pa niti slišati več noče o tem, zdaj ko je zvedela, da z elektrarno ne bo nič. Začela je celo Jasno pregovarjati, naj se vrne domov, ker da

je pravo življenje samo doma. Jasna ji je pritrjevala, čeprav je bil v njej še nemir, hlepenje po spoznanjih, ki jih odpira obzorje. Kolikor jo je domača dolina odbijala zaradi zaostalosti, toliko bolj jo je v intimi privlačila, ker se ji je veliko pričakovano izjalovilo.

Najbolj jo je nazaj v rojstno dolino vlekli občutek nemoči nad spreminjanjem vrednost, zatajevanjem lastnosti, ki so ljudi držale v mejah človečnosti. Zasožarjala je dvoilčneže, ki se se prerinili do položaja, pri tem pa govorili eno, a delali drugo. Vse se je dušilo v anarhiji, v neskončnem spreminjanju predpisov, ki naj bi prerazporedili revščino in za silo dušili socialne nemire v deželi. Ne, toliko neumna ni bila, da bi tulila v veter, ki bi odnašal besede, a jo je zato toliko bolj bremenilo v notranjosti.

Nad življenjem se sicer ni pritoževala. Bila je ena bolj nadarjenih iz svoje generacije. Neki profesor ji je nekoč rekel, da je to zato, kar ima še neobremenjene kmečke možgane, kar je nekaj zelo dragocenega. Po študiju se je zaposlila v informacijskem centru največje tovarne v bližnjem mestu. Diplomirala je iz računalništva, ki jo je pritegnilo s svojimi neomejenimi možnostmi. Nekaj časa je bila tudi na praksi v tujini, zato ji delo ni povzročalo težav.

Zakopala je prste v mehko grobo resje in stisnila pesti, da so jo drobne iglice bodle v dlani. Kadar je bila tako le sama, je še bolj čutila, kako potrebuje sorodno dušo. Da, dušo, čeprav ni tajila vročinskih valov, ki so ji pretresali telo, ko so v čute prodirale gozdne vonjave življenja in odmiranja.

»Jasna! Jasna!« je zaslislala materin glas, ki jo je verjetno klical k večerji.

»Ohoj!« se je oglasila in odpravila proti domu.

Šele zdaj, ko je po daljši odsotnosti gledala domačijo in vas na nasprotni strani, je uvidela, kako je vse to majhno proti zgradbam v mestih. Tudi z njimi so ob nerazumnem izkoriščanju in gospodarjenju osiromašili z naravnimi darovi obdarjeno deželo. Misel, da so zaradi nasilne industrializacije, ki je potrebovala ogromno energije, hoteli potopiti njen dom, ki je kljub revščini vendarle preživljal ljudi, ji je vzbudila žalost in otožen spomin na brezskrbno otroštvo. Zavedala se je, da doma zares nikoli ne bi mogla zavreči, pa naj jo na trenutke še tako vabi veliki svet, ki je bil v njeni mladostni predstavi tik za razmetanimi vasicami – nekje tam, kjer so bili visoki dimniki.

»Večerja bo hladna,« jo je opomnila mati, še krepka ženska petdesetih let, s trdo potezo odločnosti okoli ustnic, nekoč prav tako rdečih las kot Jasna, ki pa jih je zdaj že prepredla sivina.

Molče sta pojedli, pa tudi Jernej in Urša, ki sta bila za pomoč na kmetiji, odkar je Jasna pomnila. Po večerji sta z materjo po stari navadi sedli na klop pred hišo. Jasna je vedela, da jo bo mati vprašala kot vedno, kaj zdaj misli. Prestara je že, da bi smela odlašati z odločitvijo. Vrne naj se domov, rada bi že imela vnuke.

»Za enkrat ne mislim pustiti dela v tovarni, obljubim pa, da bom odšel skoraj vsak dan doma. Teh dobrih dvajset kilometrov z avtom ni nobena daljava. To si lahko privoščim, ker sem napredovala v vodjo oddelka,« je Jasna potolažila mater.

Njun večerni klepet je zmotil stric, materin brat. Pridružil se jima je na klopi. Jasna je opazila, da z leti vedno bolj postaja podoben svojemu očetu, okrogli, rdečelični podobi pravega vaškega gostilničarja, na katerega je spominjala velika slika v lovski sobi, na kateri nazdravlja s polnim vrčkom penečega se piva.

Nadaljevanje prihodnj

V Nerezinah letos spet »šola zdravega življenja«

Pestra ponudba, dobro izkoriščene zmogljivosti

Sindikati v občini Krško so že pred leti prislunili željam in potrebam ljudi po letnem oddihu. Ustanovili so počitniško skupnost in v Nerezinah na Lošinj zgradili sodobno letovišče s pestrimi možnostmi za aktivno športno rekreacijo. Zato so tu zmogljivosti razmeroma zelo dobro izkoriščene, cene pa tudi za naše plitke žepke dokaj sprejemljive.

V želji, da bi v Nerezinah na Lošinj ponudili svojim delavcem in njihovim družinskim članom še več, da bi popestrili ponudbo, je Počitniška skupnost Krško poskrbela tudi za tako imenovano »šolo zdravega življenja«. Ta bo zelo verjetno postala tradicionalna, saj so prve izkušnje presenetljivo ugodne. Delavci, ki so se lani in predlani udeležili omenjene šole, namreč niso skoparili s pohvalami. Večina je celo menila, da jo je potrebno nadaljevati.

Predstavniki občinskega sindikalnega sveta so si to dobro zapomnili. Trdno so sklenili, da ne bodo ostali le pri obljubah in da dopustnikov v Nerezinah nikakor ne bodo razočarali. Vedo namreč, da se naložbe v zdravstveno preventivo več kot dobro obrestujejo.

Takšno šolo želijo imeti tudi doma

Sindikati v Krškem so se za šolo zdravega življenja odločili med drugim zato, ker je, kot sami pravijo, njihov domači kraj nekakšna »zračna kanalizacija«. To z drugimi besedami pomeni, da prebivalci Krškega ne živijo v zdravem okolju, saj iz dneva v dan, leto za letom vdihujejo slab zrak. Zdravstvena preventiva je v tem primeru torej tudi ta, da si delavci s svojimi družinami vsaj enkrat na leto privoščijo spremembo okolja in store nekaj za svoje zdravje.

In prav to so upoštevali organizatorji aktivnega oddiha v Nerezinah.

Med udeleženci lanske šole zdravega življenja je bila tudi Suzana Zajc, ki se takole spominja svojega aktivnega dopusta na Malem Lošinj:

»Namen šole je bil, da v zdravem in čistem okolju ohranjamo in krepimo telesne in duševne sposobnosti. Največji del programa je zajemal aerobne dejavnosti predvsem živahno hojo in pravilno dihanje pri vseh oblikah dejavnosti.

onalne sposobnosti organizma. Da bi vse to lažje doželi, smo imeli tudi predavanja iz zdravstvene vzgoje.

Štirinajst dni aktivnosti na leto ne zadostuje, zato smo si udeleženci šole zdravega življenja zaželeli, da bi s programirano zdravstveno rekreacijo nadaljevali tudi v domačem kraju. Da ne bi začetno navdušenje prehitro minilo, naj spomnim na smisel filozofa in pisatelja Voltaira: V prvi polovici svojega življenja žrtvujemo zdravje, da bi zaslužili denar. V drugi polovici pa žrtvujemo denar, da bi spet pridobili zdravje. Medtem izgubimo oboje, zdravje in denar....

Podobno kot Suzana Zajc razmišljajo o šoli zdravega življenja v Nerezinah tudi drugi.

Zato so sindikati letos znova visoko zavihali rokave in se odločili, da bodo štirinajst dnevno šolo zdravega življenja organizirali trikrat. Dvakrat pred poletjem oziroma glavno počitniško sezono in tretjo septembra. Če bo povpraševanje večje od prostih zmogljivosti, bo število udeležencev, žal, omejeno.

Prve šole oziroma programirane zdravstvene preventivne v letovišču Počitniške skupnosti Krško se je udeležilo 137 ljudi, druge pa 165. Kot kaže, bo ta številka letos še bolj spodbudna. To pa dokazuje, da je naletela zamisel krških sindikatov na plodna tla in da bi jo veljalo posnemati. V številnih sindikalnih počitniških domovih se namreč delavci presneto dolgočasijo in zato odnesejo od počitnic precej manj, kot bi lahko.

Sodelujejo in si pomagajo

»Cilj naše šole je navajanje udeležencev na zdrav način življenja s pomočjo sonca, vode in zraka in s fizikalno terapijo oziroma dihalno gimnastiko z aerobnimi dejavnostmi, vajami sprostitve in masažo...«, pravi Stane Iskra, organizator rekreacije. »Zato smo se tudi odločili, da šolo zdravega življenja v Nerezinah nadaljujemo. Tu imamo namreč zelo dobre možnosti za izvajanje programa, pa tudi cene so sprejemljive, kar je odločilnega pomena. Pravzaprav imamo vse, kar potrebujemo za nadaljevanje svoje akcije: strokovno podkovan kader, sodelovanje Zdravstvenega doma Krško, pokroviteljstvo občinskega sindikalnega sveta, ki je obenem tudi organizator šole, ter sodelovanje s Počitniško skupnostjo Krško in našimi večjimi podjetji. Drug drugemu torej pomagamo, sodelujemo, zato rezultati ne izostajajo. Interes za šolo je celo večji, kot smo pričakovali...«

Ob tem v Krškem zelo dobro vedo, da zaostrene gospodarske razmere, osiromašen življenjski standard in boj za vsakdanji kos kruha ne bi smeli biti razlog za to, da bi preprosto pozabili na potrebe delavcev. Resnica, da bomo kos svojim težavam le, če bomo vedri, pokončni, zdravi in polno sposobni za delo, ostaja. Morda še bolj kot večeraj, ko nam je šlo za spoznanje bolje kot danes.

Andrej Ulaga

Slika: Sašo Bernardi

Pred skupščino osrednje republiške športne zveze

Še veliko nedorečenega

Kako se bomo v prihodnje organizirali v telesnokulturnem življenju, za zdaj še ne vemo. Po odpravi samoupravnih interesnih skupnosti in drugih številnih spremembah v družbenopolitičnem življenju je na dani le to, da se staremu odpovedujemo in želimo nekaj drugega, bolj sodobnega. Zato moramo pri iskanju drugačne organiziranosti izhajati iz vsebine in pomena telesne kulture tako za posameznika kot tudi za narod. Bolj ko bomo jasno opredelili pomen in vlogo športa, manj bomo imeli težav z organiziranostjo.

Na ta in še nekatera druga vprašanja, ki so pomembna za nadaljnjo organiziranost in razvoj našega telesnokulturnega življenja, naj bi odgovorili tudi regijski posveti Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije. Glavna tema posvetov je zato »Šport kot prva kakovost življenja«, ki jo športni delavci obravnavajo v povezavi z osnutkom našega »nacionalnega športnega programa«. Cilj vseh prizadevanj na tem pomembnem področju je, da omogočimo čim širšemu krogu ljudi aktivno športno življenje in da že

mladim privzgojimo številne športne navade. To pomeni, da moramo visoko zavihati rokave pri predšolski vzgoji, na vseh šolah, od osnovne do univerze pa poskrbeti za bolj kakovostno telesno vzgojo.

Ja, zelo pomembnih vsebinskih vprašanj je veliko, mnenja o naši skupni nadaljnji poti pa precej različna. Očitno se težko sporazumevamo tudi na tem področju. Tako se nekateri zavzemajo za čimprejšnje zasedanje skupščine osrednje republiške športne zveze, medtem ko drugi predlagajo, da bi bila skupščina kasneje, saj mora v zvezi s tem povedati svoje tudi nova oblast. To bi bilo vsekakor dobro. Predvsem zato, da ne bi bilo potrebno že jutri začeti vse znova.

Velik nedorečenega v športu pa ni le v Sloveniji, temveč tudi na zvezni ravni. Na zadnji seji predsedstva Zveze za telesno kulturo Jugoslavije je bilo znova čutili, da je prepad med delegati iz posameznih jugoslovanskih okolij in stroko vse večji. Seja je tudi potrdila, da šport še vedno nima svojega mesta v okviru zvezne vlade. Športna organizacija na ravni fe-

deracije bo morala uvesti poslovno tržne vidike delovanja, če bo hotela z našim športom uspešno konkurirati v svetu. Zato je predsedstvo sklenilo, da bo delovna skupina pripravila konkretne rešitve že za julijsko sejo konference ZTKJ.

Na predlog posebne komisije bodo opustili izplačevanje simboličnega športnega dodatka na ravni federacije. Ker so bila to res minimalna sredstva za posameznika, v seštevku pa kar velika, bodo predlagali konferenci, naj se z odpravo športnega dodatka poveča vsota za izplačilo nagrad za dosežene vrhunske športne dosežke. Tako bodo po novem športniki za osvojen medaljo na olimpijskih igrah prejeli denarno nagrado v višini 15 povprečnih mesečnih osebnih dohodkov v Jugoslaviji. Komisija za vrhunski šport in olimpijske priprave je tudi začela postopek za ureditev statusa poklicnih športnikov v Jugoslaviji. Pred tem pomembnim vprašanjem smo si v naši državi vse predolge zatiskali oči. Brez profesionalnega prijema namreč že dolgo ne more biti vrhunskih rezultatov.

A. U.

Koledar športnorekreativnih prireditev od 1. do 24. junija

Datum športna panoga	Kraj/občina	Ime prireditve	Tež. stop.	Razdalja, čas	Informacije posreduje	
1. 6. -30. 9.	odbojka na plaži	Izola	Turnirji parov ali trojk	1-4	M. Ž. mešane ekipe	Odbojarski klub Izola
1. 6. -30. 9.	odbojka na plaži	Poreč	Turnirji v odbojki na plaži	1-4	M. Ž. meš. ekipe.	DO Riviera. Plava laguna. Poreč
2.	jadrnanje tek	Bled Slovenj Gradec	Blejska regata	1-4		Jadralni klub Lj. ZTKO SI. Gradec.
2.	jadrnanje na deski	Ptuj	Regata za rep. pokal v klasi D2	2-3	500 m. 3 km. 21 km	Atlet. sekcija BD Ranca in ZTKO Ptuj
3.	kolesarjenje	Celje	9. Celjski maraton in Trim akcija	1-4	80 km	KK Celje
3.	hoja	Golica	Pohod na Golico	1-4		PD Jesenice
3.	hoja	Trstenik, Kranj	14. Trim poh. na Poljano	1-2	2 uri. 895 m viš. raz.	ŠD Kokrica
8.-10.	gorsko kolesarstvo	Radlje	Rally E6	4	270 km. 7500 viš. raz.	Zv. tabor. Slov. PD Dobravlje.
9.	hoja	Braslovče	Nočni pohod ob kraj. praz. na Dobravlje	1-4		Braslovče Org. odbor
9.	tek	Ivančna gorica	12. Pohod po poteh II. grupe odredov	2-3	15 km	
9.	tek	Bohinj	Tek na 21 km	2-4	21 km	Turist. posl. skup. podod. Bohinj
9.-10.	lokostrelstvo	Postojna, Pivka jama	Hunter & Field	3-4	2 x 5 ur	Lokostrelski klub Postojna
10.	hoja		23. Zbor planincev PTT Slovenije. Resevna	1-4		PD PTT Celje
10.	kolesarjenje	Celje	Celjski maraton	3	90 km	KK Merx Celje
10.	kolesarjenje	Ljubljana	Dakijev maraton	2-4	130 km	TVD Partizan Ljubljana-Vič
16.	šport invalidov	Žalec	Cjprto rep. prvenstvo v ribolovu	1-4		Zveza društev invalidov Slov. Partizan
16.	tek	Mislinja, SI. Gradec	10. Gozdni tek	2-4	21 km	Mislinja
16.	tek	Šentvid pri Stični	Tek	2-4	15 km	TVD Partizan. sekcija Hobi
16.	košarka	Titovo Velenje	Od. prv. trojk v koš. za pokal ZTKO Velenje	2-3		ZTKO Velenje
16.	jadrnanje	Piranski zaliv	Družinska regata	2-4		Jadralni klub Lj. KK J. Peternel
16.	kolesarjenje	Dražgoše	Gorska dirka Dražgoše	2-4	40 km	Škofja Loka OK Tivoli. Lj. KK Hrast, Dob
16.-17.	orientacija	Kranj	Mednarodno prven. Slov.	1-4	2-10 km	Zv. tabor. Slov.
17.	kolesarjenje		5. Kolesarski mar. Hrast	2-4	80 km	ZTK Maribor
22.-24.	tabor. aktivnosti		Taborniški mnogoboj MC	1-2		
22.-24.	tenis	Maribor	Republiško prv. veteranov	2-4	moš. M 35 + . žen. SM 30 +	

Nagradni natečaj ob 20-letnici trimskih akcij v ZR Nemčiji

Natančno 19.429 odgovorov

V Zvezni republiki Nemčiji so nedavno proslavili 20-letnico trimskih akcij, katerih namen je bil izboljšati odnos ljudstva do športne dejavnosti. Ugotovili so pomemben uspeh, saj se je v letih od 1970. do 1990. število članov v športnih organizacijah povečalo od 10 milijonov na 21, kar pomeni 34,3 odstotka prebivalstva.

Pri organiziranih akcijah za športno ozaveščanje ljudstva je sodelovala tudi televizija, ki je pripravila petdeset kratkih oddaj z naslovom »Iz medicinske prakse za vsakdanje življenje«. Organizirala je tudi nagradni natečaj za najustreznejši »recept« za zdrav način življenja, v katerega je bilo treba vključiti tudi športno dejavnost. Vprašanja, na katera je bilo treba odgovoriti, so bila:

– kateri predpis za zdravje je za vse najvažnejši?
– Na katero nevarnost je treba posebno opozorjati?

– kateri nasvet je za naše pretežke ljudi, ki preveč sedijo za mizo in za volanom, posebno pomemben?
Odziv na natečaj je bil presenetljiv. Prispelo je 19.429 odgovorov. Napisani so bili v književnem je-

ziku, v narečjih pa tudi v angleščini ter celo v stari grščini in latinščini. Nekateri so se odločili za citate velikih avtorjev, drugi za priporočila v rimah. Med odgovori so bili celo napisi z nagrobnikov.

Najkrajši recept je bil izražen z eno samo besedo: Šport! Najdaljšega je napisal upokojenec, ki je na 69 straneh priporočil predvsem zmernost v hrani oziroma post. Zatrjeval je, da je post potreben za zdravje in da hkrati rešuje svetovni problem prehrane. Najstarejši udeleženec natečaja je bil 96 letni profesor, ki je v verzih napisal priporočilo: »Pojdi na sprehod in vzemi jabolko s seboj. Zmeren bodi v uživanju hrane, ne pij preveč, tudi ne mrzlo. Tako se ti ne bo nič zgodilo in lahko dočakaš sto let.«

Posebna ocenjevalna komisija je ugotovila, da je bilo 95 odstotkov odgovorov v bistvu pravih in ustreznih. Prvo nagrado 1000 DEM za kratko povedano priporočilo za zdrav način življenja je prejel W. Zopf iz okolice Augsburga. Takole je zapisal:

Ne kadi, pij zmerno, veliko teci, ne bodi požrešen! Vsekakor priporočilo, vredno, da si ga zapomnimo.

D. U.

Univerzalna nadstrankarska (protiboljševiška) vadnica (XVII.)

O potrebnosti branja Hlapca Jerneja

Vprašanje:
 Še najbolj všeč mi je naš sindikat, ko govori o markah. Tu so stvari jasne. Nekaj drugega pa je, ko gre za druge naše delovne pravice. Tako pogosto podpre takšne stavke, ko stankajoči zahtevajo zvišanje že visokih plač, ne pobraja pa se, kam z ljudmi, če gre podjetje v stečaj. Kako je možno, da se ljudje čez noč znajdejo na cesti brez socialne zaščite?! Kako bo šele, ko bo prišla vsa družbena lastnina na dražbo. Če jo bodo lahko kupovali le direktorji, bodo lahko še bolj z veseljem metali ljudi na cesto kot jih ponekod že. Kakšna sploh bo zaščita delavcev pri privatizaciji? In če bomo imeli tudi v sindikatih strankarstvo, ali

ne bo Demos ob likvidacijah podjetij ščitil le svojih ljudi, druge pa prepuštal usodi. Čas bi tudi že bil, da bi se jasno vedelo, na čigavi strani je sindikat: na strani kapitala ali na strani dela. In da se končno le postavi na noge. Zdaj je priložnost, saj nobena stranka posebej ne jemlje delavcev v zaščito. Veliko govorijo o direktorjih in menežerjih...

Tako nam piše Marjan B., livar, zaposlen pri privatniku, ki je za močen sindikat, ne strankarskega, ki bi med delavci »delal zdrahe«. Če so si zaradi politike že stranke v laseh, bi si delavci ne smeli biti. Ljudje se sploh ne zavedajo, da pomeni razkroj družbene lastnine tudi konec samoupravljanja, je še

pripisal. Mladina pa bere stripe in kriminalke, namesto Hlapca Jerneja...

Odgovor:
 Pred sprejemom zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja bi morda mislili, da bo novi sistem, ki je diametralno nasproten staremu in zanika tako asociativnost kot delo kot edini temelj upravljanju in odločanju v delovnih razmerjih, sprožil med delavci samimi več odpora kot odobravanja. Nasprotno pa je novi koncept dobil vso podporo delavcev, naveličanih lepih besed in neučinkovitega ter lažnega sistema »kraljevine dela«. Novi sistem ne bi nikoli zaživel, če ne bi imel tudi politične podpore.

Vsaj na začetku se je težko v novi vlogi znašel tudi sindikat. Tik pred sprejetjem zakona je tako npr. podal vrsto predlogov z ultimativno klavzulo, da so to predlogi, od katerih sindikat ne more pod nobenim pogojem odstopiti. Med temi predlogi so bili takšni, za katere je pravzaprav škoda, da niso našli mesta v zakonu, kot npr. tisti o prenehanju delovnega razmerja delavcem, ki so ekonomski presežek. S sprejet-

jem navedenega predloga bi se izognili marsikaterim problemom, ki se danes rešujejo v postopkih t.i. »usmerjenih stečajev«. Bistvo navedenega pristopa pa je bilo zlasti v tem, da je sindikat, izhajajoč iz svoje dotedanje vloge, nastopil s pozicije oblasti in ne iz vloge, ki je edino združljiva z njegovo funkcijo in ki jo novi zakon točno določa. Z iskanjem svoje lastne identitete se je sindikat srečeval tudi kasneje, ko je ob nastajanju političnega pluralizma omahoval, kakšna je narava njegove organiziranosti, ali je namreč tudi on politična organizacija ali je zgolj statusna in nadstrankarska organizacija. Razlika je v posledici zlasti v vlogi in položaju, ki ga bo imel novi, neodvisni sindikat v skupščinskem organiziranju.

Bistven premik v vlogi sindikata je bil storjen že s tistim trenutkom, ko je bilo delovno razmerje definirano kot dvostransko razmerje. Sindikat je moral v tem razmerju prevzeti izključno vlogo zaščitnika delavskih interesov. Povsem pragmatično vprašanje, ki se je ob tem pojavilo, je bilo, kaj s poslovnimi strukturami, ki so bile po starem konceptu prav tako člani sindikata, so se pa v novi koncepciji delovnega razmerja znašale na drugi strani.

Prelom z asociativnim delovnim razmerjem ni bil lahek. Postavitev nove dvostranske koncepcije in enakega položaja delavcev v vseh lastninskih oblikah organiziranja je zahtevala spremenjeno vrednotenje tudi kolektivnih pogodb, kjer pa je sindikat nedvomno subjekt dogovarjanja. Zakonska dikcija glede tega vprašanja je takšna, da bi lahko iz nje izhajalo, da je vloga kolektivnih pogodb v različnih lastninskih oblikah različna. Prav taki rešitvi pa bi se bilo treba upreti in zagovarjati enako vlogo kolektivnih pogodb in kolektivnega sporazumevanja ne glede na lastninsko obliko.

V obravnavi navedenega vprašanja gre zlasti za to, da si bo ob veljavni zakonodaji sindikat moral izboriti svoje konkretne pravice, ki izhajajo iz splošne opredelitve 4. člena zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja, prav skozi kolektivne pogodbe, ne glede na lastninsko obliko organizacije. Različnost sistema soupravljanja delavcev, ki jo postavlja zakon o podjetjih, namreč v ničemer ne nadomešča vloge in pristojnosti sindikata. Gre zlasti za sistem upravljanja v družbenih podjetjih, medtem ko je položaj delavcev v upravljanju v mešanih in zasebnih podjetjih že tako po samem zakonu prepuščen ureditvi

Žalostna humoreska

Honorar

Honorar je stvar, ki jo vsak pisec po objavi svojega dela najtežje pričakuje. Hodi na pošto, na banko, sprašuje in tečnari: »Je že kaj prispelo?« Seveda ni še nič. Vsi so krivi, podjetje, ki je v minusu, pa ne more nakazati denarja, SDK, ker je tako počasna, pošta, banka...

Spominim se svojega prvega honorarja. Dobil sem ga, ko sem šel v trgovino sosedu po kruh. Takoj sem ga zapravil, nevedoč, kako bom še iskal razne priložnosti, da si ob plači prislužim še kak dinar.

V dijaških in študentskih letih sem visel po cele dneve pred študentskim servisom in čakal na dobro plačana priložnostna dela, delal pri podjetjih in obrtnikih, vozil samokolnico, zidaril ali prenašal pohištvo, vse za njegovo veličanstvo-dinar.

Na ta leta me vežejo tudi najlepši spomini. Denarja sem imel kod bučnic in mi ni bilo težko seči zvečer globoko v žep ter plačati zapitek za vso družbo ali pa oditi čez mejo v shopping.

Mislil sem, če imam že sedaj toliko denarja, koliko ga bom imel šele, ko sem bom zaposlil. Če bi vedel takrat, kako se bo vse skupaj zasukalo, bi verjetno še sedaj študiral, ne pa opravljal odgovornega dela za nizko plačo.

Vsak človek po naravi teži k višjim ciljem, predvsem k visokim bančnim računom, in tudi jaz nisem izjema. Prav rad bi bil kakšen gnili kapitalist, ki preživlja poletja v Nici in zime v St. Moritzu, žal pa je resničnost vse drugačna in moram poskrbeti še za kak dodaten dinar, ki poviša moj mesečni proračun.

Po naravi sem len, nagnjen k razmišljanju, vsa moja delovna vnema iz mladih let me je zapustila, zato sem se odločil, da začnem pisati. Ja, pisati, prav ste prebrali. Pisati pesmi, pravljice, zgodbe, aforizme... Kupil sem si pisalni stroj (že rabljen), se naučil tipkati z dvema prstoma in začel.

Napisal sem cel kup raznih del in jih poslal na različne naslove, nato pa vneto kupoval razne revije ter čakal na objavo. Ko so mi objavili prvo zgodbo, sem bil tako vesel, da sem honorar že vnaprej zapravil v krajevni gostilni. Pa ne samo to, razen honorarja sem zapravil še precej denarja, ki sem ga imel pripravljene za druge namene, honorarja pa ni bilo od nikoder.

To me ni potrolo, moj pogum je bil še neomajen. Nadaljeval sem in počasi se mi je odprlo. Pa ne samo zgodbe in humoreske, tudi kako pesem so mi kje objavili. Začeli so kapljati honorarji, eden, pa dva, pa trije in tako kar lep kup. Resda počasi, toda stalno. Imel sem za cigarete in tako za sproti, če si ne bi kupil kaj večjega, bi lahko kar vso plačo lepo shranil.

In se je začelo. Ni plačala prva revija. Telefoniram uredniku, žiro račun blokiran. Ni plačala druga revija, zopet telefoniram uredniku in zopet blokiran žiro račun.

Ta bolezen se je, kakor kuga v srednjem veku, razvlekla na velik del slovenskih časopisov. Tako sedaj objavljam že, objavljam, le željenega učinka ni. No, pa nič hudega, pisanje mi je postalo hobi, honorar pa si bom že kje našel, čeprav bom moral mogoče spet poprijeti za lopato ali kramp.

Tedi

Humoreska

Zmagovita vladna stranka

Kot strela z jasnega je udarila novica, da bo Ante Marković, zvezni predsednik vlade, ustanovil svojo stranko. Jasno, da smo ga takoj poklicali po telefonu.

– Gospod Marković, zakaj ustanovljate svojo stranko?

– Ha, ha, se je zaslislalo iz telefona, »veste, tudi jaz sem za politični in torej strankarski pluralizem.«

– Ampak v deželah s strankarskim pluralizmom se najprej ustanovi stranka in tista, ki dobi največ glasov na volitvah, formira svojo vlado.

– No, jaz sem za politični pluralizem, nisem pa za popolno kopiranje drugih modelov. Ha, ha, pri nas vendar izhajamo iz naših posebnosti.

– Toda to pomeni, da vpregamo voz pred konja?

– Pri nas ne moremo nič več tvegati, ker je naš voz polomljen, konj pa crkava, ha, ha.

– Toda za kaj se bo zavzemala vaša stranka?

– To bo stranka, ki se bo zavzemala za reformo našega sistema, gospodarskega in političnega, skratka za obnovo.

– Toda saj pravite, da je naš voz polomljen, konj pa je crknil. Kaj boste sploh reformirali in kaj obnovili pri tej vpregi?

– Voz bomo popravili. Dovolj strokovnih kadrov imamo. Konja pa bomo kupili, novega iz tujine. Saj imamo veliko kredibilnost po vsem svetu. Ha, ha.

– Vseeno ne vidimo nobene razlike med vašo stranko in drugimi. Vse nove stranke, od komunistov do nacionalistov, se zavzemajo za reforme in obnovo. Po čem se bo razlikovala vaša stranka?

– Moja, torej naša stranka, ha, ha, bo jugoslovansko usmerjena.

– Malce dvomimo o tem. Že takoj po vojni smo imeli jugoslovansko super usmerjeno obnovo, pa vemo, kam nas je to pripeljalo. Zdaj se že ostro postavlja zahteva po konfederaciji kot edini rešitvi za Jugoslavijo...

– Meni je vseeno ali bomo imeli federacijo ali konfederacijo. Zame je važno, da vladam še naprej.

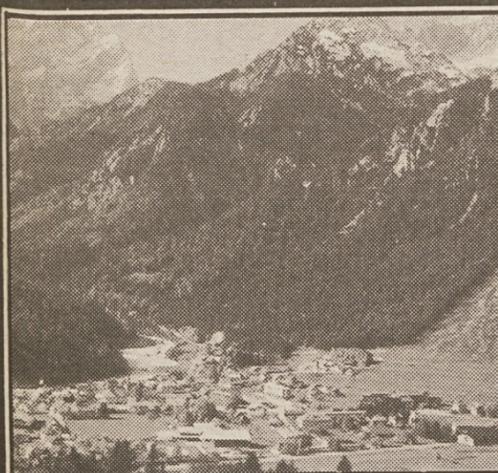
– Toda mnogi vas napadajo, da ste povečali davke in s tem zavrli gospodarsko rast. Proti vaši stranki so celo v Srbiji.

– Že res, da so mnogi proti meni. Ampak Slovenci so recimo proti meni, ker zahtevam enotne davke in ker pravijo, da je konvertibilni dinar precenjen, Srbi pa so za enotne davke, očitajo pa mi, da pada njihova proizvodnja. Toda Srbi in Slovenci so tako sprti med seboj, da ne bodo nikdar enotno nastopili in tako se mi teh napadov ni treba bati, ha, ha.

– Pa vseeno, kaj bi se zgodilo, če vaša stranka na volitvah ne bi dobila večine?

– Veste kaj, presneto slab predsednik vlade bi bil, če ne bi znal volitev zasukat tako, da ne bi dobil večine, ha, ha.

Bogo Sajovic

Delavska enotnost	ZAČETEK HITROST-NE DIRKE	MAMINA ALI OČETOVA SESTRA	FRANC. PRI-STANIŠKO MESTO NA LOARI	ERWIN RESCH	SLOV. PISATELJ (FRAN. -MARTIN -KRPAN-)	ODISEJEV OTOK	VITALNOST	NAJVEČJI DESNI PRITOK VOLGE
MUNICIJA								
IZVEDENEC, KI DOBRO POZNA TEORIJU								
OČE ZNAČAJ				PREČIŠČEN BOMBAZ				
					SLOV. ČEBELAR (ANTON)			
								BOLGAR-SKO PRISTA-NIŠKO MESTO OB DONAVI
Delavska enotnost	STRANJ. POZELIJE	KRAD-LIVKE	IRANSKA LUKA ZA IZVOZ NAFTE	JEZ. PREGRADA BIKOBOREC	POKRAJINA V JUŽNO-AFRIŠKI REPUBLIKI			
STABILNI DEL ELEK-TROMO-TORJA					IT. SLIKAR (GUIDO)			IVAN VIDAV
DELAVEC V LABO-RATORIJU					ZNAMKA NEM. MOTO-CIKLOV			VELIKI KOSI POHIŠTVA
RAVNODUŠ-NOST, DUŠEVNI MIR								
AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	DNEVI V RIMSKEM KOLEDARJU ERBU			VELIKA OKUSNA MORSKA RIBA TITAN				
FRANC. IGRA S KARTAMI					LETOVI-SČE PRI KOPRU			
FR. SLI-KAR IMPRE-SIONIST (AUGUSTE)					Delavska enotnost			MESTO NA SICILIJU
					ANGL. PRINCESA			Delavska enotnost

NAGRADNA KRIŽANKA STEVILKA 23

Rešite nagradne križanke pošljite do 12. junija na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 23. Nagrade so: 500,00, 300,00 in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 21

PASULJ, ULM, IKS, ENAKONOČJE, KOL, RALO, ARKIN, ARO, EKART, TAGANROG, SAD, ITO, MIOM, TRI, MAKRO, VSAD, REN, PRLIVKA, NR, ON, PALATAL, EDE, JIMENEZ, ROIDIS, KNEGO, LIKANJE, AALEN, EJA, AAR

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 21

- Franc Družemerič, Valjavčeva 9, 64000 Kranj,
- Marjan in Danijel Blažek, C. 27. aprila 31, 61000 Ljubljana
- Miro Varoga, Celovška 181, 61000 Ljubljana

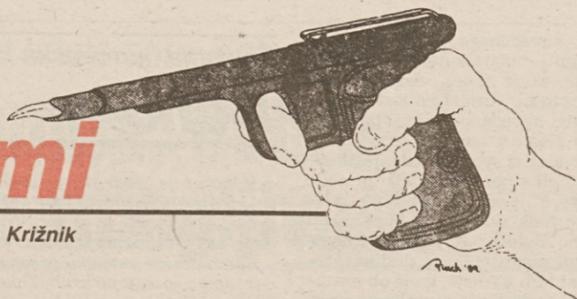
Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

- List je ustanovljen 20. novembra 1942.
- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
  - Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
  - Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
  - Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brejter (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, redakcija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, h.c. 310-033
  - Naročnina 321-255
  - Posamezna številka Delavske enotnosti 8 dinarjev
  - Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
  - Poštnina plačana v gotovini
  - Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
  - Žiro račun: 50101-603-46834
  - Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Koklin, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

med nami

Pripravlja: Damjan Križnik

Kultumiki so čudni tiči

»V sindikat delavcev kulture se do 22. maja v Mariboru ni včlanil še nihče,« beremo v poročilu, ki ga je informativni službi ZSSS posredoval sekretar RO Dušan Zupanc. »V tem trenutku se ne včlanjujejo nikamor: ne izstopajo iz starega sindikata in ne vstopajo v novega. Tega tudi ne bodo počeli, dokler ne bodo na svoje oči videli, kaj bo lepega njihovi dejavnosti prinesla kolektivna pogodba. Obljube na zadnji strani »izjave« povzročajo smeh!« Zupanc je še dodal, da se bodo dokončno odločili šele tedaj, ko bodo izvedeli, kaj jim ponujajo drugi sindikati. Sledi njegov avtogram, pod njim pa še pripis:

»Delavci v kulturi so čudni sindikalisti. Po starem in tekočem nočejo več, novega pa nimajo in ne znajo (niti v podzavesti).

Libela na tehtnici

Po pogovorih z najmenitnejšimi proizvajalci tehtnic v tujini kaže, da bo tudi delavcem v celjski Libeli zavel nov veter. Njihovo (poslo)vodstvo se namreč pogovarja o sovlaganju v proizvodnjo tehtnic. Izvedeli smo, da so za program kopaljskih tehtnic našli sogovornike med Nemci – menda gre za več kot poldrugi milijon DEM – Datta iz Milana kaže interes za elektronske tehtnice in drugo opremo za trgovino, Mettler iz Švice pa razmišlja, da bi Libelo vključil v svojo razvejano poslovno mrežo.

Vse lepo in prav. Manjka le podatek, koliko (deka)gramov bo od vseh teh obetov po novem vetru kanilo v žep Libelinih delavcev...

Nikar mačka v žaklju!

V soboški občini so zadovoljni z dosedanjim obnavljanjem članstva v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije. Še zlasti v gospodarskih dejavnostih gre (kakopak!) kot po tekočem traku, saj je – denimo – samo v Muri podpisalo pristopne izjave 92,2 odstotka zaposlenih. Še največ težav pa imajo v Srednješolskem centru in v Splošni bolnišnici. Po mnenju predsednika občinskega sindikalnega sveta Janeza Kovača tiči vzrok za to v neenotnem prijemu republiških funkcionarjev, še zlasti tistih iz dejavnosti, na drugi strani pa tudi v snubljenju prizadevnih tomsičevcev. Tako se je v Splošni bolnišnici dosedanje vodstvo že odločilo, da bo zadržalo prijavnice, dokler se ne bo zgodilo kaj »konkretnega«.

Seveda ni dovolj, da daš prijavnice v kuverto in jih razpošlješ po širšem svetu. Ljudem je treba še marsikaj povedati in razjasniti, kajti mačkov v žakljah ne bodo več kupovali. So jih že preveč...

Sodelovanje se spleča

Ko smo že v Pomurju, pa še tale radostna vest:

Plodno 20-letno sodelovanje med soboškimi sindikati in avtomobilsko firmo Audi iz zahodnonemškega Ingolstadta bo konec junija kronano s prijetno slovesnostjo, ki bo še najbolj razveselila dijake srednješolskega centra iz Murske Sobotice. Dobili bodo namreč nova, izjemno zanimiva učna pripomočka: en star in en nov (100 ccm) audi. Seveda z njima

ne bodo »udeleženci v prometu«, za uk jim bo prišel pa hudirjevo prav.

Pa naj še kdo reče, da se s sindikati ne spleča sodelovati...

Bolj »hard« kot »soft«

Koordinacija sindikatov Iskre Kibernetike in Iskre Električna orodja Kranj je obravnavala sklepe stavkovnega odbora tozda RTC (Razvojno-tehniški center) in takole pljunila na karbid:

- Podpiramo delavce tozda RTC, ki s stavko zahtevajo takojšnje izplačilo zakonsko zajamčenih osebnih dohodkov;

- Pridružujemo se tudi zahtevi, da je treba v 14 dneh izdelati sanacijski program in opredeliti nadaljnje perspektive za delavce tozda;

- Če zahteve ne bodo izpolnjene, bo koordinacija sindikatov odločala o solidarnostni stavki delavcev v preostalih tozdih ter možnosti za razrešitev bivšega vodstva DO Iskra Kibernetika;

- Proučiti je treba odgovornost bivšega vodstva Kibernetike za nastale razmere v DO in sprejeti ustrezne ukrepe;

- Vodstva tozdov in DO naj storijo vse, da bodo delavci v vseh tozdih in delovni skupnosti skupnih služb dobili regres za dopust.

Računalnikarji sicer sodijo med »mehke« (soft), očitno pa znajo biti tudi »trdi« (hard)...

Knapi resno preklinjajo...

Na karbid so pljunili tudi Trboveljski knapi: 14. junija med 13. in 14. uro ne bodo kopal! Zakaj? »Ne stavkamo proti poslovnim delavcem, da ne bo pomote, niti proti demokratično izvoljeni Republiški skupščini,« so zapisali v svoj informator, bodo pa odločno vztrajali pri naslednjih sedmih zahtevah:

- 1) da jim s svojimi ukrepi takoj omogočijo sanacijo in normalno tekoče poslovanje; 2) da do 31. julija sprejmejo zakon o prenosu obveznosti elektrogospodarstva in premogovništva na Republiko Slovenijo v obliki javnega dolga; 3) da odpravijo tekočo izgubo v letu 1990 in ustvarijo minimalne pogoje za poslovanje (ustrezna cena, kompenzacije, subvencije, znižanje dajatev...); 4) da vodijo stalno, takoj in tekoče potrebne aktivnosti za deblokado tistih temeljnih organizacij, ki so v stečajnem postopku ali pred njim, dokler ne bo dokončnega dogovora o sanaciji poslovanja v tem letu; 5) da takoj in tekoče vodijo potrebne aktivnosti za normalno izplačilo osebnih dohodkov vsem zaposlenim v kombinatu do 15. v mesecu; 6) da do konca leta 1990 sprejemajo dolgoročno energetska politika, ki bo zagotavljala sanacijo rudnikov, njihov nadaljni razvoj ter se opredelila o gradnji TE-TO Trbovlje in TE-TO Kanižarica; če nas družba ne rabi, zahtevamo do konca leta 1990 sprejem posebnega zakona za zagotovitev finančnih sredstev za varno zapiranje rudnikov in prestrukturiranje zaposlenih v kombinatu; 7) da se čimprej opredeli organiziranost, lastnina in ekonomski odnosi v sistemu elektrogospodarstva in premogovništva, s čimer se odpre možnost racionalnega poslovanja in reorganiziranja vseh delov sistema EGP, oziroma, da se najkasneje do 1. julija 1990 dopolni Odlok o ustanovitvi javnega podjetja elektrogospodarstva Slovenije in organizaciji ozdov elektrogospodarstva in premogovništva v družbena podjetja.

Očitno se nam obeta dolgo vroče poletje...

Prisilni jopič sindikatov

Ce drugega ne, so se nekateri žurnalisti, tudi iz podjetij, naučili žurnalizma, ki ga je imel v čisljih že Cankar. Odlikuje ga šesti čut za trenutek: s posebno večino zaznava, kdaj je lovopust na določeno družbeno divjad: obrtnike, direktorje, partijo, sindikat... Tako letošnjo pomlad v javnih nastopih novinarjev podjetij čez direktorje iz njih ust ni prišla beseda žala – čeznje, o katerih so v vrhuncu samoupravnega obdobja komajda premoogli spravljivo besedo. Ampak, tempora mutantur /časi se spreminjajo/, v nemilost pridejo drugi. Tako v biltenu 11. srečanja novinarjev podjetij iz prejšnjega tedna preberemo naslednje izpod peresa B. S.:

»Novinarji smo se rešili sindikalnega jopiča, stopili smo na pot avtonomnosti...« Kakšno olajšanje ubogih norcev v teh sindikatovih prisilnih jopičih! Tudi Be-esov kolega iz Radencev je zapisal grenko izkušnjo s istim fosilom slovenske nove politične ere: »...dolga leta zavezništva s SSS /opomba: ustanovljeni so bili 6. 4. 1990! pa nas v teh novih časih ovira pri smelejšem koraku...« Torej, tudi tu prisilni jopič, ki ne da v nove čase! Natanko isto, kakor če poslušamo predsednico sekcije: ogrožena je /bila/ od sindikata. S čim, kako, ni znano. Nasilno delovanje sindikata nad ubogimi novinarskimi cicibani v združenem delu kakor da se je zalezlo kot frustracija v same duše neboljnih in se zdaj ne morejo osvoboditi te svoje neplodne muke. Ni kaj, dobro razumljene in povzete intonacije novih, dopustnih javnih napevov!

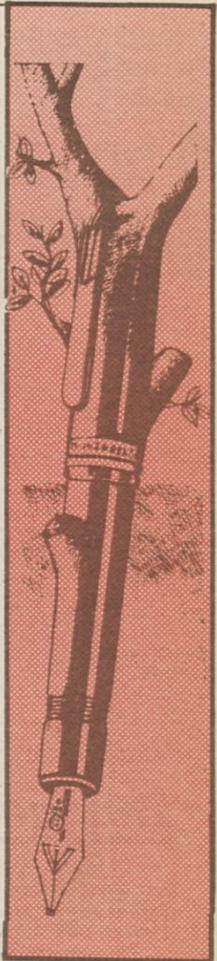
Iz osebnih izkušenj iz svojega otroštva vsi poznamo čudovit občutek o enkratnosti našega bitja – da se je vse začelo prav v trenutku, ko smo mi prišli na svet. Ta ponosi človeški občutek ostane nekaterim vse življenje in skozenj dojemajo vse, česar se dotakne njihova nenadomestljiva navzočnost. Na ta način lahko razumemo vse velike in male družbene reformatorje. Zgodovina se začena z njimi. Upošteva te in še druga znamenja lahko pričakujemo, da bodo nekateri na prihodnji skupščini novinarjev podjetij začeli novo štetje začetka delavskega tiska. Ta se verjetno začena z datumom, ko... Pa naj govori B. S.:

»Če nas vodi Jasna... Neizčrpen vrec idej, zamisli, akcij, reakcij, polemičnih tonov itn. itn...« Zazrtemu v blišč te zvezde se B. S. izmakne iz pogleda vsa preteklost in utone v megli. Kronološki pregled novinarskih srečanj dveh desetletij je našel milost zgolj ironičnih tonov v rubriki Bodice. Kajti vsa zgodovina se začena z novim odborom in novo predsednico.

Grdi sindikati so vtaknili v prisilni jopič njega in stanovske kolege iz združenega dela; prisilili so ga z drugimi kolegi vred v prve poklicno povezane aktivne, jih stlačili v skupno sekcijo in ji napisali pavila in priročnike, za združevanje in za delo, jih mučili z brezplačnimi študijskimi srečanji, jih pri Centru za razvijanje obveščanja pri Delavski enotnosti posiljevali z izobraževanjem, novimi tehnologijami in servisom, zavirali njihovo samopomilovanje in tarnanje ter jih pehali iz anonimnosti, jim naprtili javno družbeno priznanje Voljčeve nagrade, jim pripravljati srečanja s takrat popularnimi politiki, kar je sploh največja svinjarija – na primer s Kučanom, Smoletom, Ribičičem in drugimi, ki so privlekli za sabo trope novinarjev itd. itd. Saj ni, da bi se človek spominjal v teh novih časih vseh sindikalnih posilstev in nespodobnosti.

»Tako je, če nas vodi – ženska...« vneseno zaključuje svoj slavospjev voditeljici B. S. Kako zadeto! Kakor čudodelna bolničarka ubogih norcev v sindikalnih prisilnih jopičih. Drug za drugim bodo spregledali in bodo spoznali. »Tako je, če nas vodi ženska,« kličemo z njim in mu iskreno pritrjujemo, kadar je ta ženska bitje, »ki z rilcem riše, z repom briše.«

Zlodej Renegat Jaro Novak

Aforizma

Dr. LEONU ŠEŠERKU

Ne glede na ceno, nuklearko bo zaprl. Da narod naš zaradi nje, v novem Černobilu, ne bi izumrl!

MOJI REPUBLIKI

Popolna zmota, imeti je Hočevarja, za komandanta!

Narod naš, nemudoma dobiti mora za orožje, poštenega si, intendanta!

● LIPE SVEDER: RAZPRODAJE

